

TOLSTOY

KADIN
RUHU

DİJİTAL e-KÜTÜPHANE

isev.org.tr



BİRİNCİ BÖLÜM

I

Katya ve küçük kız kardeşim Sonya ile birlikte ölen annemin üzüntüsü içindeydik. Katya eski bir aile dostumuzdu. Hepimize dadılık eden Katya'yı çok seviyordum. Kışı, Pokrovskoyede'ki eski evimizde geçiriyorduk. Soğuk hava yüzünden bütün kışı evden dışarı çıkmamıştık. Ziyaretimize gelen çok azdı; gelenler de evimize neşe ve sevinç getirmezlerdi. Hep acılı yüzlerle sanki birini uyandırmaktan korkuyorlarmış gibi konuşurlardı. Gülmezler, sürekli içlerini çeker ve sık sık bana, özellikle de siyah giysili Sonya'ya bakarak ağlardı.

Annemin odası kapalıydı ve ölüm korkusu her tarafa sinmişti. Ve bu da bana çok büyük bir acı veriyordu. İçimde bir şey, beni bir zamanlar annemin yanına yatmak için gittiğim o boş ve soğuk odaya bakmaya itiyordu. Annemin öldüğü yıl on yedi yaşındaydım Onun vefatı beni çok fazla üzüyordu, ama şunu da itiraf etmeliyim ki bu üzüntünün yanı sıra genç ve güzel bir kızdım ve iki koca kışı tek başına köyde geçirmemin hiçbir anlamı yoktu. Kışın bitimine doğru bu yalnızlık sıkıntısı o dereceye vardı ki artık ne odamdan dışarı çıkıyor, ne piyanonun kapağını açıyor, ne de elime bir kitap alıyordum. Katya bana bir şeylerle uğraşmamı söylediği zaman, canımın hiçbir şey istemediğini ve hiçbir şey yapamayacağımı söyledim,

ama kendime ‘Neden?’ diye sormadan da edemiyordum. ‘Hayatımın en güzel günleri boşu boşuna geçmekteyken neden bir şeylerle uğraşayım ki? Neden?’ Ama bu sorularıma cevap bulamıyordum. Zayıfladığımı ve çirkinleştiğimi söylüyorlardı. Oysa bu beni kesinlikle ilgilendirmiyordu. Niçin? Kimin için? Bana öyle geliyordu ki bütün hayatım bu yalnızlık ve devasız sıkıntı içinde geçip gidecek. Bu hayattan kurtulmaya gücüm yetmiyordu. Hatta bunu istemiyordum bile.

Katya kışın sonuna doğru halimden iyice endişelenerek, ne olursa olsun beni yurt dışına götürmeye karar verdi. Bunun için para lazımdı. Halbuki biz annemizden bize ne kaldığını bile bilmiyorduk. Her gün işlerimizi düzene koymasına için vasimizi gelmesini bekliyorduk.

Sonunda bekleyişimiz bitti. Vasimiz Mart ayında geldi. İşsiz, duygusuz ve düşüncesiz bir gölge gibi odadan odaya dolaşıp durduğum bir gün Katya:

‘Çok şükür! Sergey Mihayloviç gelmiş’ dedi. ‘Haber göndermiş, öyle yemeğinde bize gelecekmiş. Biraz toparlan, Maşenka. Yoksa seni böyle görürse neler düşünür, kim bilir! Sizleri ne kadar çok sevdiğini biliyorsunuz.’

Yakın komşumuz Sergey Mihayloviç babamdan bir hayli gençti ama en samimi dostlarındandı. Onun gelişi, tasarladıklarımızın gerçekleşmesi ve köyden ayrılabilme anlamına da geliyordu. Ayrıca küçüklüğümden beri kendisini sevip saymaya

alışmıştım. Katya bana kendimi toparlamamı söylerken, tanıdıklarımız arasında en çok ona bu şekilde görünmenin benim için çok ağır olacağını biliyordu. Katya ve Sonya'dan evin arabacısına kadar evdekilerin hepsi gibi onu sevmemin yanı sıra, annemin zamanında söylediği bir söz nedeniyle de onun benim için büyük bir önemi vardı. Annem bana Sergey Mihayloviç gibi bir koca istediğini söylemişti. Annemin bu sözü o zamanlar bana oldukça tuhaf, hatta yakışıksız görünmüştü. Çünkü benim kahramanım tamamen başkaydı. Ben hayalimde zayıf, ince, solgun yzly ve hznly birini dşlyordum. Sergey Mihayloviç ise artık geç değildi, uzun boylu, dolgun bir adamdı. Ayrıca bana şen şakrak biri gibi görünüyordu. Bununla beraber annemin sözleri aklımdan hiç çıkmıyordu. Altı sene evvel, ben on bir yaşlarındayken, bana 'sen' diye hitap eder, benimle oyun oynar, beni 'menekşe kız' diye çağırırdı. Bazen korkuyla kendi kendime 'Benimle evlenmek isterse ne yaparım?' diye sormadan edemezdim.

Sergey Mihayloviç gle yemeğinden biraz önce gelmişti. Katya yemeğe kaymaklı tatlıyla soslu ıspanak da ilave etmişti. Onun eve kk bir kızakla yaklaştığını pencereden gördüm. Kızak evin köşesini döner dönmez bekliyor gibi görünmemek için hemen salona indim. Fakat koridordaki ayak seslerini, gr sesini ve Katya'nın gülüşünü duyunca dayanamayıp onu karşılamaya gittim. Mihayloviç Katya'nın kolunu tutuyor ve gülümseyerek yüksek sesle konuşuyordu.

Beni görünce bir süre selamlamadan beni süzdü. Ne yapacağımı Şaşırdım ve kızardığımı hissettim.

Mihayloviĉ kendine has ciddi ve yalın bir tavırla:

“Ah! O kız sizsiniz ha!” dedi ve kollarını aĉarak bana yaklaştı. “İnsan bu kadar deđiŐebilir mi? Ne kadar da bymŐsnz! Şu menekŐeye bir bakın! Siz artık bir glsnz!”

Büyük elleriyle elimi tuttu ve Şiddetli bir Şekilde sıklı, fakat kesinlikle acıtmadı. Elime doğru eğildi, ben opeceğini sandım, fakat o tekrar elimi sıklı ve sert, ama neşeli bakışla gözlerimin iĉine baktı.

Onu altı yıldır görmüyordum. Ćok deđiŐmiŐti; ihtiyaqlamıŐ, esmerleŐmiŐ ve uzun favoriler bırlakmıŐtı ki bu ona hiĉ yakıŐmamıŐtı. Fakat yüzündeki ifade hiĉ deđiŐmemiŐti: cesur bakıŐlar, akıllı, parlak gözler ve ĉocuksu, müŐfik bir tebessüm...

BeŐ dakika sonra artık herhangi bir misafir değildi; hepimiz iĉin hatta iltifatlarıyla onun geliŐine sevindiklerini belli etmeye ĉalıŐan hizmetĉiler iĉin bile artık ailemizden biri gibiydi.

Mihayloviĉ, annemin vefatından sonra bizi ziyarete gelen ve susarak oturmayı ve ağlamayı yeğleyen komŐularımızdan farklı davranıyordu. KonuŐkan ve neşeli görünüyor, annemden tek söz bile etmiyordu. Bu durum bana önce ĉok tuhaf, hatta böyle yakın biri tarafından edepsizlik gibi göründü. Fakat sonraları bunun kayıtsızlık değil, bir tür samimiyet

olduğunu anlayınca ona karşı büyük bir minnettarlık hissettim.

Akşamleyin Katya annemin sağlığında olduğu gibi eski yerinde oturarak bardaklara çay koymaya başladı. Sonya'yla ben Katya'nın yanında oturduk. İhtiyar Grigor merhum babamın eski bir piposunu bularak getirdi. Mihayloviç eskiden yaptığı gibi odada ileri geri dolaşmaya başladı. Birden durarak:

“Bu evde ne kadar çok değişiklikler olmuş!” dedi.

Katya bir ah çekerek semaverin kapağını koydu ve Sergey Mihayloviç'e baktı. Ağlaması işten bile değildi.

Mihayloviç bana dönerek:

“Babanızı hatırlıyor musunuz?” diye sordu.

“Biraz” diye karşılık verdim.

Dalgın bir ifadeyle gözlerini alnıma dikerek sakın bir sesle:

“Babanız yaşamış olsaydı sizin için ne güzel olurdu.” dedi ve sakın bir sesle: “Babanızı çok severdim!” diye ekledi.

Bu sözleri söylerken gözlerinin parlaklığının arttığını hissettim. Katya sofraya bezini demliğin üzerine koydu:

“Tanrı annelerini de aldı elimizden!” dedi ve mendilini çıkararak ağlamaya başladı.

Mihayloviç yüzünü çevirerek:

“Evet, bu evde çok fazla değişiklik olmuş.” diye tekrarladı. Ve sonra:

“Sonya oyuncularını göstere bana” diyerek salona geçti.

Mihayoviç çıkınca ben yaşlı gözlerimle Katya’ya baktım.

“Ne iyi bir dost!” dedi Katya.

Gerçekten bu yabancı adamın gösterdiği samimiyet içimi ısıtmış, kalbimi rahatlatmıştı.

Misafir odasından Sonya’nın kahkahalarıyla onunla oynayan Mihayloviç’in gülüşleri duyuluyordu. Ona bir fincan çay gönderdim. Onun piyanoya oturduğunu ve Sonya’nın parmaklarını tuşların üzerinde hafifçe gezdirdiği açıkça duyuluyordu.

Birden:

“Marya Aleksandrovna! Bize bir şeyler çalın.” dedi.

Onun bu kadar içten, dostane ve biraz da buyurgan bir tarzda bana seslenmesi hoşuma gitmişti. Hemen kalktım ve yanına gittim. Not defterinden Beethoven’in ‘**Quasi una fantasia**’ sonatının *adagiosunu* göstererek:

“Bunu çalın, bakalım nasıl çalışıyorsunuz.” dedi ve elindeki çay fincanıyla odanın bir köşesine çekildi.

Neden olduğunu bilmiyorum ama onun isteğini geri çeviremeyeceğimi yada iyi çalamadığımı bahane edemeyeceğimi hissediyordum. Bu yüzden itaat edercesine piyanoya oturdum ve elimden geldiği kadar çalmaya başladım. Ama onun müziğe olan büyük ilgisini ve bu konudaki bilgisini bildiğim için çekiniyordum. *Adagio* biraz önce çay masasında

konuştuğumuz konuların ruhsal durumuna uygundu ve pek de fena çalmadım gibime geliyordu. Fakat parçanın *skerson* kısmını çalmamı istemedi. Bana yaklaşıyor:

“Hayır,” dedi. “Bunu iyi çalamıyorsunuz, bunu bırakın, ama birinci bölüm fena değildi.”

Bu müşfik övgü beni öyle sevindirdi ki kıpkırmızı oldum. Onun benimle küçük bir kız çocuğu gibi değil, babamın bir dostu gibi ciddi bir üslupla konuşması oldukça hoşuma gitmişti. Katya, Sonya’yı yatırmak için yukarıya çıktı ve biz odada yalnız kaldık.

Bana babamı, onunla nasıl tanıştıklarını ve ben daha kitaplarım ve oyuncaklarımla oynarken onula beraber geçirdikleri mutlu günleri anlattı. Onun anlattıklarını dinlerken babam hayalimde ilk kez sade ve iyi kalpli bir insan gibi canlanıyordu; halbuki şimdiye kadar onu hiç böyle düşünmemiştim. Mihayloviç bana en çok neden hoşlandığımı, neyi okuduğumu ve bundan sonra nelerle uğraşmak istediğimi soruyor ve bana nasihatler veriyordu. Artık o benim için neşeli, şakacı, bana oyuncaklar hazırlayan bir insan değil, ciddi, sade ve sevimli, gayri ihtiyari saygı ve sevgi hissettiğim bir kişiydi. Onunla konuşurken kendimi rahat ve mutlu hissediyordum. Fakat yine de istemeden sözlerimi çekinerek söylüyordum. Babama olan yakınlığı sebepli artık onun sevgisini kazanmıştım, fakat yine de bu sevgiyi kendi kişiliğimle kazanmak istiyordum.

Katya Sonya’yı yatırdıktan sonra yanımıza geldi ve benim şimdiye kadar hiç sözünü etmediğim

kederimden ve karamsarlığımdan şikayet etti. Mihayloviç gülümsedi ve sitemli bir tavırla başını sallayarak:

“Şuna bakın, en önemli şeyi benden saklamış!” dedi.

“Neyi anlatacaktım ki!” dedim. “Bu sadece bir can sıkıntısı ve geçip gidecek.’ Gerçekten de o anda artık sıkıntılarımın geçeceğini, hatta hiç olmamış gibi geçip gittiğini bile hissediyordum.

“Yalnızlığa tahammül edememek iyi bir şey değil.” dedi. “Gerçekten de öyle misiniz?”

Gülümsedim:

“Evet öyleyim” dedim.

“Hayır,” dedi. “Sadece başkaları kendisiyle ilgilendiği zaman yaşamasını bilen, yalnız kalınca ise miskinleşen ve kendini kaybeden kız budaladır. Çünkü onun için her şey başkalarına iyi görünebilmek içindir, hayat ise kendisi için anlamsızdır.

Bir şey söylemiş olmak için:

“Hakkımda ne güzel şeyler düşünüyorsunuz.” dedi.

Biraz sustuktan sonra:

“Hayır!” dedi. “Boşuna babanıza çekmemişsiniz. Sizde bir şeyler var.”

Sevecen ama dikkatli bakışı hoşuma gidiyor, hatta biraz da utandırıyor beni. İlk bakışta neşeli görünen çehresinde kendine has bir kederin gizli olduğu seziliyordu.

“Siz sıkılmamalısınız, ayrıca bu sizin için hiç de iyi bir şey değil. Çok güzel bir müzik zevkiniz var; onu anlıyorsunuz, kitaplarınız, eğitiminiz var, daha yaşanmamış çok güzel bir hayatınız var. Sonunda pişmanlık duymamak için bu hayata şimdiden hazırlanmalısınız. Bir yıl sonra geç kalmış olabilirsiniz.

Benimle bir baba, bir amca gibi konuşuyordu, fakat yaşıtımlar gibi davranmak için kendisini zorladığını seziyordum. Beni kendisinden aşağı seviyede görmesi kalbimi incitiyordu, fakat sırf benim için farklı bir kişilik sergilemesi hoşuma gidiyordu.

Gecenin geri kalan kısmında Katya ile işlerimiz konusunda konuştu. Kalkarken:

“Şimdilik Allahısmarladık, sevgili dostlarım” dedi ve bana yaklaşarak elimi tuttu.

Katya:

“Tekrar ne zaman görüşeceğiz?” diye sordu.

Mihayloviç elimi bırakmadan:

“İlkbaharda” dedi. “Şimdi Danilovska’ya (diğer köyümüz) gidiyorum. İşleri yoluna koymak için oradaki durumu görmem gerekiyor. Sonra da kendi işlerim için Moskova’ya gideceğim. Artık yazın sık sık görüşürüz.

Ben üzgün bir şekilde:

“Peki neden hemen ayrılıyorsunuz?” diye sordum. Gerçekten onu her gün göreceğimi umuyordum. Eski üzüntümün tekrar geri döneceğinden korkuyordum. Anlaşılan, bu kaygım konuşmamdan, hatta gözlerimden bile seziliyordu.

Mihayloviç:

“Çok çaba sarf etmelisiniz, kesinlikle ümitsizliğe kapılmayın.” dedi.

Bu sözleri bana oldukça sade ve soğuk gibi geldi.

Elimi bıraktı, yüzüme bakmadan:

“İlkbaharda gelince sizi imtihan edeceğim.” diye ekledi.

Kendisini uğurlamak için holde beklerken gözlerinin ucuyla bana şöyle bir baktı ve aceleyle kürkünü giydi.

“Boş yere kendini yoruyor” diye düşündüm. “Bakışlarının hoşuma gittiğini mi sanıyor acaba? İyi, çok iyi bir insan, ama hepsi o kadar!”

O akşam Katya’yla birlikte gece geç saatlere kadar uyuyamadık. Fakat ondan değil, önümüzdeki yazı nasıl geçireceğimizden bahsediyorduk. Artık zihnimi hep korkarak sorduğum “Niçin?” sorusu meşgul etmiyordu. Mutlu olmak için yaşamak gerektiğini ve geleceğin hayalimde büyük bir saadet gibi canlandığını çok yalın ve sade bir şekilde hissediyordum. Pokrovskoye’deki eski, hüznü evimiz sanki birdenbire hayat ve nurla dolmuştu.

II

İlkbahar geldi. Eski üzüntülerim savrulup gitti ve bunların yerini anlaşılmaz birtakım ümit ve arzularla bahar özlemi aldı. Artık hayatım kışın başlangıcında olduğu gibi değildi. Sonya'yla ilgileniyor, kitap okuyor, piyano çalıyor, sık sık bahçeye çıkıyor, tek başıma ağaçlı yollarda saatlerce yürüyor ya da bahçedeki iskemlede oturuyordum. Ne düşündüğümü, neyi arzuladığımı ve neye umutlandığımı Allah bilir... Bazen geceler, özellikle de mehtaplı geceler sabaha kadar pencerenin önünde oturuyor, bazen de Katya'nın haberi olmaksızın bahçeye çıkıyor, çiyli otlara basarak havuza kadar koşuyordum. Hatta bir defasında karanlık bir gecede dışarı çıkmış ve tek başına bahçenin çevresini dolanmıştım.

O zamanlar zihnimin sınırlarını zorlayan hayallerimi hatırlamak ve anlamak oldukça güç şimdi. Hatta hatırlarken bile onların benim hayallerim olabileceğine inanasım gelmiyor. Çünkü o kadar garip ve o kadar hayattan uzaktılar ki!

Sergey Mihayloviç söz verdiği gibi mayıs sonlarına doğru seyahatten döndü. İlk ziyaretini onu hiç beklemediğimiz bir saatte, bir akşam üzeri gerçekleştirdi. Terasta oturmuş, çay içmek üzereydik. Bahçemiz baştan sona yeşillığe bürünmüştü. Ağaçların çiçeklenen dallarına bülbüller yerleşmişti artık. Leylakların kıvrılmış dalları sanki beyaz ve pembe salkımlarıyla bahçenin her tarafını sarmıştı. Çiçeklerin

açma zamanı yaklaşıyordu. Bahçenin içinden geçen patikanın her iki yanındaki ağaçların yaprakları batmak üzere olan güneşin ışıkları altında baştan sona şeffaf bir görünüme bürünmüştü. Uzamakta olan gölgeler yavaş yavaş terasa doğru yaklaşıyordu. Otların üzerine kuvvetli bir akşam çiği düşmek üzereydi. Bahçenin arkasındaki avludan günün son sesleri: ahıra geri dönen sığırların böğürtüsü duyuluyordu. Deli Nikon, su fişisiyle terasın önündeki patikadan geçiyordu. Süzgeçten dökülen su kayın ağaçlarının gövdelerinin ve direklerin yanındaki çapalanmış toprağı halka şeklinde ıslatıyordu. Terastaki soframızın üzerine konulmuş kaymak, poğaç ve bisküvilerin arasında gümüş bir semaver parlıyordu. Katya, tumbul elleriyle fincanları yıkıyordu. Banyodan sonra acıktığımdan, çayı beklemeden ekmeği taze kaymağa bandırarak atıştırıyordum. Üzerimde kolları açık keten bir gömlek vardı. Saçlarım henüz ıslak olduğu için başımı bir mendille bağlamıştım. Mihayloviç'i pencereden ilk önce Katya gördü:

“A! Sergey Mihaloviç! Biz de şu anda sizden bahsediyorduk.”

Ben kıyafetimi değiştirmek için dışarı çıkmak istedim, ama henüz kapıya varmadan Mihayloviç içeri girdi. Başıma örttüğüm mendile bakarak:

“Köy yerinde bu utangaçlık ne böyle!” diyerek gülümsedi. “Siz Grigori'den utanmıyorsunuz, öyleyse ben de sizin için bir Grigori sayılırım.”

Fakat o anda onun bana Grigori'nin baktığı gibi bakmadığını fark ettim. Hatta kendimi rahatsız bile hissettim.

“Hemen geliyorum” diyerek dışarı çıktım.

Arkamdan:

“Bunun nesi kötü?” diye bağırdı. “Tam bir köylü kızına benziyorsunuz.”

Odamda elbiselerimi aceleyle değiştirenken: “Ne tuhaf bakıyordu bana. Ama çok şükür döndü, artık günlerimiz neşeli geçecek!” diye düşünüyordum. Aynama bir göz attıktan sonra neşeyle merdivenlerden aşağı indim ve acele ettiğimi gizlemeden soluk soluğa terasa girdim. Mihayloviç sofraya oturmuş Katya'ya bizim işlerimizden bahsediyordu. Beni görünce gülümsedi ve tekrar sözüne devam etti. Söylediklerine göre işlerimiz fena değilmiş. Yazı köyde geçirecek, sonra da Sonya'nın eğitimi için ya Petersburg'a ya da yurt dışına gidecektik.

Katya:

“Keşke siz de bizimle gelseniz. Tek başına gidersek kendimizi ormanda kaybolmuş biri gibi hissedeceğiz.”

Mihayloviç yarı ciddi, yarı şaka:

“Ah! Ben sizinle devri aleme bile gelirim” dedi.

Ben:

“Öyleyse gidelim” dedim.

Gülümseyerek başımı salladı.

“Ah! Ya işlerim?” dedi. “Neyse, mesele bu değil. Şimdi anlatın bakalım, bütün bu zamanı nasıl geçirdiniz? Yine sıkılıyor muydunuz?”

Ben onun gelişinden sonra sıkılmadığımı, sürekli bir şeylerle uğraştığımı anlattım. Katya da söylediklerimi doğrulayınca Mihayloviç bakışlarıyla - sanki bunu yapmaya hakkı varmış gibi- beni bir çocuk gibi okşadı. Yaptığım bütün iyi şeyleri en ince ayrıntısına kadar tüm samimiyetimle ona anlatmak ve hoşlanmayacağı her şeyi tövbe ediyormuş gibi ondan saklamam gerektiğini düşünüyordum. O akşam öyle güzeldi ki çay faslı bittikten sonra bile uzun süre terasta kaldık. Sohbet benim için o kadar ilginçti ki çevremizi gecenin sessizliğinin kapladığını bile hissetmemiştim. Her taraftan güzel kokular yayılıyordu. Otların üzerini çiğ kaplamıştı. Yakınımızdaki bir leylak fidanında şakıyan bir bülbül sesimizi duyunca susuyordu. Yıldızlı gökyüzü üzerimize doğru iniyordu sanki.

Havanın iyice karardığını fark ettim. Birden bir yarasa sessizce terasın keten tentesinin altına girdi ve başımdaki beyaz mendilin çevresinde çırpınmaya başladı. Duvara yaslandım, neredeyse bağıracaktım ki yarasa sessizce ve hızla tentenin altından çıktı ve bahçenin alacakaranlığında kayboldu.

Mihayloviç birden konuyu değiştirerek:

“Sizin Pokrovskoye’yi çok seviyorum” dedi. “Ömrümün sonuna kadar bu terasta böylece oturabilirim gibime geliyor.”

Katya:

“Öyleyse burada kalın” dedi.

Mihayloviç:

“Kalayım diyorsunuz ama hayat buna izin vermiyor.”

Katya:

“Niçin evlenmiyorsunuz?” diye sordu. “Siz mükemmel bir koca olurdunuz.”

Mihayloviç gülümseyerek:

“Oturmayı sevdiğim için mi böyle düşünüyorsunuz?” dedi. “Hayır, Katerina Karlovna (*Katya- Katerina isminin kısaltılmış şeklidir) evlenme zamanı sizin için de benim için de geçmiştir. Uzun zamandır bana evlenecek bir insan gözüyle bakmıyorlar. Bunu artık ben de kabul ediyorum. Ve bunu kabullendiğim için de kendimi rahat hissediyorum.

Bu sözleri yapmacık bir eğlence için söyledi gibi geldi bana.

Katya:

“Çok ilginç.” dedi. “Otuz altı yaşınız var ama ömrünün son günlerini yaşayan biri gibi konuşuyorsunuz.”

“Artık dinlenmek istiyorum. Artık evlenmek için başka şeylere gerek var.” dedi ve başıyla beni işaret ederek ekledi:

“Ona sormalı. Artık onları evlendirmeliyiz. Biz ise sizlere birlikte onlara bakarak mutlu olacağız.”

Sesinde gözümünden kaçmayan gizli bir keder ve gerginlik vardı. Bir an sustu. Ne ben ne de Katya bu sessizliği bozduk.

Oturduğu yerde dönerek devam etti:

“Evet, farz edelim ki kötü bir rastlantı sonucu on yedi yaşlı bir kızla, örneğin Maşa...Marya Aleksandrovna ile evlendim. Bu çok güzel bir örnektir, hatta en güzel örnek bu olsa gerek.”

Gülmeye başladım. Onun niçin sevindiğini ve örneğini en güzel örnek olarak nitelediğini anlayabilmiş değildim.

Şakacı bir tavırla bana dönerek:

“Pekala, elinizi vicdanınızın üzerine koyarak bana doğrusunu söyleyin,” dedi. “Hayatınızı yaşlı, ömrünün önemli bir kısmını yaşayan ve sadece oturmak, dinlenmek isteyen bir adamla bağlamak sizin için büyük bir felaket olmaz mı? Hem de kalbinizin derinliklerinde hangi duyguların barındığını Allah’tan başkası bilmezken.”

Şaşırmıştım, sustum, ne söyleyeceğimi bilemiyordum.

Gülerek:

“Size evlenme teklifinde bulunmuyorum.” dedi. “Doğrusunu söyleyin, akşamları bahçenin ağaçlı yollarında gezinirken böyle bir koca mı hayal ediyorsunuz? Bu sizin için felaket olmaz mı?”

“Felaket değil...”

Sözlerini bitirmek için:

“Tamam, hoşuna gitmeyeceğini kabul edelim” dedi.

“Ama ben yanlış...”

Tekrar sözümü kesti:

“İşte görüyorsunuz ya! Tamamen haklısınız ve ben size bu samimiyetiniz için teşekkür etmek istiyorum. Ayrıca aramızda böyle bir konuşma geçtiği için de sizlere minnettarım. Böyle bir evlilik benim için de büyük bir talihsizlik olurdu.”

Katya:

“Ne garip adamsınız, hiç değişmemişsiniz.” dedi ve hizmetçilere akşam yemeğini hazırlamalarını söylemek için terastan ayrıldı.

Katya gittikten sonra ikimiz de sustuk. Çevremizdeki her şey derin bir sessizliğe gark olmuştu. Sadece bülbül akşamki gibi kesik kesik, ürkek bir sesle değil, geceye has özgürlük ve güven dolu bir sesle şakıyor ve nağmeleriyle bütün bahçeyi dolduruyordu. Bir başkası ise ilk kez bu akşam uzaktan uzağa -derenin yanından- onun sesini yankılıyordu. Yakınımızdaki bülbül aniden sustu, sanki bir anlığına diğerini dinledikten sonra tekrar daha kuvvetli, daha çınlayıcı bir sesle şakımaya başladı. Bu sesler onların bize yabancı olan gece dünyasında temkinli ve egemen bir tonda yayılıyordu. Bahçıvan uyumak için seraya doğru gidiyordu. Kalın çizmelerinin vuruş sesleri patikada gittikçe uzaklaşıyordu. Dağın eteklerinden birinin iki kez ıslık çaldığı duyuldu, sonra her şey tekrar derin bir sessizliğe gömüldü. Yapraklar hafifçe titredi, terasın

tentesi rüzgarın etkisiyle dalgalandı ve hoş bir koku etrafa yayıldı. Biraz önce konuşulanlardan sonra susmak benim için oldukça zordu, ama ne söyleyeceğimi de bilemiyordum. Ona baktım. Alacakaranlık içinde parlayan gözlerini bana dikmişti.

“Yaşamak ne güzel şey!” dedim.

Sebebini bilmeden içimi çektim.

“Ne dediniz?”

“Yasamak ne güzel şey!” diye tekrarladım.

Tekrar sustuk ve ben tekrar sıkılmaya başladım. Evlilik için çok yaşlı olduğunu söylerken onunla aynı kanaatte olduğumu söylemekle onu incitmiş olabileceğimi düşündüm. Bu yüzden onu teskin etmek istiyordum. Fakat bunu nasıl yapacağımı da bilemiyordum. Birdenbire ayağa kalktı ve:

“Haydi, Allahısmarladık!” dedi. “Annem beni akşam yemeğine bekliyor. Bugün onu hiç görmedim. “

“Fakat ben size yeni bir sonat çalmak istiyordum” dedim.

Soğuk bir tavırla:

“Gelecek sefer çalarsınız” dedi.

“Hoşça kalın”

Onu gerçekten üzdüğümü anlıyordum ve ona acıyordum. Katya’yla birlikte onu dış kapıya kadar uğurladık ve avluda onu gözden kayboluncaya kadar izledik. Atının ayak sesleri kesinlikle avludan geçerek terasa çıktım ve tekrar bahçeyi izlemeye koyuldum. Gecenin karanlığına hafif bir sis çökmüştü. Çevremi

saran gece seslerinin kavuştuğu bu sisin içinde görmek ve duymak istediğim her şeyi görüyor ve duyuyordum.

Mihayloviç bir süre sonra üçüncü kez bize geldi. Aramızda geçen o garip konuşmadan arta kalan rahatsız edici durum tamamen unutulmuştu. Yaz boyunca haftada iki üç kez bize geliyordu. Ona o kadar alışmıştım ki geç geldiği zamanlarda yalnız yaşamak benim için zorlaşıyor, ona öfkeleniyor, hatta beni böyle yalnız bırakarak büyük bir kabahat işlediğini düşünüyordum. Bana genç ve cana yakın bir arkadaşmış gibi davranıyor, sorular soruyor, duygularımı açıkça söylememi istiyor, nasihatler veriyor, bazen de azarlıyordu. Benimle kendisini eşit göstermek için harcadığı gayretlere rağmen onu anlamak için daha öğrenmem gereken koskoca bir dünyanın mevcudiyetini anlıyor ve benim bu yabancı dünyaya girmemi istemediğini seziyordum. Bu durum kendisine olan saygımı artırıyor, beni korumaya çalıştığı için ona biraz daha yaklaşmak istiyordum. Komşulardan ve Katya'dan öğrendim ki birlikte yaşadığı yaşlı annesine bakmasından, kendi işlerinden ve bizim vesayet işlerimizden başka köyde bir takım mülkiyet sorunları varmış. Bu da kendisi için bir çok zorluğa neden oluyormuş. Ama bütün bunlar hakkındaki görüşlerinin, düşüncelerinin, gelecek planlarının ve ümitlerinin neler olduğunu bir türlü öğrenemiyordum kendisinden. Ne zaman konuşmayı bu konular üzerine götürsem, kendine has tavrıyla yüzünü buruşturur, sanki “Bu konuları bırakalım, bundan size

ne?” dercesine sohbetin akışını değiştirdi. Önceleri bu tavrı beni gücendirmişti, fakat sonraları her zaman beni ilgilendiren konular hakkında konuşmaya alıştım. Ve bunu da çok doğal buluyordum.

Dış görünüşüme karşı ilgisiz, aldırılmaz bir tavır takınması önceleri hoşuma gitmiyordu, sonralar ise buna da alıştım, hatta bunu beğenir bile oldum. Hiçbir zaman ne bakışıyla ne de sözleriyle bir şey ima etmemişti. Aksine, yanında güzel olduğumu söylediklerinde yüzünü buruşturur, hatta görünüşümde bir kusur bulmaya çalışır, bununla da beni kızdırmayı severdi.

Özel günlerde Katya bana modaaya uygun kıyafetler giydirmeyi ve saçlarımı süslemeyi severdi. Mihayloviç ise bütün bunları küçümseyerek sevimli Katya’yı gücendirir, beni de ilk zamanlar şaşırtırdı. Benim Mihayloviç’in hoşuna gittiğime inanan Katya, onun, beğendiği kadının daha güzel görünmesini neden hoşlamadığını bir türlü anlayamıyordu. Çok geçmeden Mihayloviç’in ne düşündüğünü anlamıştım. O, bende işvekârlığın olmadığına inanmak istiyordu. Bunu anladıktan sonra bende artık giyim, saç ve davranış işvekârlığından bir iz bile kalmamıştı. Hatta sadelik tiryakisi bile olmuşum. Mihayloviç’in beni bir çocuk olarak mı, yoksa bir kadın olarak mı sevdiğini tam olarak anlayabilmiş değildim. Bu sevginin değerini biliyor ve beni dünyanın en iyi bir kızı olarak gördüğünü duyarken, bu yanılığının sadece onda saklı kalmasını istiyordum. Gayrı ihtiyari onu aldatıyordum.

Fakat onu aldatarak daha iyi bir insan oluyordum sanki. Ona vücudumun değil, ruhumun güzel yanlarını göstermemin benim daha iyi ve daha şerefli olduğumu hissediyordum. Bana öyle geliyordu ki saçlarım, ellerim, alışkanlıklarım -iyi veya kötü nasıl olurlarsa olsunlar- Mihayloviç onları hemen fark ediyor ve daha ilk görüşte beğeniyordu. Dış görünüşüme fazladan hiçbir şey eklemem gerekmiyordu, bunu yapamazdım da.

Ruhuma gelince, onu tanımıyordu, çünkü onu seviyordu, sevdiğçe de kalbim büyüyüp geliyordu. Bu gibi durumlarda onu yanıltabilirdim, yanıltıyordum da. Bunu anladığım zaman kendimi çok rahat hissetmeye başladım. Nedensiz utangaçlığım ve davranışlarımdaki çekingenliğim tamamen kaybolmuştu. Önden de, yandan da, oturduğumda ya da kalktığımda, saçlarımı topladığım zaman ya da düzensizken bile beni bütün varlığıyla fark ediyor, beni olduğum gibi kabul ediyor ve seviyordu. Bana başkaları gibi -kendi kurallarına ters olarak- çok güzel olduğumu söyleseydi, buna kesinlikle sevinmezdim. Buna karşın, söylediğim herhangi bir söz üzerine gözlerini bana dikerek şakacı bir renk vermeye çalıştığı etkili sesiyle: “Evet, evet, sizde bir şey var. Siz çok iyi bir kızsınız, bunu itiraf etmeliyim.” dediği zaman kalbimin büyük bir sevinç ve nurla dolduğunu hissediyordum.

Neden kalbimi kıvanç ve sevinçle dolduran bu bahışleri o zaman hak ediyordum acaba? Çünkü ihtiyar Grigori'nin torununa olan sevgisinden

hoşlanıyor, okuduğum şiirlerin ya da romanların etkisi altında kalarak duygulanıyor ya da Mozart'ı Şulgof'a tercih ediyordum. O sırada neyin daha iyi olduğunu ve neyi sevmem gerektiğini kesinlikle bilemediğim halde, iyi olan ve sevilebilecek her şeyi olağanüstü bir sezgiyle kavırıyordum.

Eski alışkanlıklarımın ve zevklerimin çoğu Mihayloviç'in hoşuna gitmiyordu. Söylemek istediklerimin hoşuna gitmediğini kaşı veya bakışlarıyla anlatan çehresinin acıma ve öfkeyi ifade eden mimiklerini gördüğüm zaman önceleri sevdiğim bir şeyi artık sevmediğimi hissediyordum. Bazen bir nasihat vermek istediği zaman ne demek istediğini önceden biliyordum. Gözlerime bakarak bir şeyler soruyor, bakışları ise istediği cevabı benden çekip alıyordu. O zamanki düşüncelerim ve duygularımın hiçbirisi kendimin değildi sanki. Onun düşünce ve duyguları birdenbire benim oluyor, hayatımın her zerresine kadar nüfuz ederek onu ışıklandırıyor.

Katya'ya, hizmetçilerimize, Sonya'ya, kendime ve bütün uğraşlarıma tamamen başka bir gözle bakmaya başlamıştım. Eskiden sadece zaman geçirmek için okuduğum kitaplar, birdenbire hayatımın en güzel zevklerinden biri haline gelivermişti. Çünkü kitapları onunla birlikte okuyor, birbirimizin kitaplar hakkındaki görüşlerini dinliyor ve en önemlisi de kitapları bana o getiriyordu. Eskiden Sonya'yla uğraşmak, ona derslerinde yardımcı olmak benim için ağır bir görevdi ve ben bunu yapmam gereken bir borç gibi görürdüm.

Ama Şimdi Sonya'nın dersleriyle uğraşmak, onun başarısını izlemek benim için büyük bir sevinç kaynağı olmuştu. Önceleri bir müzik parçasını baştan sona ezberlemek bana imkansız bir Şey gibi görünürdü, oysa Şimdi onun dinleyeceği ve belki övücü sözler sarf edebileceği dŐnencesiyle her bir parçayı peŐ peŐe alıyordum. Zavallı Katya kulaklarına pamuk tıkar, bense hiç bıkmazdım. Her zaman çaldığım o eski sonatlar bile Şimdi daha farklı, daha anlamlı geliyordu bana.

Katya da gözümde tamamen değişmişti. Şu anda bize hem anne, hem dost, hem de bir köle olan bu zavallı varlığın aslında böyle bir mecburiyetinin olmadığını yeni yeni anlamaya başlamıştım. Bizi seven bu varlığın bütün fedakarlığını ve sadakatini kavırıyor, ona ne kadar borçlu olduğumu anlıyor ve onu gittikçe daha çok seviyordum.

Köylülere, yakınlarımıza, hizmetçilere, kızlara öncekinden farklı gözlerle bakmayı da o öęretmiŐti bana. Ne kadar gln görünürse görünsün, on yedi yaŐıma değin, birlikte yaşadığım bu insanların arasında tamamen yabancı biri gibi bymŐtm. Bu insanların da benim gibi sevdiklerini, hayaller kurduklarını, üzüldüklerini bir kez olsun düşünmemiştim. oktan beri aşına olduğum bahçemiz, ağalıklarımız, tarlalarımız birdenbire benim için yenilenmiŐ, gzelleŐmiŐti sanki.

Onun: “Dünyada deęiŐmeyen tek mutluluğun başkası için yaşamaktır” sözü boşuna değilmiş meğer.

Önceleri bu bana tuhaf görünüyör, bunu anlamakta zorlanıyordum. Fakat şimdi bu bir düşünce olmadan öte, bir inanç gibi kalbimde yer edinmişti. O, yaşamımda hiçbir şeyi değıştirmeksizin, izlenimlerime kendisinden başka hiçbir şey katmaksızın şimdiki hayatımı benim için neşe dolu bir dünyaya çevirmişti. Çevremdeki her şey çocukluğumdan beri dilsiz bir sükût içindeydi, fakat o gelir gelmez her şey dile gelerek birbirinin peşi sıra kalbime girmiş, onu neşeyle doldurmuştu.

O yaz sık sık yukarıya, odama çıkar, kendimi yatağıma atardım. Bu zaman eski isteklerimin, ümitlerimin ve bahar özlemlerimin yerine, o anki mutluluğumun heyecanı sarardı benliğimi. Uyuyamazdım. Yatağımdan kalkar, Katya'nın yatağına oturur ve ona çok mutlu olduğumu söylerdim. Şimdi düşünüyorum da, bunları ona söylememe hiç gerek yokmuş, çünkü her şey anlaşılacak kadar açıktı. Katya da bana hiçbir şeye ihtiyacı olmadığını, kendisini oldukça mutlu hissettiğini söyler ve beni öperdi. Ona inanırdım, herkesin mutlu olması gerektiğine, gerçek adaletin bu olduğuna inanırdım. Bazen Katya kendisini öfkeli gibi göstererek beni kovar ve hemencecik uykuya dalardı. Ben ise neden bu kadar mutlu olduğumu uzun süre düşünüp dururdum. Bazen de kalkar, bana verdiği bu mutluluk için Allah'a içimden geldiği gibi şükrederdim.

Odanın sessizliği içinde sadece Katya'nın sakin nefes alışı ve başucunda duran saatin tıkırtısı

duyuluyordu. Ben yatakta sağa sola d6nerek dua ediyor ya da istavroz çıkararak boynumdaki haçı 6p6yordum. Kapılar kapalıydı, pencerelerin kepenkleri de çekilmişti. İçeride bir arı ya da bir sinek vızıldayarak uçuyordu. Bu odadan hiç çıkmak istemiyordum, sabahın gelmesini, beni çepeçevre saran bu ruh halimin dağılmasını istemiyordum. Hayallerim, d6ş6ncelerim ve dualarımın burada, bu karanlık odada benimle yaşıyan, yatağımın yanında uçuşan canlı varlıklar olduğuna inanıyordum. D6ş6ncelerimin her biri onun d6ş6ncesi, duygularımın her biri onun duygularıydı. O zamanlar bunun bir aşk olduğunu anlayamıyor, isteyen herkesin her zaman bu duyguları kolaylıkla elde edebileceğini sanıyordum.

III

Bir g6n hasat zamanı Katya ve Sonya'yla birlikte yemekten sonra bahçeye gidip sevdiğimiz yerde, yarın kenarındaki ıhlamur ağaçlarının g6lgesindeki kanepeye oturduk. Buradan ormana ve bozkıra doğru çok g6zel bir manzara açılıyordu. Sergey Mihayloviç 6 g6nd6r uğramıyordu bize. Bu g6n ise onu bekliyorduk. Kâhyamız, Mihayloviç'in bug6n k6ye geleceğini s6z verdiğini haber vermişti. Saat ikiye

doğru onu atıyla avdar tarlasından geçerken gördük. Katya hizmetçilere Őeftali ve vişne getirmelerini söyledi (o bunları çok seviyordu) ve gülümseyerek bana baktı, sonra da kanepenin üzerine uzandı ve uyumaya başladı.

Ben de ıhlamur ağacından kırdığım, özü elimi ıslatan bir dalı Katya'nın baŐının üzerinde bir yelpaze gibi sallamaya başladım. Bir yandan kitap okuyor, diğer yandan onun geleceği tarla yolunu gzetliyordum. Sonya yaşlı bir ıhlamur ağacının dibine oturmuş, bebeği için kk bir ev yapmaya çalışıyordu.

Sıcak ve rüzgarsız bir gündü, topraktan buhar yükseliyor, bulutlar gittikçe siyah bir öbek halinde bir tarafta kmeleniyordu. Sabahın ilk saatlerinden beri fırtına bekleniyordu. Her fırtına öncesinde olduğu gibi yine heyecanlanmıŐtım. Fakat ğleden sonra bulutlar dağılmaya başladı ve güneş gökyüzünde tekrar parladı. Ara sıra sadece gökyüzünün bir kenarında, ufkun üzerinde bozkırdan yükselen tozla karıŐmıŐ ağır bir buluttan çıkıp yere kadar uzanan ŐimŐeklerin solgun zikzakları görünüyordu. Artık fırtınadan korkmaya gerek olmadığı anlaŐılıyordu.

Bahçenin arkasından görünen yolda saman yüklü arabalar gıcırdayarak ağır ağır gidiyor, karŐıdan gelen boş arabalar hızla onların önünden geçiyor, arabaların üstünde oturanların bacakları sallanıyor, gömlekleri dalgalanıyor. Yoğun bir bulut Şeklinde yükselen toz tabakası ne dağılıyor, ne de yere kyor, çitlerin ötesinde, bahçedeki ağaçların Şeffaf yaprakları arasında -havada- asılı gibi duruyordu.

Daha uzakta, harman yerinde de aynı sesler; dönen çarkların gıcırtiları duyuluyor, biraz önce arabalarla getirilen çavdar demetleri şimdi teker teker harmana atılıyor, gözümün önünde oval tepecikler yükseliyor ve kolayca fark edilen tepelerinde köylüler bir eğilip bir kalkıyorlardı. Biraz ötede, tozlu bozkırda da arabalar gidiyor, orada da gene sarı saman tepecikleri görünüyor, arabaların gıcırtilası, konuşma ve türkü sesleri duyuluyordu. Bir kenardan başlanarak biçilen tarla açıldıkça aradaki patika daha acık bir şekilde seçiliyordu.

Aşağıda, sağ tarafta, düzensiz bir şekilde biçilen başka bir tarlada eğilerek demet bağlayan kadınların rengarenk elbiseleri görünüyor, bağlanan demetler üst üste kondukça tarla daha düzenli bir görünüme bürünüyordu. Sanki yaz, gözlerimin önünde yerini sonbahara bırakıyordu. Toz ve sıcak bahçedeki sevgili yerimizden başka her tarafı kaplamıştı. Bu tozda, ateş saçan bu güneşin altında, çalışkan köylüler, konuşuyor, birbirine sesleniyor, çalışıp çapalıyorlardı.

Beyaz patiska mendilini gözünün üstüne sermiş olan Katya ise bizim serin kanepede uzanmış, tatlı tatlı horluyordu. Dolgun vişne taneleri tabak içinde parlıyordu. Elbiselerimiz yeni ve temizdi. Sürahideki su güneş ışınlarının altında yakamozlanıyordu. Her şey bana çok hoş görünüyordu. “Ne yapmalı? Mutluyum, yoksa bu suç mu? Ama bu mutluluğumu nasıl paylaşacağım? Büsbütün kendimi ve tüm bu

mutluluğumu kime ve nasıl vereyim?” diye düşünüyordum.

Güneş artık kayın ağaçlarının tepesinden inmişti. Bozkırın tozu ağır ağır çöküyordu. Güneşin eğik ışıkları altında uzaklar daha aydın ve daha parlak görünüyordu. Bulutlar tamamen dağılmıştı. Ağaçların arasından harmanda, daha üç saman yığını tepeler görünüyordu, ama köylü erkekler artık onların üzerinden inmişlerdi. Arabalar anlaşılan son yolculuklarını yapıyorlardı. Köylü kadınları omuzlarında tırmıklar ve bellerine bağlı ot demetleriyle yüksek sesle türkü söyleyerek evlerine gidiyorlardı.

Sergey Mihayoviç ise hâlâ gelmemişti. Halbuki onun dağın eteğine doğru gittiğini görelî uzun zaman olmuştu. Birden ağaçların arka tarafında görünürdü. Onun o taraftan geleceğini hiç beklemiyordum. Yarın arkasından dolaşarak gelmişti. Şapkasını çıkarmış, neşeli bir yüzle hızlı adımlarla bana doğru geliyordu. Katya'nın uyuduğunu görünce dudaklarını ısırarak gözlerini yumdu ve ayaklarının ucuna basarak yaklaştı. O çok sevdiğim, kendine özgü, nedeni bilinmez bir hoş haleti ruhiye içinde olduğunu anladım. Buna biz yabancı sevinç derdik. Dersten kaçmış bir öğrenciye benziyordu sanki. Yüzünden ayaklarına kadar, tüm varlığından memnuniyet, saadet ve bir çocuk gamsızlığı fişkırdı.

Yaklaşarak elimi sıktı ve fısıltıyla:

“E, Merhaba genç menekşe. Nasılsınız? İyi misiniz?” dedi.

Ben de onu sorunca:

“Ben çok iyiyim. On üç yaşında gibiyim sanki, at oyunu oynamak, ağaçlara tırmanmak istiyorum.”

Gülen gözlerinin içine bakarak:

“Siz yabancı sevinç içindesiniz?” dedim. Bu yabancı sevincin bana da bulaştığını hissediyordum.

Gözünü kırptı ve tebessümünü bastırarak:

“Evet “ diye cevap verdi. “Fakat siz niçin Katerina Karlovna’nın burnuna vuruyorsunuz?”

Yüzüne bakarken salladığım dalla Katya’nın yüzündeki mendili düşürdüğümü ve dalın yapraklarıyla hafifçe yüzüne vurduğumu fark etmemiştim. Gülmeye başladım. Katya’yı uyandırmamak için fısıltılı bir sesle:

“Şimdi göreceksiniz, uyumadığımı söyleyecek.” dedim.

Gerçekte ise Katya’yı uyandırmamak için değil, Mihayloviç’le fısıltıyla konuşmaktan zevk aldığım için sessizce konuşuyordum. O da beni taklit ederek dudaklarını kımıldattı. Bana hiçbir şey duyulmayacak kadar sessiz konuştuğumu söylemeye çalışıyordu. Vişne tabağını görür görmez, sanki gizlice almış gibi davranarak ıhlamur ağaçlarının altına, Sonya’nın yanına gitti ve onun bebeklerinin üzerine oturdu. Sonya önce öfkelenmişti, ama az sonra barıştılar ve Mihayloviç’in başlattığı vişne yeme yarışına giriştiler.

“İsterseniz söyleyeyim biraz daha getirsinler.” dedim. “Ya da birlikte gidip getirelim.”

Tabağı aldı, üzerine bebeği koydu. Üçümüz birden ambara doğru yürüdük. Sonya gülererek

peşimizden koşuyor, Mihayloviç'in paltosunun eteğinden çekerek bebeklerini istiyordu. Mihayloviç bebekleri verdi ve ciddi bir tavırla bana dönerek:

“Neden menekşe olmayasınız ki?” dedi.

Etrafımızda uyandırmaktan çekindiğimiz bir kimse olmadığı halde gene de yavaş sesle konuşuyordu:

“Bütün bu tozlardan, sıcaklardan ve zorluklardan sonra sizin yanınıza gelir gelmez güzel kokulu bir menekşe kokusu duydum. Hem sadece ıtırli bir menekşe değil, hem de erimiş kar ve bahar kokusu veren o koyu renkli menekşe.”

Sözlerinden duyduğum neşeli heyecanı belli etmemek için:

“Nasıl, çiftlikteki işleriniz yolunda mı?” diye sordum.

“Çok iyi! Bu insanlar çok iyi çalışıyorlar. Onları tanıdıkça insan daha çok seviyor.”

“Doğru” dedim. “Siz gelmeden biraz evvel bahçeden, nasıl çalıştıklarını izliyordum. Doğrusu, onlar orda çalışırken burada rahat rahat oturduğum için kendimden utandım.”

Müşfik, fakat ciddi bir bakışla gözlerime bakarak sözümü kesti:

“Nazlanmaya hiç gerek yok, aziz dostum.” dedi. “Bunlar kutsal şeylerdir. Bu düşüncelerle övünmekten Allah sizi korusun.”

“Ama, bunları sadece size söylüyorum.”

“Evet, evet, biliyorum. Peki vişneler ne oldu?”

Bahçe kapısı kapalıydı. Bahçıvanlardan da kimse yoktu. Mihayloviç hepsini çalışmak için tarlaya yollamıştı. Sonya anahtarı getirmek için koştu. Mihayloviç ise onun dönüşünü beklemeden tel örgüyü bir köşesinden kaldırarak içeri atladı. Oradan bana bağıarak:

“Tabağı uzatın, size de vereyim” dedi.

“Hayır, kendim toplamak istiyorum,” dedim.
“Ben anahtar için gidiyorum, Sonya bulamaz.”

Ama aynı zamanda onun orada ne yaptığını, nasıl baktığını, nasıl davrandığını izlemek istiyordum. Mihayloviç kendisini kimsenin görmediğini sanıyordu. Doğrusu o sırada onun bir hareketini bile kaçırmak istemiyordum. Ayaklarımın ucuna basarak, kekik otlarının arasından geçerek bahçenin diğer tarafına geçtim. Burada duvar daha alçaktı. Boş bir fiçimin üzerine çıktım. Duvarın yüksekliği ancak göğsüme kadar geliyordu. Bahçeye doğru eğildim ve etrafa bir göz gezdirdim. Eğilmiş, yaşlı ağaçların geniş yaprakları arasından kara olgun meyveler sarkıyordu.

Başımı biraz daha eğince yaşlı bir vişne ağacının dalları arasından Sergey Mihayloviç’i gördüm. Şüphesiz benim anahtar için gittiğimi ve kendisini kimsenin görmediğini sanıyordu. Başı açık, gözleri kapalı, yaşlı vişne ağacının ayrılan köklerinden birinin üzerine oturmuş, parmaklarının arasında ağacın dalından kopardığı zamk parçasını yuvarlıyordu. Birden omuzlarını kaldırdı, gözlerin açtı, bir şeyler mırıldanarak gülümsedi. Bu söz ve tebessüm onun her

zamanki haline pek uymuyordu, bu yüzden onu gizlice gözetlediğimden dolayı mahcubiyet hissettim. Sanki “Maşa” dediğini işitir gibi oldum. “Hayır, olamaz” diye düşündüm. Bu kez daha hafif ve daha tatlı bir sesle “Sevgili Maşa!” diye tekrar ettiğini duydum. Fakat bu defa bu iki sözcüğü açıkça duymuştum.

Yüreğim o kadar hızlı çarptı, o kadar heyecanlandım ki, sanki yasak bir sevinç dalgasına kapılarak kendimi kaybettim. Düşmemek ve heyecanımı belli etmemek için duvara yapıştım. Mihayloviç hareketimi duyunca korkuyla etrafa bakındı ve birden gözlerini aşağıya indirdi. Bir çocuk gibi kızardı. Bir şeyler söylemek istedi ama başaramadı. Yüzü daha çok kızardı. Fakat bana bakarak gülümsedi. Ben de gülümsedim. Bütün yüzünü bir sevinç parıltısı kaplamıştı. O artık beni okşayan, bana nasihat veren yaşlı bir amca değildi, bana denk olan, beni seven, benden çekinen, benim de çekindiğim ve sevdiğim bir erkekti. Bir şey söylemeksizin birbirimize bakıyorduk. Ama birden kaşlarını çattı, gözlerindeki tebessüm ve parıltı kayboldu, sanki bir kabahat işlemişiz gibi, önce kendi aklını başına toplayan, sonra da benim aklımı başıma toplamamı isteyen bir tavırla, ciddi bir baba tavrıyla:

“Aşağı ininiz, bir yerinizi inciteceksiniz.” dedi.
“Saçlarınızı düzeltin, kendinizi bir görseniz!”

Kendi kendime:

“Niçin gizlemeye çalışıyor? Neden acı çektiriyor bana?” diye düşündüm. O anda onu bir kez

daha utandırmak ve onun üzerindeki etkimi denemek için karşı konulmaz bir arzu hissettim içimde.

“Hayır, kendim toplamak istiyorum.” dedim, yanımdaki bir dalı tuttum ve duvarın üzerine atladım.

Mihayloviç yine kızarak:

“Bu yaptığınız delilik! “ dedi. Mahcubiyetini üzüntüsünü belli ederek gizlemeye çalışıyordu. “Ya bir yeriniz incinseydi? Şimdi buradan nasıl çıkacaksınız?” diye ekledi.

Utangaçlığı artmıştı, ama bu kez bu utangaçlık beni sevindireceği yerde korkutuyordu. Ben de utanmaya başladım, kızardım, ne diyeceğimi bilemediğim için biraz uzaklaştım ve koyacak bir yer olmadığı halde vişne toplamaya başladım. Şimdi kendi kendimi eleştiriyor, yaptığımı pişman oluyor ve korkuyordum. Bu hareketimle kendimi onun gözünde büsbütün mahvettim gibime geliyordu. İkimiz de susuyorduk, konuşmak ikimiz için de zordu.

Sonunda Sonya'nın koşarak anahtarla gelmesi bizi bu zor durumdan kurtardı. Uzun süre birbirimizle konuşmuyor, sadece ara sıra Sonya'yla konuşuyorduk. Katya'nın yanına gidince o, bizi uymadığına ve her şeyi duyduğuna inandırmaya çalıştı. Ben biraz sakinleştim. Mihayloviç tekrar koruyucu bir baba tavrı takınmaya çalışıyorduydu da bunu başaramıyor ve beni kandıramıyordu. Birkaç gün önce aramızda geçen bir konuşma birden aklıma geldi.

Katya, bir erkeğin sevmesinin ve sevgisini hissettirmesinin bir kadına göre daha kolay olduğunu söylemişti.

“Erkek sevdiğini söyleyebilir, ama bir kadın bunu yapamaz” demişti.

Mihayloviç:

“Bana göre ise,” demişti, “Erkekler sevdiklerini söylememelidirler ve söyleyemezler de.”

“Niçin?” diye sormuştum.

“Çünkü bu, yalandan başka bir şey değil. Ne bu? Bir keşif mi? Seviyormuş. Sanki bu sözü söyler söylemez her şey bitecek, fevkalade şeyler olacak, bütün toplar ateş açarak bunu kutlayacaklar... Bana öyle geliyor ki, “Seni seviyorum” sözlerini tantanalı bir şekilde söyleyen insanlar, ya kendilerini kandırıyorlar, ya da daha da kötüsü, başkalarını kandırıyorlar.”

Katya:

“Peki, erkeler sevdiklerini söylemezlerse, kadınlar sevildiklerini nasıl anlayacaklar?” diye sormuştum.

Mihayloviç:

“Bilmem,” diye cevap verdi. “Herkesin duyguları, hisleri vardır, bunu bir şekilde ifade edecek. Ben bir roman okurken, birinin diğerine, örneğin, Stelski ya da Alferd’in “Seni seviyorum Elenora!” derken yüzlerinin bir anda nasıl donuklaştığını ve o anda fevkalade bir şeyin gerçekleşeceğini sandıklarımı düşünüyorum. Halbuki ne onlarda ne de Elenora’ da

değişen bir şey yok: Aynı gözler, aynı burun, olduğu gibi kalır.”

Ben daha o zaman bu şakada bana ait ciddi birşeyler olduğunu hissetmişim. Ama Katya roman kahramanlarından böyle alaycı bir tavırla bahsedilmesine müsaade etmedi:

“Hep çelişki!” dedi. “Doğrusunu söyleyin, şimdiye kadar hiçbir kadına “Seni seviyorum” demediniz mi?”

Mihayloviç gülmeden:

“Hiç kimseye demedim ve hiçbir kadının önünde de diz çökmedim ve bunu asla yapmayacağım.” diye cevap vermişti.

Bu konuşmayı hatırlarken:

“Evet, onun beni sevdiğini söylemeye ihtiyacı yok.” diye düşündüm kendi kendime. “Beni seviyor ve ben bunu biliyorum. Kayıtsız görünmek için sarf ettiği gayretler de bu düşüncemi asla değiştiremeyecek.”

O akşam benimle fazla konuşmadı, fakat onun Katya’ya, Sonya’ya söylediği sözlerin her birinde, her davranışında, her bakışında aşkı hissediyordum ve bundan kesinlikle şüphe etmiyordum. Her şey bu kadar aşikâr iken, mutlu olmak bu kadar kolayken içindekileri gizlemesi ve kayıtsız davranması beni üzüyordu. Hatta ona acıyordum da. Fakat duvardan bahçeye uzanarak onu gizlice izlemiş olmam, bir suç işlemişim gibi beni rahatsız ediyordu. Bu yüzden öfkesinin hâlâ dinmediğini ve bana olan saygısının azalmış olduğunu düşünüyordum.

Çay aslından sonra piyanoya doğru yürüdüm, Mihayloviç de arkamdan geldi. Misafir odasında bana yetişerek:

“Bana bir şey çalın, çoktandır sizi dinlemedim.” dedi.

Gözlerinin içine bakarak:

“Ben de istiyordum... Sergey Mihayloviç! Bana darılmadınız değil mi?” dedim.

“Niçin?” diye sordu.

Kızarak:

“Öğle yemeğinden sonra söylediklerinizi dinlemediğim için.” dedim.

Beni anladı ve başını sallayarak gülümsedi. Bakışları ise beni azarlaması gerektiğini, fakat bunu yapacak gücü kendinde bulamadığını söylüyordu.

Piyanoya oturarak:

“Hiçbir şey yok, biz yine dostuz” dedim.

“Tabii ki!” dedi.

Yüksek ve geniş salonda sadece piyanonun üstündeki iki mum yanıyordu. O yüzden salonun diğer köşesi karanlıktı. Açık pencerelerden gecenin loş ışığı süzülmekteydi. Herşey derin bir sessizliğe gömülmüştü. Karanlık odada yalnızca Katya'nın ayak sesleri, Mihayloviç'in pencerenin altına bağlanmış atının kişnemesi ve atın ayaklarıyla çıkardığı sesler duyuluyordu.

Arkamda oturduğu için Mihayloviç'i göremiyordum ama bu yarı karanlık odanın her yerinde, piyanonun çıkardığı seslerde ve kendi içimde

onun varlığını hissediyordum. Göremediğim her bakışı, her hareketi kalbimde yankılanıyordu. Bana getirdiği ve benim de sadece onun için öğrendiğim Mozart'ın sonat-fantezisini çalıyordum. Çaldığımı düşünmüyordum, ama kötü çalmadığımı, onun da beğendiğini seziyordum. O anda duyduğu zevki ve üzerime diktiği bakışları hissediyordum.

Parmaklarım piyanonun klavyeleri üzerinde gayrı ihtiyari kaydığı sırada, birden bilinçsizce onun tarafına döndüm. Ellerine dayadığı başını ve bana diktiği gözlerini gecenin alacakaranlığında açıkça seçebiliyordum. Gözlerinin bana dikildiğini görünce gülümsedim ve çalmayı bıraktım. O da güldü, durmamı istemiyormuş gibi başını salladı ve devam etmem için nota defterini işaret etti. Sonatı bitirdiğim zaman ay gökyüzünde iyice yükselmişti. Mumların zayıf ışığından başka kurşuni bir ışık da pencereden içeri dolarak odayı aydınlatıyordu. Katya çok kötü çaldığımı ve sonatın en güzel yerinde niçin durduğumu anlayamadığını söyledi. Mihayloviç ise aksine şimdiye dek bu akşamki kadar güzel çalmadığımı söyledi ve bunu söyledikten sonra salondan karanlık odaya, oradan da tekrar salona geçerek gezinmeye başladı. Odadan odaya her geçişinde bana bakıyor, gülümsüyordu. Ben de tebessüm ediyor, hatta hiçbir neden olmadığı halde gülmek istiyor, bugün yaşadığım her şeyin kalbimi neşeyle doldurduğunu hissediyordum. Mihayloviç odadan çıkar çıkmaz, ben hemen piyanonun yanında duran Katya'yı

kucaklayarak onun çenesinin altındaki o çok sevdiğim tombul gerdanından öpüyor, geriye dönünce tekrar ciddi bir tavır takınarak duruyor, gülmek için kendimi zor tutuyordum.

Katya Mihayloviç'e dönerek:

“Bugün bu kızın nesi var?” diye sordu.

Mihayloviç ise cevap vermedi, yalnızca bana bakarak gülümsedi. Çünkü benim neyim olduğunu o biliyordu. Misafir odasında bahçeye açılan balkon kapısının önünde durarak:

“Bakınız ne güzel bir gece!” dedi.

Pencereye doğru yaklaştık. Gerçekten gece o kadar güzeldi ki...Bir daha asla böylesini görmedim. Dolunay, arkamızda, evin üzerindeydi. Biz onu göremiyorduk. Damın, direklerin ve terasın tentesinin gölgesi yarı kumlu patikaya ve otların üzerine uzanıyordu. Fakat bahçenin diğer kısmı ay ışığıyla aydınlanmıştı.

Çiçeklerin ve direklerin çapraz gölgesinin düştüğü geniş, çiçekli patika ise parlayan yuvarlak taşlarıyla bahçe boyunca uzaklaşarak uzanıyordu. Ağaçların arasından seranın parlak çatısı görünüyor ve dereden yoğun bir sis yükseliyordu. Yaprakları seyrelimiş yasemin fundalıkları beyazlıklar içindeydi. Çiğın nemlendirdiği bütün çiçekler teker teker seçilebiliyordu. Ağaçlı yollarda gölge ve ışık öylesine birbirine karışmıştı ki, ağaçlıklar ayrı ayrılıkta patika ve ağaç gibi değil, sanki sallanan, kımıldayan şeffaf evler gibi görünüyordu. Sağda, evin gölgeli tarafında her şey

kara, kayıtsız ve ürkütücüydü. Sadece evin hemen yanı başındaki kavak ağacının aydınlık tepesi bu karanlığın içinden sıyrılarak yükseklerle, bizden kaçan mavi gökyüzüne doğru yükseliyordu.

“Birazcık gezelim” dedim.

Katya razı oldu, ama önce lastikleri giymemi söyledi.

“Buna gerek yok, Katya” dedim. “Sergey Mihayloviç elini bana verir”

Sanki bu ayaklarımın ıslanmasını engelleyecekti. Fakat o zaman bu üçümüz için de aşikârdı ve tuhaf da görünmüyordu. Şimdiye kadar bana hiç kolunu uzatmamıştı, ama şimdi ben onun koluna girmiştim. O buna hiç şaşmadı. Hep birlikte bahçeye indik. O anda evren, gökyüzü, bahçe, hava, herşey önceden tanıdıklarımın farklıydı.

Yürüdüğümüz ağaçlı yolda ileriye doğru baktığım zaman artık daha öteye gitmemizin mümkün olmadığını, bilinen dünyanın orada bittiğini ve gördüğüm her şeyin bütün güzellikleriyle böyle kalacağını düşünüyordum. Ama biz ilerlemeye devam ediyorduk ve güzelliğin sihirli duvarı aralanarak bize yol veriyor, ilerledikçe oradaki bahçenin, ağaçların, patikanın ve kuru yaprakların önceden de var olduğunu anlıyordum. Patikalarda yürüyor, karanlık ve aydınlık halkalardan geçiyor, ıslak dallar yüzümüze dokunurken ayaklarımızla kuru yaprakları hışırdatıyorduk. Kolumu dikkatle tutan, yanımda düzgün ve sessiz adımlarla yürüyen oydu. Yanımızda ayakkabılarını gıcırdatarak

yürüyen Katya olacaktı. Hareketsiz dalların arasından üzerimize ışık saçan da ay olacaktı...

Fakat her adımda arkamızda ve önümüzde sihirli duvar tekrar yükseliyor ve ben yine ilerleyemeyeceğimizi sanıyor ve bütün bu olanlara inanamıyordum.

Birden Katya:

“Ay, kurbağa!” diye bağırdı.

“Bu bağıran kim? Niçin bağıyor acaba?” diye düşündüm. Ama sonra bunun Katya olduğunu ve onun kurbağadan korktuğunu hatırladım. Küçük bir kurbağa sıçrayarak önümde durmuştu. Küçücük gölgesi patikanın kili üzerine düşüyordu.

Mihayloviç:

“Ya siz kurbağalardan korkmaz mısınız?” diye sordu.

Ona taraf döndüm. Bulduğumuz yerde ıhlamur ağacı olmadığı için onu açık seçik görebiliyordum. O kadar güzel, o kadar mutlu bir yüzü vardı ki!

Bana “Kurbağalardan korkmaz mısınız?” diye sormuştu. Bense bunu “Seni seviyorum, güzel kız!” diye işitmişim. Bakışları, eli sanki “Seviyorum! Seviyorum!” diye tekrarlıyordu. Işık da, gölge de, hava da, her şey, her şey bu sözleri mırıldanıyordu.

Bütün bahçeyi dolaştık. Katya küçük adımlar atarak yürüyor, yorulduğu için ağır ağır nefes alıyordu. Bize eve dönme zamanının geldiğini söyleyince ona acıdım. “Neden bu zavallı insan bizim duyduklarımızı

duymuyor? Neden herkes genç değil, neden herkes bu gece gibi, onunla benim gibi mutlu değil?” diye düşündüm.

Eve döndük. Mihayloviç ise horozların ötmeye başlamasına ve evde herkesin uyumasına rağmen, hâlâ gitmiyordu. Atı ayaklarını sık sık yere vuruyor ve pencerenin altında pırhlayarak bekliyordu. Vaktin geç olduğunu Katya bize söylemedi, biz de önemsiz şeylerden bahsederek farkına bile varmadan sabahın üçüne kadar oturduk. Mihayloviç gitmek için kalktığı vakit artık horozlar üçüncü kez ötmeye başlamıştı ve şafak sökmek üzereydi. Özel bir söz söylemeden her zamanki gibi vedalaşarak ayrıldı. Ama onun bundan böyle benim olduğunu ve onu bir daha kaybetmeyeceğimi biliyordum.

Onu sevdiğimi kendi kendime itiraf ettikten sonra her şeyi Katya’ya söyledim. Katya söylediklerimi duyunca sevinmiş, üstelik etkilenmişti. Zavallı bu gece rahat uyuyabilirdi artık. Bense bir süre daha evin içinde gezindim, sonra bahçeye indim ve her sözünü, her hareketini anımsayarak birlikte gezdiğimiz ağaçlı yollarda yürüdüm. O gece uyuyamadım ve hayatımda ilk kez güneşin doğuşunu seyrettim. Daha sonra ne böyle bir gece ne de böyle bir sabah gördüm. “Ya niçin beni sevdiğini söylemiyor?” diye düşünüyordum. “Her şey bu kadar sade ve güzel olduğu halde niçin bir takım engeller çıkarıyor, niçin ihtiyar olduğunu söylüyor? Belki de bir daha ele geçmesi mümkün olmayacak bu değerli vakti niçin kaybediyor? Elimi eline alsın ve

“Seni seviyorum” desin. Varsın yüzü kızarsın, gözlerini aşağı indirsin. O zaman ben de ona her şeyi söyleyeyim. Hayır, hayır, söyleyemem, onu kucaklar ağlarım.” Birden: “Ya aldanıyorsam? Ya beni sevmiyorsa?” diye düşünmeye başladım.

Duygularımdan korkmaya başladım. Kim bilir beni nereye kadar götürebilirlerdi. Bahçede gizlice onun yanına gittiğim zaman ikimizin de mahcubiyetini hatırladım, kalbime bir ağırlığın çöktüğünü hissettim. Gözlerimden yaş boşandı, dua etmeye başladım. Zihnimden garip bir fikir geçti, bir ümit ışığı belirdi. Oruç tutmaya ve doğum günümde yapacağım ayin esnasında Mihayloviç’le nişanlanmaya karar verdim.

Niçin? Bu nasıl olacak? Hiçbir şey bilmiyordum, ama bunun kesinlikle böyle olacağına inanıyordum. Odama döndüğüm zaman ortalık iyice aydınlanmış, evdekiler de uyanmışlardı.

IV

Gelen oruç ayı nedeniyle oruç tutma isteğime evde kimse şaşırmadı. Mihayloviç o hafta boyunca bir kez olsun bize gelmemişti. Buna şaşırarak, üzülme ve öfkelenme şöyle dursun, memnun oldum. Çünkü onu doğum gününe bekliyordum. Bu hafta boyunca her gün sabah erkenden kalkıyor, atlar hazırlanana kadar

yalnız başıma bahçede dolaşıyor, zihnimde bir önceki günün günahlarını düşünüyor ve günümde hoşnut olmak ve hiçbir günah işlemek için ne yapacağımı düşünüyordum. Tamamen günahsız olmak bana o zaman oldukça kolay görünüyordu. Biraz çaba göstermem gerektiğini sanıyordum.

Atlar hazır olunca Katya ya da Sonya'yla birlikte arabaya binerek üç verst (*1 verst=1.07 km) uzakta bulunan kiliseye giderdik. Kiliseye girerken oradaki insanların Allah korkusuyla dua ettiklerini hatırlar ve kilisenin ot basmış merdivenlerini bu duygularla çıkardım. O saatlerde kilisede on kadar oruç tutan köylü kadını ve hizmetçiden başka kimse bulunmazdı. Onların beni selamlamalarına alçakgönüllülükle karşılık verir ve mum kutusunun yanına giderek ihtiyar bir askerin verdiği mumları yakardım. Bu bana büyük bir kahramanlıkmiş gibi geliyordu.

Çar kapısının (*Kilisede ikonaların asılı bulunduğu duvarın ortasında bir yer. Büyük kiliselerde bu yerler çarlar için yapılmıştır.) üzerinde sevgili annemin diktiği örtü görünüyordu. İkonaların (*Ortodoks kilisesinde dini tasvir) bulunduğu duvarın üst tarafında tahtadan yapılmış, çocukluğumda bana kocaman görünen yıldızlı iki melek heykeli vardı. Klirosun (*Kilisede koro yeri) arkasında eğri büğrü kupel *(haç suyunun konduğu kap) görünüyordu. Bu kapta bir kaç kez hizmetçilerimizin çocuklarını vaftiz etmiştim. Bir zamanlar ben de burada vaftiz olmuşum.

Yaşlı rahip, babamın tabut örtüsünden dikilmiş cübbesiyle kapıda göründü ve daha kendimi bildim bileli bizim evde Sonya'nın vaftizinde, babamla annemin cenaze törenlerinde görevini icra ettiği zamanlardan aşına olduğum bir sesle dua okumaya başladı. Her zaman kilisede dua töreninde gördüğüm ihtiyar bir kadın duvarın dibine eğilmiş, yaşlı gözleriyle klirostaki ikona bakıyor ve katlanmış parmaklarıyla mendilini sıkarak dişsiz ağzıyla bir şeyler mırıldanıyordu.

Artık tüm bunlar birer hatıra olarak sadece ilgimi çekmekle kalmıyor, aynı zamanda bana yüce, kutsal ve derin manalar ihtiva ediyormuş gibi geliyordu. Okunan duaların her sözünü dinliyor, hepsini tekrarlamaya çalışıyor, anlamadığım yerlerde Allah'tan beni aydınlatmasını istiyor, ya da işitemediklerimin yerine kendi duamı okuyordum. Tövbe duası okunurken geçmiş günlerimi hatırladım ve masum çocukluk yıllarım kalbimin şimdiki aydınlık durumuna nispetle bana öylesine karanlık göründü ki, korkarak ağlamaya başladım. Ama yine de bu günahlarımın bağışlanacağını ve eğer günahlarım daha çok olsaydı tövbenin de o kadar tatlı olacağını düşünmeye başladım. Duanın sonunda rahip “Allah size mağfiret eylesin” dediği zaman aniden içimin huzurla dolduğunu hissettim. Sanki ışıkla hararet kalbime nüfuz ediyordu. Rahip, ayinin bitiminden sonra bana yaklaşarak akşam duasının gerekli olup olmadığını, gerekliyse ne zaman gelmesi gerektiğini

sordu. Yapmaya çalıştığı bu iyilik için bütün samimiyetle ona teşekkür ettim ve kiliseye bizzat geleceğimi söyledim.

Rahip:

“Neden buraya gelme zahmetine katlanmak istiyorsunuz?” dedi.

Kibirlenerek bir günah işleyebilme korkusuyla nasıl cevap vereceğimi bilemedim.

Sabah duasında atları salıyor, Katya olmadığı zamanlar da eve tek başıma yürüyerek dönüyordum. Yolda karşılaştığım köylülerin hepsini mütevazı bir şekilde selamlıyor, yardım etmek, yol göstermek, fedakarlıkta bulunmak, çukura düşen yüklü arabalara yardım etmek, çocukları sevmek, hatta yol verip çamura batmak için fırsat kolluyordum.

Bir akşam kahya, Katya'ya, köylü Semyon'un gelip kızının tabutu için bir tahta ve dua okutmak için de bir ruble istediğini, kendisinin de verdiğini anlatıyordu.

“Bu kadar fakirler mi?” diye sordum.

Kahya:

“Çok fakirler efendim, yiyecek ekmekleri bile yok.” diye karşılık verdi.

Yüreğim sızladı, bununla beraber bir taraftan da bunu öğrendiğime sevindim. Katya'yı gezmeye gidiyorum bahanesiyle kandırarak yukarı, odama çıktım, bütün paramı (param azdı, ama hepsi bu kadardı) aldım, haç çıkardım, terastan ve avludan geçerek yalnız başıma köye, Semyon'un kulübesine

doğru yürümeye başladım. Kulübe köyün diğer kenarındaydı. Kimseye görünmeden pencereye yaklaştım, parayı pencerenin kenarına bıraktım ve cama vurdum. Evden biri çıktı, kapıyı gıcırdatarak

“Kim o?” diye sordu.

Bense bir suç işlemişim gibi korkudan titreyerek eve doğru koştum. Katya nereye gittiğimi, neler olduğunu sordu. Bense onun hatta ne söylediğini bile anlamıyor ve hiçbir karşılık vermiyordum. Birden her şey bana miskin ve değersiz görünmeye başladı. Odama girdim, kapıyı kapattım ve uzun süre odada bir aşığı bir yukarı dolaşmaya başladım. Ne bir şey yapmak, ne bir şey düşünmek ve ne de duygularımı sorgulamak için kendimde güç bulabiliyordum. Penceresine para bıraktığım ailenin sevincini, parayı bırakan kişi için söyleyeceklerini düşünüyor, parayı bizzat onlara vermediğime üzülyordum. Bu olayı öğrenince Sergey Mihayloviç’in ne diyeceğini merak ediyor, fakat yine de bu iyiliğimin meçhul kalacağına seviniyordum.

İçimi öyle bir neşe kaplamış, her şey -kendim de dahil- bana öyle aptalca görünüyor ve her şeye öyle sakin yanaşıyordum ki, ölüm düşüncesi bana büyük bir saadet hayali gibi görünmeye başlamıştı. Gülüyor, dua ediyor, ağlıyordum. O anda kendimi ve yeryüzündeki her şeyi ateşli bir kalple seviyordum. Dualarımın arasında İncil okuyordum. Bu kitabı gittikçe daha iyi anlıyordum. İlâhi hayatın hikayesi daha etkili, daha doğal, talimlerindeki hislerin ve düşüncelerin derinliği

daha erişilmez ve girift görünüyordu. Kitabı bıraktıktan sonra ise her şey bana anlaşılır ve sade görünüyor, beni çepeçevre saran bu hayata bakarak onu kavramaya çalışıyordum.

Herkesi sevmenin ve herkesin sevimlisi olmanın kolay olduğunu, aksi bir yaşam tarzının ise oldukça zor olduğunu düşünüyordum. Herkes bana iyi davranıyordu. Hatta ders verdiğim Sonya bile tamamen değişmişti; beni anlamaya, beni hoşnut etmeye ve beni üzmemeye gayret ediyordu. Herkes bana benim onlara davrandığım gibi davranmaya çalışıyordu.

Tövbe ederken, özür dilemek için zihnimde düşmanlarımı araştırırken, bir komşu kızını hatırladım. Bir yıl önce misafirlerin arasında ona gülmüştüm. O zamandan beri bize uğramıyordu. Ona mektup yazıp suçumu itiraf ettim ve bağışlamasını istedim. O da bana cevap yazarak beni affettiğini ve benden de kendisini affetmemi istiyordu. Bu sade satırlarda derin ve etkili hisler bulmuş, okurken sevinçten ağlamıştım. Dadım da kendinden af dilediğim zaman ağlamıştı. Kendi kendime: “Niçin bana karşı bu kadar müşfik, lütufkâr olmuşlardı? Ben bu sevgiyi nasıl kazanmıştım?” diye düşündüm.

Gayri ihtiyari Mihayloviç’i anımsadım ve uzun uzun onu düşünmeye başladım. Bunun günah olduğunu düşünmüyorum, başka türlü de yapamıyordum. Geleceğimle ilgili hayallerimin her birinde onu buluyor, kendimi düşündüğüm gibi gayri ihtiyari onu da düşünüyordum. Yanımdayken hissettiğim üstünlük

etkisi hayalimden tamamen silinmişti. Şimdi kendimi ona denk sayıyor ve içinde bulunduğum ruhî yükseklikten onu çok iyi anlıyordum. Eskiden bana tuhaf görünen her şeyi şimdi anlamaya başlamıştım. Onun “Gerçek mutluluk başkası için yaşamaktır” sözünü niçin söylediğini artık anlıyor ve bu düşüncesine tamamen katılıyordum. İkimizin son derece mutlu olacağını düşünüyordum. Ve şimdi yurt dışına gitmeyi, süslü ve çekici bir yaşamı değil, tamamen farklı, köyde geçecek, özverili, karşılıklı ve bitmez tükenmez bir sevgi dolu, yardım edici ilahi bir güce güvenen, sakın bir aile yaşamını hayal ediyordum.

Niyetime uygun olarak doğum günümde ibadet için kiliseye gittim. Oradan çıktığım vakit içimde öylesine dolgun bir saadet vardı ki, hayattan, farklı izlenimlerden, bu saadeti bozabilecek her şeyden korkuyordum. Evin önünde arabadan iner inmez köprüden geçen tanıdık faytonun sesi işitildi. Arabadan inen Mihayloviç beni tebrik etti ve birlikte salona girdik. Onu tanıdığımdan beri yanında bu sabahki kadar sakın ve rahat olmamıştım. İçimde onun anlamadığı ve ondan çok yükseklerde duran kocaman bir dünyanın olduğunu hissediyordum. Yanında en ufak bir sıkıntı duymuyordum. O da bunun sebebinin anlamış olmalı ki, bana çok kibar ve saygılı davranıyordu. Piyanoya oturmak istedim, fakat Mihayloviç onu kilitleyerek anahtarını cebine koydu.

“Şimdi kalbinizde çalınan müzik yeryüzündekilerin en iyisi” dedi.

Bu sözleri için ona minnettardım, bununla birlikte kalbimin derinliklerinde gizli olan duygularımı bu kadar kolay ve açık bir şekilde anlaması pek hoşuma gitmemişti. Yemek sırasında beni kutlamak ve bizimle vedalaşmak için geldiğini söyledi. Moskova'ya gitmek zorundaymış. Bunları söylerken Katya'ya baktı. Sonra da bana bir bakış attı, yüzümdeki heyecanı görmekten korktuğunu anladım. Bense ne şaşırdım, ne de heyecanlandım, hatta kaç günlüğüne gideceğini bile sormadım. Bunu kendiliğinden söyleyeceğini ve gitmeyeceğini biliyordum. Bunu nasıl bildiğimi kendim bile anlayabilmiş değilim. Ama o unutulmaz günde olanları ve olacakları biliyorum gibime geliyordu. Tatlı bir rüyadaydım sanki.

Mihayloviç yemek biter bitmez kalkmak istedi, ama öğle duasından sonra yorulup biraz uyumak için odasına çıkmış olan Katya'yla vedalaşmak için onun uyanmasını beklemek zorunda kaldı.

Salon güneş alıyordu, terasa gittik. Aşkımın mukadderatını belirleyebilecek konuyu sakın bir sesle açmaya başladım. Ne erken ne geç yerlerimize oturur oturmaz, henüz konuyu farklı bir yöne sürükleyebilecek bir şey söylenmemişken, ben konuşmaya başladım. Bu soğukkanlılığı, bu kararlılığı ve ifadelerimdeki belirliliği nereden bulduğumu anlamıyordum. Sanki konuşan ben değil de, irademe tabi olmayan başka bir varlıktı.

Mihayloviç parmaklığına dirseğini dayamış karşımda oturuyor, bir yasemin dalını kendine doğru

çekmiş, yapraklarını koparıyordu. Ben konuşmaya başlayınca dalı bıraktı ve başını kolunun üstüne koydu. Bu tavır ya tamamen sakın ya da çok heyecanlı bir insanın tavrı olabilirdi.

Gözlerinin içine bakarak yavaş yavaş, anlamlı bir tarzda:

“Niçin gidiyorsunuz?” diye sordum.

Hemen karşılık vermedi.

Gözlerini yere dikti:

“İşlerim var!” dedi.

Aniden sorulan böyle samimi bir soruya karşı yalan söylemenin zor olduğunu anlıyordum.

“Dinleyiniz” dedim. “Bugünün benim için ne kadar önemli olduğunu biliyorsunuz. Bu soruyu işlerinize müdahale etmek için sormuyorum. Size alıştığımı ve sizi sevdiğimi biliyorsunuz. Ben sadece niçin gitmek istediğinizi bilmek istiyorum.”

“İşin aslı, niçin gittiğimi söylemek çok güç.” dedi. “Bu hafta sizi ve kendimi çok düşündüm, gitmek gerektiğine karar verdim. Niçin biliyor musunuz? Eğer beni seviyorsanız, daha fazla sormazsınız.”

Eliyle alnını sildi ve gözlerini kapadı.

“Bu benim için ağırdır... Artık siz de anlamış olmalısınız.” dedi.

Yüreğim şiddetle çarpmaya başladı.

“Anlayamıyorum” dedim. “Anlayamıyorum, söyleyin Allah aşkına, söyleyeceklerinizi sessizce dinleyebilirim.”

Oturuş tarzını değiştirdi, bana bakarak yasemin dalını kendine doğru çekti. Biraz sustuktan sonra, sesinin biraz daha sert çıkartmaya çalışarak:

“Sözle ifade etmek her ne kadar zor olsa da ben size bunun sebebini anlatmaya çalışacağım.”

Acı çekiyormuş gibi yüzünü buruşturdu.

“Peki, anlatınız” dedim.

“Yaşlı ve gençlik çağını geride bırakmış bir adam düşününüz. Farz edelim A.” dedi. “Ve bir de genç, mutlu, henüz insanları ve hayatı tanımamış bir kız düşünün, o da B. Aile ilişkileri sebebiyle Bay A, Bayan B’yi kendi kızı gibi seviyor. Ve onu başka türlü sevmekten de korkuyormuş.”

Sustu, ben hiçbir şey söylemeden dinliyordum.

Birden bana bakmaksızın kesin bir tavırla devam etti:

“Fakat Bay A, B’nin hayatı oyuncak sanacak kadar genç olduğunu, kızı başka türlü sevmenin kolay olduğunu ve onun da bunu kolaylıkla kabul edebileceğini unutmuştu. A, yanılmıştı. Birden farklı, pişmanlık gibi ağır bir duygunun kalbini sardığını hisseder. Bundan korkmaya başlar. Eski dostluk ilişkilerinin yok olacağından korkar.”

Bu sözleri söyledikten sonra kayıtsız bir tavırla gözlerini elleriyle sildi ve kapadı.

Heyecanımı belli etmemeye çalışarak, yavaş bir sesle:

“Niçin başka türlü bir aşk ile sevmekten koruyordu?” diye sordum. Sesim pürüzsüzdü, ama bu

ona bir şaka gibi göründü. Sanki aşağılanmış bir tavırla:

“Siz gençsiniz” dedi. “Ben değilim. Siz oyun oynamak istiyorsunuz, halbuki ben başka bir şey istiyorum. Oynayınız, ama benimle değil, çünkü ben bunu ciddiye alırım ve benim için iyi olmaz. Siz de mahcup olursunuz. Bunu A. diyor.” diye ekledi. “Bütün bunlar boş şeyler. Benim niçin gitmek istediğimi anlıyorsunuz. Artık bundan bahsetmeyelim!”

Sesim titreyerek:

“Hayır! Hayır! Konuşmalıyız!” dedim. “Bay A. o bayanı seviyor muydu?”

Mihayloviç cevap vermiyordu.

“Sevmediyse niçin onunla bir çocukla oynar gibi oynadı.” dedim.

Sözümü keserek:

“Evet, evet! A. suçluydu.” diye cevap verdi. “Ama her şey bitmişti ve onlar bir dost gibi ayrıldılar.”

“Ama bu dehşetli bir şey! Bu ilişki başka türlü bitemez miydi?”

Bu söylediklerimden ben de korkmuştum.

Elini yüzünden indirdi, gözlerini bana dikerek:

“Evet, başka türlü bitebilirdi. İki yol var. Ama Allah aşkına sözümü kesmeyin, beni sessizce dinleyin.” dedi ve ayağa kalkarak acı bir tebessümle devam etti: “Bazıları diyorlar ki, A. aklını kaybetti. B. yi delice sevdi, ona bunu itiraf etti. B. ise buna gülmüştü. Bu, B için bir şakaydı, A. içinse koskoca bir yaşam sorunuuydu.”

Titredim, sözünü kesmek ve benim yerime konuşmasının doğru olmadığını söylemek istedim, ama o bana engel engel oldu ve elini elimin üstüne koyarak titrek bir sesle:

“Durun,” dedi. “Bazıları da derler ki, kız ona acıdı, insan yüzü görmeyen bu zavallı varlık onu sevebileceğini sandı, onun karısı olmayı kabul etti. O çılgın da yeni bir hayatın başlayacağına inanmış. Ama kız onun kendini, kendinin de onu kandırılmış olduğunu fark etmişti...Artık bundan söz etmeyelim.” diyerek sözünü tamamladı. Anlaşılan, daha fazla konuşmaya gücü kalmamıştı. Karşımda yavaş yavaş gezinmeye başladı.

“Artık bundan söz etmeyelim!” demişti, fakat kalbinin sabırsızlıkla benim bir sözümü beklediğini hissediyordum. Konuşmak istiyordum, ama başaramıyordum. Göğsümü bir şey sıkıştırıyordu sanki. Ona baktım, benzi bir ölü gibi sararmıştı. Alt dudağı titriyordu. Bu haline acıdım. Kendimi toparladım ve birden elimi kolumu bağlayan sessizliği bozarak, her an kesilebileceğinden korktuğum, sakın, ruhumun derinliklerinden kopan bir sesle:

“Üçüncü bir yol daha var: “ dedim, bir an durakladım, o ise susuyordu. “Üçüncü yol ise:

Bay A. seviyor, ama bu ona işkence çektiriyor. Haklı olduğunu sanıyor, gidiyor, hatta bundan gurur bile duyuyor. Bu sizin için bir şaka, benim için değil. Oysa ben ta ilk günden itibaren sevmişim, sizi sevmişim. Bu son kelime gayrı ihtiyari olarak sakın,

derinden gelen bir sestem, beni bile korkutan vahŖi bir çığlığa dnmüŖtü.

Benzi bir ölü gibi sararmıŖ halde önümde duruyordu. Dudakları daha kuvvetli titriyordu. Yanağından iki damla gözyaŖı düŖtü.

Neredeyse bağırarak:

“Bu dayanılmaz ama!” diye haykırdım. Akıtamadığım acı göz yaşlarımın beni boğduğunu hissediyordum. Kalkıp gitmek isterken:

“Niçin?” diye ekledim.

Fakat Mihayloviç beni bırakmadı.

BaŖı dizlerimin üstündeydi. Dudakları hala titreyen ellerimi öpüyor, onları gözyaşlarıyla ıslatıyordu.

“Aman Allah’ım! EĞer bilseydim...”

“Niçin, ama niçin?” diye tekrarlıyordum. Kalbim ise saadetle, sonsuza kadar benden uzaklaŖacak ve bir daha geri dönmeyecek olan saadetle doluydu.

BeŖ dakika sonra Sonya yukarıya, Katya’nın yanına koŖarak MaŖa’nın Sergey Mihayloviç’le evleneceğini ev halkına ilan ediyordu.

Her ne kadar Katya çeyiz ısmarlamak ve birkaç şey almak için Moskova'ya gitmek istiyorduydu da düğünümüzü geciktirmek için hiçbir sebep yoktu. Mihayloviç'le ben beklemek istemiyorduk. Mihayloviç'in annesi ise oğlunun, evlenmeden önce yeni bir araba ve mobilya almasını, evin duvar kağıtlarını değiştirmesini istiyordu. Ama biz bunların sonradan da yapılabileceği konusunda hemfikirdik.

Doğum gününden iki hafta sonra çeyizsiz, ziyafetsiz, sağıdıcsız, nedimesiz, yemeksiz, şampanyasız, sessiz sedasız ve bir düğünün diğer izafi şartlarına uymaksızın evlenmek istiyorduk. Mihayloviç, annesinin müziksiz, dolu sandıklarsız ve evi baştan başa değiştirilmeden, kendisinin otuz bin rubleye yapılan düğününe benzer bir düğün yapmak istemediğini söyledi. Annesi, gizlice ambarda sandıkları yerleştirmiş, düğün için gerekli olan halı, perde ve tabakları hazırlaması için hizmetçi kadın Maryuşka'ya gerekli gösterişleri vermişti. Benim taraftan da, Katya'yla dadı Kuzminişna bu işlerle uğraşıyorlardı. Katya'yla bu konuda şaka yapmak bile mümkün değildi. Katya geleceğimiz hakkında konuşurken aynı durumdaki bütün çiftler gibi birbirimizin söylediklerine kandığımıza, boş boş şeylerle uğraştığımıza, aslında ise bizim gelecek saadetimizin gömleklerin iyi dikilmiş ve masa örtüsüyle havluların düzenli işlenmiş olmalarına bağlı olduğuna inanıyordu.

Neyin nerede hazırlandığına ilişkin her gün birkaç kez Pokrovskoye ile Nikolskoye köyleri arasında gizli haberleşmeler yapılıyordu. Katya'yla Mihayloviç'in annesi her ne kadar dışarıdan iyi geçiniyorlarmış gibi görünseler de aralarındaki düşmanca ama ince bir diplomasinin varlığı hissediliyordu. Şimdi daha iyi tanıdığım annesi Tatyana Semyonovna ciddi, vakur, her işten anlayan eski asrın hanımefendilerindendi. Mihayloviç annesini sadece bir evlat gibi değil, hassasiyet sahibi bir insan gibi seviyor, onu dünyanın en iyi, en akıllı, en sevecen ve müşfik kadını olarak görüyordu.

Tatyana Semyonovna bize, özellikle bana sevecen davranıyor, oğlunun evlenmek üzere olduğunu görmekten mutlu görünüyordu. Fakat yine de karşılaştığımızda oğluna daha iyi bir eş bulabilmenin onun için hiç de zor olmadığını ve bunu unutmamam gerektiğini sezdirmeye çalışıyordu. Ben de onu çok iyi anlıyor, hatta bunu kabul ediyordum.

Bu son hafta zarfında nişanlımla her gün görüşüyorduk. Öğle yemeği için bize geliyor ve gece yarısına kadar kalıyordu. Bensiz yaşayamadığını söylemesine rağmen (doğru söylediğini biliyordum) bir kez olsun bütün gününü benimle beraber geçirmez, kendi işleriyle de uğraşmaya çalışırdı. İlişkilerimiz eskisi gibi resmiydi. Düğüne kadar birbirimize siz diye hitap etmekte devam ettik. Elimi bile öpmüyor, benimle yalnız kalma yollarını araştırmak şöyle dursun,

bundan kaçınmaya çalışıyordu. İçindeki büyük ama zararlı inceliğe kendini kaptırmaktan korkuyordu.

Hangimizin değiştiğini bilmiyordum, ama şimdi onu kendime denk hissediyordum. Onda eskiden hoşuma gitmeyen yapmacık sadelikten eser kalmamıştı. Şimdi karşımda saygı ve korku aşıl原因 bir erkek yerine, mutluluktan şaşkına dönmüş bir çocuk duruyordu. “İşte böyle, benim gibi bir insan!” diye düşünüyordum sık sık. Şimdi onu tamamen anladığımı, öğrendiğimi hissediyordum. Öğrendiklerim ise sade ve benim düşüncelerime uygundu. Hatta birlikte nasıl yaşayacağımız hakkındaki tasarıları da benimkiydi, sadece onun sözleriyle daha anlaşılır ve daha açık bir biçime giriyordu.

Havalar kötü gittiği için günün büyük bir bölümünü evde geçiriyorduk. En güzel, en samimi sohbetlerimiz piyanoyla pencere arasındaki köşede gerçekleşiyordu. Mumların ışığı siyah camlarda yansıyor, yağmur damlaları ara sıra şeffaf cama vurup aşağıya süzülüyordu. Oluklardan akarak birikintilere dökülen suyun şarılısı duyuluyor, pencereden içeri rutubetli bir hava sızıyordu. Böyle zamanlarda bizim çekildiğimiz köşe daha aydınlık, daha sıcak ve daha sevimli oluyordu.

Bir akşam, köşemizde baş başa otururken:

“Biliyor musunuz, çoktandır size bir şey söylemek istiyorum.” dedi. “Siz piyano çalarken hep bunu düşünürüm...”

“Söylemeyiniz. Ben hepsini biliyorum.”

Gülümseyerek:

“Evet, haklısınız. Bundan konuşmayalım.” dedi.

“Hayır, söyleyin!”

“Şunu söylemek istiyordum... Size bay A. ve bayan B. nin hikayesini anlatmıştım. Hatırlıyor musunuz?”

“Tabii ki. Bu aptal hikayeyi unuttur muyum hiç? İyi ki her şey istediğimiz gibi bitti.”

“Biraz daha böyle devam etseydi, saadetimi kendi ellerimle mahvedecektim. Siz beni kurtardınız. O zaman size yalan söylemişim, şimdi bundan utanıyorum. Size her şeyi anlatmak istiyorum.”

“Ah, rica ederim. Buna hiç gerek yok.”

Mihayloviç gülümseyerek:

“Korkmayın” dedi. “Ben sadece kendimi haklı çıkarmak istiyorum. Sizinle konuşmadan önce düşünmek istiyordum.”

“Bunun için kendinizi yormanıza değer mi hiç?”

“Hep olumsuz düşünürdüm. Yaşamımdaki bütün ümitsizlik ve hatalardan sonra köye geri döndüğümde, bundan böyle benim için artık aşkın bittiğini, ömrümün kalan bölümünü sıradan bir insan gibi yaşamaktan başka bir görevimin olmadığını söylemişim kendi kendime. Uzun süre size duyduğum hislerin özüne varamadım. Bu hislerin beni nereye götüreceğini de bilemiyordum. Bazen ümitlenir, bazen de ümitlerimi kaybederdim. Bazen sizin cilve yaptığınızı düşünüyor, bazen de buna inanmaya

başıyordum. Ne yapacağımı bilemiyordum. Fakat o gecedan sonra -hatırlıyor musunuz bahçede birlikte gezmeye çıkmıştık- korkmaya başladım. Şimdiki saadetim bana korkunç derecede büyük ve imkansız görünüyordu. Kendimi boşu boşuna umutlandırmış olsaydım ne olacaktı? Tabii ben sadece kendimi düşünüyordum, çünkü ben kötü ve bencil biriyim.”

Bana bakarak bir süre sustu.

“Ama yine de tamamen haksız sayılmazdım. Aslında korkmalıydım. Sizden çok şey alıyor, buna karşılık çok az verebiliyordum. Siz henüz bir çocuk, bir gencasınız, daha açılacaksınız, siz ilk kez seviyorsunuz, oysa ben...”

“Evet, bana doğruyu söyleyin.” dedim fakat birden vereceği cevaptan korkarak: “Hayır, hayır, buna hiç gerek yok” diye ekledim.

Aklımdan geçenleri okumuştı.

“Daha önce de sevdim mi? Evet, bunu öğrenmek istiyorsunuz. Bunu size söyleyebilirim. hayır hiç sevmedim. Hiçbir zaman şu an hissettiğime benzer bir şey duymadım...”

Birden ona acı veren bir hatıranın etkisiyle durdu. Sonra kederli bir tavırla devam etti:

“Sizi sevmeye hak kazanmak için bana sizin sevginiz, sizin kalbiniz gerekiydi. Size olan aşkıma itiraf etmeden önce iyice düşünmem gerekmez miydi? Size ne veriyorum? Sadece aşk.”

Gözlerinin içine bakarak:

“Bu yeterli değil mi?” diye sordum.

“Hayır, yeterli değil, dostum. Sizin gençliğiniz ve güzelliğiniz var. Artık geceler mutluluktan uyuyamıyorum, her an birlikte geçireceğimiz güzel günleri düşünüyorum. Bunca yıllardan sonra mutluluğum için gerekli olan şeyi buldum: Uzak köyümüzde sakin ve yalnız bir yaşam, insanlara iyilik yapmak imkanı. Bu insanlar her ne kadar iyiliğe alışmamış olsalar da onlara iyilik yapmanın çok kolay olduğuna inanıyorum. Sonra ise çalışma, faydalı çalışma, dinlenme, doğa, kitaplar, müzik, cana yakın bir insanı sevmek...İşte benim saadetim! Daha fazlasını istemiyorum. Bütün bunların üstüne sizin gibi bir dost, bir aile. Daha fazla ne isteyebilirim ki!”

“Evet”

“Bütün bunlar, gençliğini geride bırakmış biri olarak benim için öyle. Ama sizin için değil. Siz henüz hayatı tanımamışsınız. Belki saadetinizi başka yerlerde de aramak isteyeceksiniz. Belki de onu başka yerlerde bulacaksınız. Bugün bu saadetin beni sevmiş olmanızdan ileri geldiğini sanıyorsunuz.”

“Hayır, böyle sakin bir aile hayatını ben hep arzulamışımdır. Siz şimdi benim hayallerimi dile getirdiniz.”

Güldü, dalgın bir tarzda:

“Sadece size öyle geliyor, sevgilim, bu sizin için yeterli değil. Siz genç ve güzelsiniz.” diye tekrarladı.

Bana inanmak istemediğinden, gençlik ve güzelliğimi her zaman yüzüme vurmasından dolayı ona kızılıyordum.

Öfkeli bir sesle:

“Öyleyse niçin seviyorsunuz beni? Gençliğimi mi yoksa beni mi seviyorsunuz?” diye sordum.

Dikkatli ve çekici gözlerini bana dikerek:

“Bilmiyorum, ama seviyorum” diye karşılık verdi.

Cevap vermeden gayrı ihtiyari ona bakılıyordum. Birden garip bir şey oldu: önce etrafımdakileri görmez oldum, sonra onun yüzü kayboldu, sadece bana dikilen gözleri parılıyordu. Sonra o gözlerin benim gözlerim olduğunu hissettim, herşey karanlığa gömüldü ve birdenbire kayboldu. Bakışlarının bende ortaya çıkardığı korku ve hazdan kurtulmak için gözlerimi kapamak zorunda kaldım.

Düğün için belirlediğimiz günün arifesinde akşama doğru hava biraz açıldı. Yazın yağmaya başlayan yağmurlardan sonra ilk kez serin, parlak sonbahar akşamıyla karşılaştık. Her şey ıslak, soğuk ve şeffaftı. Bahçemizde ilk kez sonbahar aydınlığı, rengarenklik ve çıplaklık hissediliyordu. Gökyüzü saf, ayaz ve solgundu. Düğün gününde havanın güzel olacağına sevinerek uyumaya gittim.

Sabah erkenden, güneş doğmaya başlarken uyandım. Bugün düğün olacağı fikri beni sanki biraz korkutuyor, biraz da şaşırtıyordu. Bahçeye indim. Henüz yeni doğan güneş, bahçedeki ıhlamur

ağaçlarının sararmış yaprakları arasında dağınık halde süzülüyordu. Patika hışırdayan yapraklarla örtülüydü. Geceleyn donmuş yapraklar arasından buruşuk kuş armudu salkımları görünüyordu. Kuşburnu taneleri dallarda kararmıştı. Solgun otlarla evin yanındaki ezilmiş kuru yaprakların üzerine kurşûni bir çiğ çökmüşti. Şeffaf ve soğuk gökyüzünde bir tek bulut bile yoktu.

“Gerçekten bugün mü?” diye kendi kendime soruyor, saadetime inanamıyordum. “Gerçekten yarın burada değil, Nikolskoye’deki sütunlu evde mi uyanacağım? Artık onu akşamlar ve geceler beklemeyeceğim doğru mu? Artık Katya’yla her akşam ondan bahsetmeyecek miyim? Onunla Pokrovskoye’deki salonda piyanonun yanında oturmayacak mıyım? Karanlık gecelerde artık onu uğurlamayacak, onun için korkmayacak mıyım?”

Dün onun: “Buraya son kez geliyorum” dediğini hatırladım. Katya denemek için gelinliğini giymeye zorlarken: “Yarın için” demişti. Bütün bunlara bir anlığına inanıyor, sonra yine şüphe ediyordum. “Bundan böyle orada, kaynanamla birlikte, Nadya’sız, ihtiyar Grigiri’siz, Katya’sız yaşayacağım doğru mu? Geceleri artık dadımı öpmeyecek ve onun eski alışkanlığıyla bana “İyi geceler kızım” dediğini işitemeyecek miyim? Artık Sonya’ya ders vermeyecek, onunla oynamayacak, sabahları duvara vurup diğer taraftan onun kahkahalarını duymayacak mıyım? Bu günden itibaren kendime yabancı bir insan olacağım,

ümit ve arzularımın gerçekleştiği yeni bir hayata kavuşacağım doğru mu? Bu yeni hayatın daima devam edeceği doğru mu?”

Onun gelmesini sabırsızlıkla bekliyordum, bu düşüncelerle yalnız basına kalmak benim için zordu. Erken geldi, ancak bu gelişle onun karısı olacağıma inanabildim ve bu fikir bana korkunç görünmedi.

“Öğle yemeğinden önce babamın ruhuna dua etmek için kiliseye gittik. Eve dönerken “Keşke babam sağ olsaydı!” diye düşünüyor ve andığım bu insanın en iyi dostunun koluna girmiş yürüyordum. Dua sırasında başımı soğuk kaldırımlara doğru eğerek babamı hayalimde canlandırıyor, onun beni anladığına inanıyor, seçimimi onayladığını hissediyordum. Sanki ruhu üzerimizde dolaşıyor ve varlığımla dualarımı hissediyordum.

Temiz hava, sükunet, çoraklaşmış çöller ve çevreye parlak ama solgun ışığını yaymakta olan bu ışık yanaklarımı yakıyordu. Gökyüzü ile uyum içinde olan hatıralarım, ümitlerim, saadetim ve kederim içimde bütünleşerek tek ve fevkalade bir duyguya dönüşüyordu. Koluna girdiğim insanın da duygularımı anladığını ve onlara ortak olduğunu hissediyordum. Sükûnetle ve ağır ağır yürüyordu. Ara sıra göz ucuyla baktığım yüzünde doğayı ve kalbimi yansıtan, ne sevince ne de kedere benzeyen bir duygu belirmişti.

Birden bana doğru döndü. Bir şeyler söylemek istediğini anladım. “Ya düşündüklerimden

bahsetmezse” diye kendi kendime düşündüm. Fakat ismini anmadan babamdan söz etmeye başladı:

“Bir gün şakayla bana: “Maşa’mla evlen!” demişti.

Kolumu tuttuğu elini sıkarak:

“Şimdi kim bilir ne kadar mutlu olacaktı!” dedim.

Gözlerime bakarak devam etti:

“Evet, siz o zamanlar henüz çocuktunuz. Babanızın gözlerine benzediği için bu gözleri çok sever ve öperdim. Bir gün sırf sizin olduğu için seveceğimi hiç düşünmezdim. Sizi o zamanlar Maşa diye çağırırdım.

“Bana “sen” diye hitap edin.”

Sakin, neşeli bakışlarını bana dikerek:

“Ben de zaten şimdi “sen” demek istiyordum. Ama artık senin tamamen benim olduğunu anlıyorum.” dedi.

Harman yerinin ortasındaki patikadan sessizce yürüyorduk. Adımlarımızla ara sıra sessizliği bozan konuşmalarımızdan başka bir şey işitilmiyordu. Bir tarafımızda bir tarla, yardan ta çıplak ormana kadar uzanıyordu. Biraz ötede bir köylü tarlada sessiz sakin çalışıyordu. Dağın eteğindeki at sürüsü sanki yanımızdaymış gibi görünüyordu. Diğer tarafta bizim bahçeye hatta daha da ileriye doğru sonbahar tohumları çizgiler halinde çimlenmeye başlamış olan ekin tarlaları uzanıyordu. Herşeyin üzerinde ılık bir güneş parlıyordu. Örümcek ağları havada uçuşuyor,

gözlerimize, kıyafetlerimize ve saçlarımıza ilişiyordu. Konuşurken sesimiz titreyerek havada asılı kalıyordu. Bu kocaman dünyada sanki yalnızca biz vardık ve ılık güneşin bir ateş topu gibi üzerinde durduğu bu mavi gök kubbenin altında yalnız biz yaşıyorduk.

Ben de ona “sen” diye hitap etmek istiyor, ama utanıyordum.

Hızlı ve az kalsın fısıldayarak:

“Neden bu kadar hızlı yürüyorsun?” diye sordum ve gayrı ihtiyari kızardım.

Adımlarını yavaşlattı, daha sevecen, daha neşeli ve daha mutlu bir bakışla bana baktı.

Eve döndüğümüzde annesi ve yakın konuklardan birkaç kişi gelmişti. Kiliseden çıkıp Nikolovskoye’ye gitmek için arabaya bininceye kadar onunla yalnız kalmaya fırsat olmadı.

Kilise boş gibiydi. Gözümün ucuyla sadece kilise korosuna ayrılan yerin yanındaki halının üzerinde duran annesini, mor mendilini bağlayan ve gözyaşları yanaklarından süzülen Katya’yı ve meraklı gözlerle bana bakan birkaç köylüyü görebildim. Mihayloviç’e bakmıyordum, ama yanımda olduğunu hissediyordum. Duaları dinliyor, sözlerini tekrar ediyordum ama nedense bunlar kalbimde yankılanmıyordu. Dua etmesini bilmiyordum, donuk bakışlarla ikonalara, mumlara, rahibin cübbesinin sırtına dikilmiş olan haça, kilisenin penceresine bakıyor ama bir şey anlamıyordum. Yalnız hayatımda olağanüstü bir değişikliğin gerçekteştiğini hissediyordum.

Rahip elindeki haçla bize taraf döndü ve beni vaftiz ettiğini, şimdi de Allah'ın emriyle nikahımı kıyıldığını söyledi. Katya'yla Mihayloviç'in annesi bizi öptüler. Sonra Grigori arabayı çağırdı. Her şeyin sona ermiş olmasına rağmen hayatımda baş veren harikulade değişikliğe uygun olarak kalbimde hiçbir şeyin değişmediğini görünce şaşırđım, hatta korktum da.

Birbirimizi öptük, fakat bu öpüş bana pek garip ve duygularıma yabancı geldi."Hepsi bu mu?" diye düşündüm kendi kendime. Kilisenin avlusuna çıktık. Tekerlerin sesi kilisenin kubbesi altında yankılandı. Temiz bir hava yüzüme çarptı. Mihayloviç şapkasını giydi ve elimden tutarak beni arabaya bindirdi. Arabanın penceresinden soğuk dolunayı gördüm. Mihayloviç yanıma oturdu ve kapıyı kapadı. Yüreğimin sızıldığını hissettim. Kapıyı bir hak sahibi gibi kapaması gururumu incitti.

Katya bağılıyor, başımı örtmemi söylüyordu. Tekerler önce çakıl taşları sonra da yumuşak bir yol üzerinde gıcırdayarak dönmeye başladı. Artık yoldaydık. Arabanın köşesine büzülmüş, pencereden uzak, aydınlık bozkıra, ayın soğuk parlaklığı altında geriye doğru kayan yola bakıyordum. Ona bakmadan yanımda oturduğumu hissediyordum. "Çok şeyler beklediğim bu dakikalar bana sadece bu kadarını mı verdi?" diye düşünüyordum. Onunla böylesine yakın oturmak sanki hâlâ gururumu incitiyordu. Bir şeyler söylemek düşüncesiyle ona doğru döndüm. Fakat söyleyecek bir kelime bile bulamadım. Sanki eski ince

duygularımın yerini korku ve incinmişlik duygusu almıştı.

Bakışlarıma cevap olarak:

“Bu ana kadar böyle olacağına inanmıyordum.” dedi.

“Evet ama ben nedense korkuyorum.” dedim.

“Benden mi korkuyorsun?” dedi. Elimi tuttu, başımı eğdi.

Elim hareketsiz bir halde avucundaydı ve soğuk bir acı yüreğimi sızlatıyordu.

“Evet” diye fısıldadım.

Fakat aynı zamanda kalbim birden şiddetle çarpmaya başladı. Elim titreyerek onun elim sıktı, üzerime ateş döküldü sanki. Alacakaranlıkta gözlerim onun bakışlarını aradı. Birden artık ondan hiç korkmadığımı hissettim. Bu korku yeni, öncekinden daha zarif ve daha güçlü bir aşkı. Bütün varlığımla ona ait olduğumu ve onun üzerimdeki egemenliğinden mutlu olduğumu hissettim.

İKİNCİ BÖLÜM

I

Köydeki hayatımıza dair hayallerimizin hepsi gerçekleşmedi ama yaşantımız hayallerimizden daha kötü değildi. Köydeki günlerimizin, haftalarımızın ve iki ayımızın nasıl geçtiğinin farkına bile varamadık. Bununla birlikte bu iki ayın duyguları, heyecan ve mutluluğu bütün bir ömre değerdı. Bu, daha nişanlıyken düşündüğüm gibi çalışıp çabalamak, kendini feda etmek, başkası için yaşamak değil, aksine, karşılıklı bencil bir aşk, sevilmek isteği, sebepsiz, sürekli bir neşe ve dünyayla ilgili her şeyi unutmak üzerine kurulan bir yaşamdı.

Kocam bazen odasına çekilerek kendi işleriyle uğraşır, şehre gider, çiftlikleri dolaşırđı. Ama benden ayrılmanın onun için çok zor olduğunu anlardım. Kendisi de benim bulunmadığım yerde her şeyin ona anlamsız göründüğünü ve böyle zamanlarda işleriyle uğraşmanın bile onun için ne kadar güç olduğunu itiraf ederdi. Bu, benim için de geçerliydi. Kitap okuyor, müzikle, kayınvalidemle, okulla ilgileniyordum ama bunların hepsi onunla ilgiliydi ve onun takdirini kazanmak içindi.

Yaptığım işlere onunla ilişkin düşüncelerim karışmadığı zaman kollarım iki yanına düşüyor ve dünyada onun haricinde başka bir şeyin olabilmesi fikri bana tuhaf görünüyordu. Bu belki de iyi bir duygu değildi, belki de bencil bir duyguydu, ama bana mutluluk veriyor, bu evrenden daha yükseklerle çıkarıyordu. Yeryüzünde benim için yalnız o vardı. Bana göre insanların en masumu, en mükemmeli oydu.

Bu sebeple ondan başkası için yaşayamazdım. Beni görmek istediği gibi olmaya çalışıyordum. Beni bütün erdemlere sahip, nadide bir kadın olarak görüyor, ben de dünyanın en mükemmel insanın gözündeki o kadın olmaya çalışıyordum.

Bir gün dua ederken odama girdi. Ona baktım ve duamı devam ettirdim. Beni rahatsız etmemek için oturdu ve eline bir kitap aldı. Bana baktığını hissettim, ona taraf döndüm ve baktım. Gülümsedi, ben de gülümsedim ve daha fazla dua edemedim.

“Sen dua ettin mi?” diye sordum.

“Evet, sen devam et, ben gidiyorum.”

“Birlikte dua etsek...”

Cevap vermeden gitmek istedi, ama onu tuttum.

“Canım benim, gel hatırım için benimle beraber dua et.”

Yanıma oturdu, ellerini sarkıttı, yüzü ciddi bir ifadeye büründü, kesik kesik okumaya başladı. Ara sıra bana bakarak yüzümde takdir ifade eden bir anlam arıyordu.

Duasını bitirdiği zaman güldü ve beni kucakladı. Ellerimi öperken yüzü kızarmıştı:

“Her şeyim sensin, her şeyim sensin! Kendimi on yaşında gibi hissediyorum.” dedi.

Evimiz eski bir köy eviydi. Burada birbirini severek, birbirini sayarak birkaç kuşak yaşamıştı. Evdeki her şey onurlu ve güzel aile hatıralarını çağırıştırıyordu ve bu eve geldiğimden beri bunlar benim de hatıralarım olmuşlardı.

Evin işlerini kayınvalidem Tatyana Semyonovna eski bildiği usulle yönetiyordu. Her şeyin güzel ve zarif olduğu söylenemezdi ama, hizmetçilerden mobilyalara, yemeklere varıncaya kadar her şey bol, sağlam ve düzenliydi.

Misafirler için ayrılan odada mobilyalar simetrik bir şekilde konmuş, duvarlar tablolarla süslenmiş, yerlere de elde dokunmuş halılar ve hasırlar serilmişti. Oturma odasına eski bir piyano, iki farklı dolap, kanepeler ve bronz işlemeli küçük sandalyeler konmuştu.

Tatyana Semyonovna'nın itinalı çabalarıyla düzenlenmiş odama, farklı devirlerin farklı tarzındaki mobilya ve eşyaları yerleştirilmişti. Bundan başka bir boy aynası vardı ki, önceleri onda kendime bakamaz, utanırdım, sonradan ise onu bir dost gibi sevmiştim.

Kayınvalidemin sesi hiç duyulmazdı. Evde pek çok kimsenin bulunmasına rağmen her şey kurulu bir saat gibi tıkır tıkır yürürdü. Tabansız, yumuşak ayakkabı giyen bu insanlar -Tatyana Semyonovna çizme gıcirtısıyla taban tıkirtısını dünyada en tatsız şey sayıyordu- bu evde bulunmaktan gurur duyar, yaşlı kadının karşısında titrer, kocamla bana saygı duyar, kendi işlerini sanki büyük bir memnuniyetle yaparlardı. Her cumartesi düzenli olarak döşemeler yıkanır, halılar temizlenir ve her ayın ilk günü kutsal su ayini icra edilirdi. Tatyana Semyonovna ile oğlunun -sonbaharda da benim için- doğum günlerinde her yıl mahalle için

ziyafet verilirdi. Tatyana Semyonovna kendini bildi bileli bu böyle devam edip gidiyordu.

Kocam ev işlerine karışmaz, yalnız köylülerle ilgilenir, çiftlik işleriyle meşgul olur ve çok çalışırdı. Kışın bile erken kalkardı, öyle ki, ben uykudan uyandığım zaman onu evde bulamazdım. Genellikle çay vakti dönerdi, biz çayı o gelmeden içerdik. Çoğunlukla yoğun işleri sebebiyle eve yorgun dönerdi ama yine de son derece neşeli görünürdü ki, biz buna “yabani sevinç” derdik.

Ben sık sık o gün hangi işlerle uğraştığımı anlatmasını isterdim, o da öyle garip şeyler anlatırdı ki, gülmekten bayılırdım. Bazen ciddi olmasını isterdim, o zaman kendisini tutar, her şeyi anlatırdı. Gözlerine, hareket eden dudaklarına bakar, fakat bir şey anlayamazdım. Onu görmekten, sesini işitmekten mutluydum.

Bazen:

“Evet, ne dedim? Tekrarla bakalım.” derdi.

Tabii ki ben bir şey tekrarlayamazdım. Komik olan, bana ne benden, ne de kendisinden bahseder, tamamen başka şeylerden söz ederdi. Aslında aşkımızla ilgili olmayan bu işler beni kesinlikle ilgilendirmezdi. Ancak sonraları onun kaygılarını anlamaya, onlarla ilgilenmeye başladım.

Tatyana Semyonovna öğle yemeğine kadar odasından çıkmazdı. Çayını yalnız içer, bizimle de hizmetçiler aracılığıyla haberleşirdi. Hizmetçinin gelip kayınvalidemin dünkü gezintiden sonra nasıl

uyuduğumuzu sorduğunu ve böbreğindeki ağrılar ve gece havlayan köpek yüzünden kayınvalidemin sabah kadar uyuyamadığını bir rapor şeklinde bize bildirdiğinde başka bir dünyanın saygı duyduğumuz bir köşesinden gelen bu ses, kendimize özgü, son derece mutlu, küçük dünyamızda öyle tuhaf bir şekilde yankılanırdı ki, kendimi tutamaz, kahkahalarla gülerdim.

“Bir de bu günkü kurabiyelerin hoşunuza gidip gitmediğini sormamı, onları bu kez Taras’ın değil, tecrübe için Nikola’nın pişirdiğini, kendilerinin beğendiklerini, özellikle de çörekleri çok beğendiklerini, fakat kurabiyelerin çok piştiğini söylememi istediler...”

Öğle yemeğine kadar kocamla çok az birlikte olurduk. Ben ya piyano çalar ya da kitap okurdum. O da yazılarını yazar, sonra da çıkardı. Fakat öğle yemeği için saat dörtte salonda toplanırdık. Bu saatlerde kayınvalidem odasından çıkardı. Fakir köylü kadınları ve tanımadığım insanlar da yemekte bize katılırlardı. Evde böyle insanlardan iki üç tane her zaman bulunurdu. Kocam eski bir adete göre düzenli olarak her gün yemek odasına giderken annesinin koluna girerdi, annesi de diğer kolunu bana uzatmasını isterdi.

Sofraya kayınvalidem başkanlık ederdi. Konuşma ciddi, biraz da tumturaklı bir tarzda geçerdi. Kocamla aramda geçen sade konuşmalar bazen bu ziyafetin tantanasına hoş bir değişiklik katardı. Bazen de anne ile oğul tartışır, birbirlerine şakayla takılırlardı.

Bu tartışmaları ve şakalaşmaları çok severdim, çünkü bunlar kocamla annesini birbirine bağlayan güçlü sevgiyi daha belirgin kılardı.

Yemekten sonra annem salondaki büyük koltuğunu oturur, ya tütün ezmekle ya da yeni gelen kitapların yapraklarını kesmekle meşgul olurdu. Biz ise ya yüksek sesle kitap okur, ya da dinlenme odasındaki piyanonun başına giderdik. O sıralar kocamla beraber çok okurduk, fakat müzik ruhumuza daha yakındı; her seferinde kalbimizin yeni tellerini dillendirir, aşkımızı yeniden keşfetmemizi sağlardı.

Onun sevdiği parçaları çaldığım zaman o biraz uzaktaki bir mindere oturur, -utandığından olacak- müziğin duygularına yaptığı tesiri gizlemeye çalışırdı. Fakat ben sık sık hiç beklemediği bir anda piyanodan kalkar, yanına yaklaşır, anlamsız yere benden saklamaya çalıştığı yüzündeki heyecanın izlerini, gözlerindeki ıslak parlaklığı görmek isterdim. Annesi de bizi beraberken görmek isterdi, ama anlaşılan, rahatsız etmekten çekinirdi. Bazen güyâ bize bakmaksızın ilgisizce salonun önünden gelip geçirdi. Ama ben onun salona sebepsiz yere gittiğini, az sonra tekrar geri döneceğini biliyordum.

Akşam çayı için herkes misafirler için ayrılan büyük odada toplanırdı. Çayı dağıtma işini ben görürdüm. Parlak semaverin çevresindeki bu tantanalı ziyafette fincanları ve tabakları dağıtırken uzun süre utangaçlık duyar, bu şerefli göreve lâyık olmadığımı, böyle büyük bir semaverin musluğunu çevirmek,

Nikita'nın tuttuğu tepsiye bardakları yerleştirerek "Pyotr İvanoviç'e, Marya Miniçna'ya" demek, "Şekeri iyi mi?" diye sormak, yeterli değilse şeker göndermek gibi işler için fazla genç ve tecrübesiz olduğumu düşünürdüm.

Kocam arada bir: "Çok güzel, tam bir büyük hanım gibi!" der, bu da beni daha çok utandırır. Çaydan sonra kayınvalidem bir iskambil falı açar, ya da Marya Miniçna'ya açtırır, sonra da bizi öper, istavroz çıkarır ve odasına çekilirdi. Genellikle kocamla gece yarısına kadar baş başa otururduk; bunlar bizim en hoş saatlerimizdi. Kocam bana önceki yaşantısını ve gelecek planlarını anlatırdı. Bazen filozofluk yapar, ince konulara dalardık. Konuşmamızın yukarıdan, erken yatmamızı tembihleyen Tatyana Semyonovna'nın odasından duyulmaması için yavaş yavaş konuşurduk. Bazen acıkır, sessizce mutfığa iner, Nikita'nın yardımıyla soğuk yiyeceklerden alır, benim odamda mum ışığı altında yerdik.

Her şeyin üzerinde eski çağların ve Tatyana Semyonovna'nın nüfuzunun hüküm sürdüğü bu büyük, eski evde kocamla sanki yabancı gibi yaşıyorduk. Sadece kayınvalidem değil, evdeki hizmetçiler, ihtiyar kızlar, mobilya ve duvardaki resimler bile bana saygıyla karışık bir korku, buranın kısmen bizim yerimiz olmadığını, burada çok dikkatli ve ihtiyatlı davranmamız gerektiğini aşıyordu. Şimdi hatırlıyorum da, elimizi kolumuzu bağlayan bu değişmez nizam ve bekar, işsiz güçsüz insanların bu

yoğunluğu bizim için sıkıntıdan başka bir şey değildi. Fakat o zamanlar bu sıkıntının kendisi bile aşkımızı daha da perçinliyordu. Sadece ben değil, o da hoşumuza gitmeyen herhangi bir durumun varlığını sezdirmemeye çalışırdı.

Kayınvalidemin hizmetçisi Dmitri Sidorof puro tiryakisiydi. Öğle yemeğinden sonra biz salonda otururken, o muntazam olarak kutudan tütün almak için kocamın odasına girerdi. Kocamın neşeli bir çekingenlikle, ayaklarının ucuna basarak bana yaklaşması, kendisini görmediğimizi sandığı Dmitri Sidorof'u parmağıyla göstererek göz kırpması görülmeye değerdı. Dmitri Sidorof bizi görmeden çekilir, onun işini kazasız belasız bitirdiğine sevinen kocam ise çok güzel olduğumu söyleyerek beni öperdi.

Bazen bu sessizlik, her şeyi affetmek ve bu kayıtsızlık hoşuma gitmezdi. Kendimde de aynı meziyetlerin bulunduğunun ayırımına varmaz, bunu bir tür zayıflık sayardım. "Sanki hakkını korumaya cesaret edemeyen bir çocuk!" diye düşünürdüm onun için. Bir gün zayıflığına hayret ettiğimi söylediğim zaman şu cevabı verdi:

"Ah, dostum, bu kadar mutluyken bu hoşnutsuzluk niçin? Bu fedakarlığa katlanmam başkasını zora sokmaktan daha iyi değil mi? İnsanoğlunun her koşulda mutlu olabileceğine inanıyorum. Bizim için de bu daha iyi. Artık öfkenin ne olduğunu anlayamıyorum, benim için kötü diye bir şey yok, sadece zavallı ve eğlenceli şeyler var. En önemlisi:

“Le mieux est l’ennemi du bien” (* Daha iyi, iyinin dūřmanıdır-Fransızca). Kilisenin anını duyduğum, mektup aldığım, hatta uykudan kalktığım zaman korkuyorum, yaşamaktan korkuyorum. Bir şeylerin değişebileceği ihtimalinden korkuyorum. Bu mutluluğumuzun bozulmasından korkuyorum.”

Ona inanıyordum, ama onu anlayamıyordum. Ben hayatımdan memnundum. Her şeyin böyle olması gerektiğine, zaten başka türlü de olamayacağına inanıyordum. Ve herkes gibi ben de dünyada daha başka mutlulukların olduğunu, benimkinden daha büyük olmasa bile daha değişik olduğunu düşünüyordum.

Böylece iki ay geçti. Ve kış geldi; soğuklarıyla, fırtınalarıyla... Kocamın yanımda olmasına rağmen kendimi tek tenha hissetmeye başladım. Hayatımızın aynı şekilde tekrarlandığını, ne bende ne de onda hiçbir şeyin değişmediğini, aksine geriye doğru gittiğimizi fark ettim.

Kocam kendi işleriyle her zamankinden daha çok meşgul olmaya başlamıştı. Kalbinde beni yakın bırakmak istemediğı kendine özgü bir dünyasının var olduğunu hissediyordum. Her zamanki sessizliğı beni hiddetlendiriyordu. Onu eskisinden daha az seviyor değıldim ve onun sevgisinden daha az mutluluk duyuyor değıldim. Fakat aşkım aynı noktada kalıyor, daha fazla büyümüyordu. Kalbime aşktan başka yeni, tedirgin edici bir duygu gizlice girmeye çalışıyordu.

Onu sevmek saadetini tattıktan sonra sevmek az geliyordu bana.

Bana durgun bir hayat değil, hareket, heyecan, duyguları için tehlikelere katlanmak ve kendini feda etmek gerekliydi. Sakin hayatımızda kendine yer edinemeyen kuvvet fazlalığı vardı içimde. Bazen kötü bir şeymiş gibi ondan gizlemeye çalıştığım keder ihtirası ve onu korkutan asabi bir sevinç sarıyordu ruhumu. Bu durumumu benden önce hisseden eşim şehre taşınmamızı teklif etmişti. Fakat ben, hayat tarzımızı değişmemek ve saadetimizi bozmamak için kalmamızı istemiştim.

Aslında gerçekten de mutluydum, bu mutluluğu bir fedakârlık sonucu elde etmediğimi biliyordum. Halbuki alışma ve özveri isteğim her geçen gün daha fazla acı veriyordu bana. Onu seviyor ve bütün varlığımla onun olduğumu biliyordum. Fakat herkesin aşkımızı görmesini, aşkımıza engel olmasını ve buna rağmen onu sevmek istiyordum. Aklım da duygularım da tatmin edilmişti. Fakat gençliğimin dayattığı duygular hareket talep ediyordu. Bizim durgun yaşantımız ise bu duygularımı tatmin edemiyordu.

Acaba niçin istediğim zaman şehre gidebileceğimizi söyledi? Bunu bana söylememiş olsaydı, belki ben, beni zen bu duyguların anlamsız şeyler olduğunu, aradığım özverinin de bu duyguların eseri olduğunu anlardım.

şehre gidince bu gamdan, bu kederden kurtulacağım düşüncesi gayrı ihtiyari zihnimden

geçiyordu. Bununla birlikte kocamı sevdiği şeylerden ayırmak vicdanımı rahatsız ediyordu. Zaman geçip gidiyor ve evin duvarları her geçen gün daha yoğun bir kar tabakasıyla örtülüyordu. Bizse hâlâ yalnızdık. Halbuki orada, belirsiz yerlerde insanlar varlığımızdan bile haberdar olmadan parıltılar, gürültüler içinde heyecanlanıyor, ıstırap çekiyor, seviniyorlardı. Alışlagelmiş düzenimizin hayatımızı belirli bir kalıba soktuğunu, duygularımızın özgür olmadığını ve her geçen gün daha fazla zamanın biteviye, ihtirassız akışına tabi olduğunu hissediyor ve buna fazlaca üzüliyordum.

Sabahları neşeli, öğle yemeğinde ciddi ve saygılı, akşamlar ise kibar oluyorduk. “İyilik!” diye kendi kendime düşünüyordum. “İyilik yapmak, onun söylediği gibi şerefli yaşamak güzel bir şey, fakat bunun için daha zamanımız var, oysa başka bir şey daha var ki, ona ancak şimdi gücümüz yeter.” Bana mücadele lazımdı. Hayatımın duygularımı değil, duygularımın hayatımı yönlendirmesini istiyordum. Onunla birlikte uçuruma yaklaşmak ve: “İşte bir adım daha, bir adım daha atsam mahvolacağım.” demek istiyordum. O ise benzi sararmış halde kuvvetli kollarıyla beni yakalasın, öyle ki kalbim donakalsın ve istediği yere alıp götürsün. Bu durum sağlığımı bile etkiliyordu. Artık sinirlerim bozulmaya başlamıştı. Bir sabah her zamankinden daha kötü hissediyordum kendimi. Kocam çiftlikten neşesiz geldi. Bu çok nadir bir durumdu. Bunu hemen anlayıp sebebini sordum.

Anlatılmaya değer bir Şey olmadığını söyledi. Daha sonra öğrendim ki, eyalet polisi kocamı sevmediği için köylüleri toplamıŐ ve tehditle onlardan yasa dıŐı isteklerde bulunmuŐ. Kocamın da buna çok canı sıkılmıŐ ve bu gln, üzücü olayı bana anlamak istememiŐ. Oysa bana öyle geliyordu ki, beni bu işleri anlayamayacak bir ocuk sandığı için bana bunlardan bahsetmemiŐti.

Hiçbir Şey söylemedim ve evimizde misafir bulunan Marya Miniçna'yı çay içmeye çağırmalarını söyledim. ayı özellikle acele bitirdim, Marya Miniçna'yı misafir odasına götürdüm ve beni hiç ilgilendirmeyen bir Şey hakkında yüksek sesle konuşmaya başladım. Kocam salonda geziniyor, ara sıra bize bakıyordu. Bu bakıŐlar beni öyle etkiliyordu ki, daha çok konuşmak ve daha çok gülmek istiyordum. Marya Miniçna ile konuŐtuklarımız da bana öyle gln görünüyordu ki.

Kocam hiçbir Şey söylemeksizin odasına çekildi ve kapıyı kapadı. Onun varlığı gözümün önünden eklince sanki bütün neŐem kayboldu. Bu halime Marya Miniçna bile ŐaŐırdı ve bana ne olduğunu sordu. Karşılık vermeden sedire oturdum. Ağlamak istiyordum. "Neden böyle düşünüyor ki?" diye kendi kendime sordum. "Kendisi için önemli olan bu anlamsız Şeyleri bana söylesin, ben de bunların gerçekten anlamsız olup olmadığını kendisine göstereyim.

Halbuki o bunlara benim aklımın ermediğini düşünüyor. Suskunluğu ile beni küçük düşürmeye ve her zaman haklı çıkmaya çalışıyor. Buna karşılık zamanın akıp gittiğini seyrettiğim, sıkıldığım, hareket etmek istediğim zamanlar ben de kendimi haklı görüyorum. İlerlemek istiyorum, her gün, her saat yeni bir şey istiyorum, o ise durmak istiyor, beni de yanında tutmak istiyor. Bunun için beni alıp şehre götürmeye gerek yok, sadece benim gibi olmalı, durmadan, kendine ıstırap vermeden yaşamalı. Bunları bana kendisi söylemişti. Halbuki kendisi...İşte sorun bu!”

Ağlamaktan sıkıldığımı ve ona öfkelendiğimi hissediyordum. Hiddetimden korkarak yanına gittim. Oturmuş yazı yazıyordu. Ayak seslerini duyunca, başını kaldırdı, kayıtsız bir tavırla bana baktı ve yine işine devam etti. Bu bakışı hoşuma gitmedi. Ona yaklaşacak yerde yazı masasının yanında durdum, elime bir kitap alarak bakmaya başladım. Tekrar başını kaldırdı ve bana baktı:

“Maşa, neden neşesiz görünüyorsun?” diye sordu.

Sanki, “Sormaya ne gerek var? Bu ne iltifat böyle?” diyormuşçasına soğuk bir bakışla karşılık verdim.

Başını salladı, çekingen bir sevecenlikle gülümsedi. İlk kez gülümsemesine karşılık vermedim.

“Bu gün sana ne oldu? Niçin bana söylemek istemiyorsunuz?” diye sordum.

“Ufak bir sıkıntı.” dedi. Ama şimdi sana her şeyi anlatabilirim. İki köylü şehre gitmiş...”

Sözünü sonuna dek söylemesine engel oldum.

“Çay içerken sorduğum zaman niçin anlatmadın?”

“O zaman çok öfkeliydim. Münasebetsiz bir şey söyleyebilirdim.”

“Ama ben o zaman öğrenmek isterdim.”

“Neden?”

“Neden sana hiçbir işte faydam dokunamayacağını sanıyorsun?”

Kalemi bıraktı:

“Nasıl? Bak, sensiz yaşayamam. Her şeyde, her şeyde bana yardım ediyorsun, belki de her şeyi sen yapıyorsun. Bu garip düşünceler neden?” dedi ve gülerek ekledi: “Ben yalnız senin için yaşıyorum. Her şey seninle daha güzel...”

“Evet, bunu biliyorum. Beni bir çocuk gibi avutmak lazım.”

Bunu öyle bir tarzda söyledim ki, beni ilk kez görüyormuş gibi hayretle yüzüme baktı.

“Ben durgunluk istemiyorum. Zaten bu sende yeteri kadar var, hatta daha fazla.”

Söyleyeceklerimin hepsini duymaktan çekiniyormuş gibi sözümü kesti:

“Ben her şeyi sana anlatacağım. Sen de düşündüklerini söylersin.”

Aslında anlatacaklarını dinlemek istediğim halde:

“Artık istemiyorum.” diye karşılık verdim.
“Ben hayatla oynamak değil, yaşamak istiyorum. Senin yaşamak istediğin gibi yaşamak istiyorum.”

Ruhundaki değişikliklerin gecikmeden aksettiği yüzünde, acı ve gergin bir dikkat belirdi.

“Seninle eşit, aynı şartlarda yaşamak istiyorum, seninle...”

Fakat devam edemedim. Yüzünde derin bir keder belirdi. Bir an sustu.

“Neden benimle eşit yaşamıyormuşsun?” dedi.
“Polis ve sarhoş köylülerle sen değil, ben uğraştığım için mi?”

“Sorun sadece bu değil.”

“Allah aşkına, anla beni, sevgilim. Bu heyecanların bize sıkıntıdan başka bir şey vermediğini biliyorum. Ben bunu yaşadığım için biliyorum. Seni seviyorum ve seni bu heyecanlardan kurtarmak zorunda olduğumu da biliyorum. Sana olan aşkım bütün hayatımdır. Bu hayatı yaşamama engel olmamalısın.”

Yüzüne bakarak:

“Her zaman sen haklısın!” dedim.

İçimde pişmanlığa, üzüntüye benzer bir his olduğu halde onun bu kadar sakin oluşu beni rahatsız ediyordu.

“Maşa neyin var senin? Sorun kimin haklı olup olmadığı değil. Sorun tamamen farklı. Bana niçin gücendiğini söyle. Hemen söyleme, düşün ve düşündüklerini bana söyle. Benden memnun değilsin.

Belki de haklısın. O zaman benim haksız olduğum yerleri söyle.”

Kalbimi ona nasıl açabilirdim? Beni hemen anlamış olması, onun karşısında yine bir çocuk gibi görünmem, onun anlamayacağı ve önceden bilemeyeceği hiçbir şeyi yapamayacağım düşüncesi beni daha çok öfkeliendiriyordu.

“Memnun olmadığım hiçbir şey yok. Ben sadece sıkılıyorum ve bu sıkıntıdan kurtulmak istiyorum. Ama sen bunun gerekli olduğunu söylüyor ve haklı çıkıyorsun.”

Bu sözleri söyledikten sonra ona baktım. Maksadıma ulaşmıştım. Yüzündeki sükûnet yerini korku ve acıya bırakmıştı.

Sakin ve heyecanlı bir sesle:

“Maşa” dedi. “Konuştuğlarımız şaka değil. Bizim mukadderatımız söz konusu. Rica ederim, müdahale etmeden beni dinle. Niçin bana ıstırap çektirmek istiyorsun?”

Fakat ben sözünü kestim.

“Haklı çıkacağımı biliyorum. En iyisi konuşmayalım. Sen haklısın.”

Bu sözleri öyle soğukkanlılıkla söyledim ki, sanki ben değil, içimdeki şeytan konuşuyordu.

Titrek bir sesle:

“Ne yaptığımı biliyor musun?”

Ağlamaya başladım ve biraz hafiflik hissettim. Yanımda hiçbir şey söylemeksizin oturuyordu. Ona acıdım, yaptıklarından dolayı hem üzülüyor, hem de

utaniyordum. Bana ciddi ya da hayret dolu gözlerle baktığını tahmin ediyor, bu yüzden başımı kaldırmaya cesaret edemiyordum. Bir ara baktım. Sanki af dileyen, yumuşak, zarif bakışları bana dikilmişti. Elini tutarak:

“Affet beni. Ne söylediğimi bilmiyordum.”

“Evet. Ama ben ne söylediğini biliyorum. Sen doğru söylüyordun.”

“Neyi doğru söylüyordum?”

“Petersburg’a gitmeliyiz. Artık burada yapacağımız bir şey yok.”

“Nasıl istersen.”

Beni kucakladı ve öptü.

“Affet beni.” dedi. “Kabahat bende.”

O akşam her zamankinden daha çok piyano çaldım. O salonda bir şeyler mırıldanarak bir aşağı bir yukarı geziniyordu. Bu davranışı bir alışkanlık haline gelmişti. Ben de sık sık kendi kendine ne söylediğini sorardım. O da biraz düşündükten sonra bana onları tekrarlardı. Bazen şiir, bazen de saçma sapan şeyler mırıldandığını söylerdi. Ben de bunlardan onun ruh halini anlardım.

“Şimdi ne mırıldanıyorsun?” diye sordum.

Durdu, biraz düşündükten sonra gülümseyerek Lermontov’un şu iki mısrasını okudu:

Fırtına arıyor, fırtına ancak
Güya fırtınada rahat bulacak.

“Hayır, o, insandan daha yüce, o her şeyi biliyor! Onu nasıl sevmem!” diye düşündüm. Kalktım, koluna girdim, adımlarımı adımlarına uydurarak onunla birlikte dolaşmaya başladım.

Gülümseyerek bana baktı:

“Evet mi?” diye sordu.

Yavaş sesle:

“Evet” diye cevap verdim.

İkimizi de büyük bir neşe kaplamıştı: Gözlerimiz gülüyor, adımlarımız hızlanıyor ve gittikçe daha çok ayak uçlarımıza basarak yürüyorduk. Grigori'nin öfkelenmesine ve misafir odasında iskambil kağıtlarını dizgen kayınvalidemin şaşırmasına neden olan aynı adımlarla bütün odaları geçerek yemek odasına girdik, orada durduk, birbirimize baktık ve kahkahalarla güldük.

İki hafta sonra, bayram öncesi Petersburg'a gelmiş bulunuyorduk.

II

Moskova'da geçirdiğimiz bir hafta, akrabalarımızı ziyaret, yeni evimize yerleşmemiz, yol, yeni şehirler, yeni yüzler bir rüya gibi geçip gitti. Bütün bunlar o kadar renkli, o kadar yeni, o kadar neşeli ve

ona olan aşkımla o kadar bütünleşmişti ki, köydeki durgun yaşantımız bana köhne ve miskin görünüyordu.

Üstelik karşılaştığım insanlarda sosyete kibirli ve soğukluk beklediğim halde, sadece akrabalarımız değil, hiç tanımadığım insanlar bile beni öyle sevinç ve güler yüzle karşıladılar ki, doğrusu buna çok şaşırdım. Sanki hepsi sadece beni düşünüyor ve büyük bir sabırsızlıkla beni bekliyorlardı. Ayrıca en seçkin insanlar olarak gördüğüm sosyete çevrelerinde kocamın şimdiye kadar hiç bahsetmediği pek çok dostuna tesadüf ettim. Bana çok iyi insanlar olarak görünen tanıdıklarının birkaçı hakkında kocamın sert ve aşırı hükümlerle söz etmesi bana tuhaf görünüyor, hoşuma gitmiyordu. Bu insanlara karşı soğuk davranmasını ve haşladığım birçok insanla yakınlık kurmaktan kaçınmasını anlayamıyordum. Böyle iyi insanlarla tanışmanın faydalı olabileceğini düşünüyordum ve bana göre bu insanların hepsi iyiydi.

Kocam köyden ayrılmadan önce bana demişti ki:

“Orada ne yapacağız biliyor musun? Biz burada zengin insanlar gibi yaşıyoruz, ama orya göre fakir sayılırız. Bu yüzden orada yalnız paskalya bayramına kadar kalmalıyız. Sosyetenin eğlence ve balolarında görünmekten kaçınmalıyız, yoksa bizim için iyi olmaz. Ayrıca senin için de istemezdim ki...”

“Sosyeteden bize ne?” diye cevap verdim. “Tiyatroya gider, akrabaları ziyaret eder, opera müziği dinler, Paskalya’dan önce de köye döneriz.”

Fakat Petersburg'a gelir gelmez bütün planlarımız unutuldu. Birdenbire kendimi öyle yeni, mutlu bir alemin içinde bulmuş, öyle bir sonsuz sevince bürünmüştüm ki, gayri ihtiyari geçmiş günleri ve o günlerde yaptığım planları da görmezden geliyordum. "Meğer o hayat bir oyundu ve henüz başlamamıştı. Bu ise gerçek hayat! Daha neler olacak kim bilir?" diye düşünüyordum.

Köyde ruhumu esir alan sıkıntılar ve üzüntüler birdenbire tamamen kaybolmuştu. Kocama olan aşkım sanki eskisi kadar şiddetli değildi. "Beni daha az mı seviyor?" sorusunu artık sormuyordum kendi kendime. Evet, onun aşkından şüphe edemezdim; çünkü aklımdan geçenleri hemen anlıyor, duygularımı paylaşıyor, arzularımı yerine getiriyordu. Sessizliği de artık kaybolmuştu, ya da artık beni rahatsız etmiyordu. Beni eskisi gibi sevmek bir yana, şimdi hayranlık dolu gözlerle izliyordu. Her görüşten, yeni bir tanışmadan sonra ya da akşamları evde bir yanlış yapmış olmak korkusuyla ev sahibesi vazifesini yaptığım vakit: "Aferin! Mükemmel! Korkma! Güzel, korkma!" derdi.

Mihayloviç Petersburg'a geldikten bir müddet sonra annesine mektup yazdı ve benden de bir şeyler eklememi istedi. Fakat kendi yazdıklarını okumama müsaade etmedi, tabii ki ısrar ettim ve okudum. Mektupta şunlar yazılıydı:

"Maşayı görseniz tanımazsınız. Ben bile hayret ediyorum. Bu müşfik, sevecen cesaret, ince tavırlar, bu anlayış nereden geliyor acaba? Her davranışı o kadar

sade, o kadar doğal ki, herkesi kendine hayran bırakıyor. Ben bile kendimi alamıyorum. Eğer mümkün olsaydı onu daha çok sevmek isterdim.”

“Bu gerçekten ben miyim?” diye düşündüm. Mektup o kadar hoşuma gitmişti ki, kocamı şimdi daha çok seviyormuşum gibi geldi bana. Herkesin yanında böyle bir başarı kazanacağımı hiç beklemiyordum. Her tarafta bir amcanın beni çok sevdiği, bir halanın benim için bayıldığı, benim gibi bir bayanın Petersburg’da bulunmadığı, istesem sosyetenin en güzelinin ben olabileceğim konuşuluyordu.

Özellikle yaşlı bir sosyete hanımı olan kocamın amcası kızı kontes D, bana herkesten daha çok övgüler yağdırırdı. Bu hanım beni ilk kez baloya davet ettiği ve kocamdan izin istediği zaman, kocam bana dönerek güç sezilir bir kurnaz tebessümle oraya gitmeyi isteyip istemediğimi sordu. Başımı sallayarak istediğimi bildirdim ve kızardığımı hissettim.

Sade bir gülüşle:

“Sanki işlediği bir suçu itiraf ediyor.” dedi.

Ben de gülümsedim ve yalvaran bir bakışla ona baktım.

“Fakat sen sosyeteye girmememiz gerektiğini ve bunu sevmediğini söylemiştin.” diye karşılık verdim.

“Sen çok istiyorsan gidelim” dedi.

Cevap vermedim.

“Sorun sadece sosyete eğlencesine katılıp katılmamak değil. Kötü olan bu insanların tatmin

edilmemiş istekleridir. Hayır, mutlaka gitmeliyiz.” dedi ve kararlı bir sesle: “Gideriz” diye ekledi.

“Doğrusunu istersen, dünyada hiçbir şeyi bu balo kadar istememiştim.” dedim.

Ve gittik. Oradan aldığım zevk beklediğimden çok daha fazlaydı. Baloda sanki her zamankinden farklı olarak bir ağırlık merkezi olmuştum. Her şey etrafımda dönüyor, sanki bu salon sadece benim için aydınlanmış, müzik benim için çalıyor ve hepsi benim hayranım olan bu insanlar yalnız benim için toplanmışlar. Berberle hizmetçiden rakkas ve ihtiyarlara varıncaya kadar salondaki herkes sanki beni sevdiğini söylüyor, ya da ben böyle olduğunu hissediyordum.

Kontes D’nin söylediğine göre, baloda herkes benim diğer kadınlara benzemediğimden, köye özgü sadeliğim ve büyüleyici güzelliğimden bahsediyormuş. Bu başarı bana öyle bir zevk vermişti ki, kocama bu sene birkaç baloya daha gitmek istediğimi ve bunlara iyice doymak istediğimi açıkça söyledim.

Kocam bunu memnuniyetle kabul etti. İlk günlerde balolara severek katılıyor başarılarıma seviniyordu. Sanki önceleri söylediklerini unutmuş, o düşüncelerden vazgeçmiş gibiydi. Zamanla sıkılmaya ve bu tarz hayattan usanmaya başladı. Oysa benim umurumda bile değildi.

Bazen sorgulayıcı, ciddi bakışlarına rastlasam da artık bunların manasını anlayamıyordum. Karşılaştığımız insanların bu heyecanlı ilgisi, ilk defa burada teneffüs ettiğim yeni ve zevkli hava beni öyle

baştan çıkarmıştı ki, onun bana üst gelen ahlaki tesiri burada birdenbire kaybolmuştu. Bu dünyada ona denk olmak şöyle dursun, belki de ondan daha yüksek olmak ve onu evvelkinden daha çok ve daha bağımsız sevmek istiyordum.

Beni sosyete hayatından niçin sakındırmak istediğini ise bir türlü anlayamıyordum. Kendimde yeni bir gurur ve kibir duygusu hissediyordum. Salona girer girmez bütün gözler bana çevriliyor, kocam ise bana sahip olduğunu itiraf etmekten utanıyormuşçasına yanımdan ayrıлып siyah fraklı erkekler arasında kayboluyordu. Gözlerimle onun pek fark edilmeyen ve sıkıntılı yüzünü salonun diğer köşesinde arıyor, “Dur! Eve döndüğümüzde kimin için bu kadar güzel ve büyülmeye çalıştığımı, bu akşam beni çevreleyen insanlar arsında kimi en çok sevdiğimi anlayacaksın.” diye düşünüyordum.

Başarılarıma seviniyordum, çünkü bunları onun için feda edebileceğime inanıyordum. Sosyete hayatında sakınmama gereken yegâne tehlike bu salonlarda rastladığım erkeklerden biri ile ilgilenip kocamın kıskançlığına sebep olmak ihtimaliydi. Fakat kocam bana öyle güveniyor, öyle sakın ve kayıtsız davranıyordu ki, genç erkekler ona nispetle bana önemsiz görünüyor, bu yüzden sosyete hayatının bu yegâne tehlikesi bana korkunç görünmüyordu. Fakat yine de bu insanların ilgisi nefsimi okşuyor, kocama olan aşkımda bir değerim olduğunu bana hissettiriyor

ve onunla münasebetimde sanki kibirli ve kayıtsız davranmama sebep oluyordu.

Bir gece balo dönüşü o akşam konuştuğu Petersburg'un meşhur hanımlarından birinin ismini zikrederek:

“N. N ile tatlı tatlı bir şeyler konuştuğunu gördüm” dedim ve parmağımla tehdit ettim. Bu sözleri aslında sadece onu konuşturmak için söylemişim, çünkü çok durgun ve keyifsiz görünüyordu.

Bir yeri acıyormuş gibi yüzünü ekşiterek:

“Bu sözlere ne gerek var ki?” dedi. “Üstelik bunları sen söylüyorsun, Maşa! Bu ne sana yakışır ne de bana. Bırak bunu başkaları söylesin. Bu yapmacık ilişkiler, gerçek ilişkimizi bozabilir. Oysa ben gerçek ilişkilerimizin tekrar geri döneceğine inanıyorum.”

Utandım ve sustum.

“Geri dönecek mi, Maşa? Ne dersin?” diye sordu.

“Bu ilişkimiz hiç bozulmadı ve asla bozulmayacak” dedim. O zaman gerçekten öyle düşünüyordum.

“İnşallah!” dedi. “Artık köye dönmeliyiz.”

Bunu bana sadece bir kere söyledi. Burada benim gibi onun da günlerinin iyi geçtiğini hissediyordum. Benim için hayat burada daha neşeli ve güzeldi. Eğer onun burada ara sıra canı sıkılıyorsa kendi kendimi avutarak: “Köyde de benim canım sıkılıyordu. Münasebetimiz biraz değişmiş olsa bile Nikolskoye'deki evimize, Tatyana Semyonovna'nın

yanına dönünce ilişkilerimiz yine evvelki durumuna döner. “ diye düşünüyordum.

Böylece kış da gelip geçti. Önceki düşüncelerimizin aksine Paskalyayı da Petersburg’da karşıladık. Artık dönüş için hazırlıklarımızı yapıyorduk. Eşyalarımız toplanmıştı. Köy için hediyeler, çiçekler ve lazım olacak diğer eşyaları toparlayan kocam çok neşeli bir haleti ruhiye içindeydi.

Hiç beklemediğimiz bir zamanda kocamın amcası kızı geldi ve Kontes R.nin düzenleyeceği baloda bulunmamız için yolculuğumuzu cumartesi gününe kadar ertelememizi rica etti. Kontes R. nin katılmamı ısrarla rica ettiğini, o sırada Petersburg’da bulunan Prens M.nin geçen seferki balodan beri benimle tanışmak istediğini ve baloya da sırf bu niyetle geleceğini, benim Rusya’nın en güzel kadını olduğumu söylediğini, bütün şehrin baloda bulunacağını, gitmezsek çok büyük bir ayıp işlemiş olacağımızı söyledi.

Kocam misafir odasının diğer köşesinde biriyle konuşuyordu.

Amcası kızı:

“Geleceksin değil mi, Mari?” diye sordu.

Kocama bakarak tereddütle:

“Yarın köye dönmeyi düşünüyoruz” dedim.

Kocamla göz göze geldik ama o hemen yüzünü çevirdi.

Amcası kızı:

“Ben kocanızı ikna ederim. Cumartesi baloya gideceğiz değil mi?”

Teslim olmaya başlamıştım:

“Bu bizim planlarımızı altüst edecek, artık eşyalarımız toplandı.” dedim.

Kocam odanın diğer köşesinden sinirli, biraz da temkinli, ama şimdiye kadar kendisinden hiç duymadığım bir sesle:

“En iyisi bu akşam gidip Prens önünde eğilsin” dedi.

Amcasının kızı gülererek:

“Ah, kıskanıyor. İlk kez onda böyle bir şey görüyorum. Fakat Sergey Mihayloviç, onu Prens için değil hepimiz için davet ediyorum. Kontes R. onu getirmem için o kadar ısrar etti ki...”

Kocam soğuk bir sesle:

“Kendisi bilir” dedi ve dışarı çıktı.

Her zamankinden daha heyecanlı olduğu belliydi. Ben de üzülmüştüm. Amcası kızına hiçbir söz vermedim. O gider gitmez kocamın yanına yaklaştım. Dalgın bir halde odada dolaşıyordu, ayaklarımın ucuna basarak yürüdüğümünden yaklaştığımı fark etmedi.

Yüzüne bakarak: “Belki de Nikolskoye’deki sevgili evini, ışıklı misafir odasındaki sabah kahvesini, tarlaları, köylüleri, oturma odasında geçirdiğimiz akşamları ve geceleyin gizlice yediğimiz gece yemeklerini düşünüyor.” dedim kendi kendime. “Hayır! Sosyetenin bütün balolarını, salonlardaki Prenlerin bütün iltifatlarını onun neşeli heyecanına,

onun tatlı diline değişmem.” Kendisine baloya gitmeyeceğimi, zaten gitmek de istemediğimi söylemek üzereydim ki, tam o sırada bana doğru döndü, kaşlarını çattı ve yüzünün mülayim, dalgın ifadesini değiştirdi. Bakışlarından akıl ve koruyuculuk sezilmekteydi. Kendisini sıradan bir insan olarak görmemi istemiyordu. Karşımda, her zaman, kilisedeki yarı tanrı heykeli gibi durmaya alışmıştı.

İlgisiz bir tavırla bana doğru dönerek:

“Ne istiyorsun, dostum?” diye sordu.

Cevap vermedim. Benden gizlenmesi ve onu sevdiğim gibi kalmak istememesi canımı sıkıyordu.

“Cumartesi baloya gitmek istiyor musun?” diye sordu.

“İsterdim, ama sen istemiyorsun. Hem zaten eşyaları da topladık.

Şimdiye kadar bana asla böylesine soğuk bakmamış ve böylesine soğuk cevap vermemişti.

“Saliya kadar bekleriz, eşyaları da açtırırım. Gitmek istiyorsan git, rica ederim git. Ben gitmeyeceğim.” dedi.

Heyecanlandığı zamanlarda olduğu gibi bana bakmadan odanın içinde dolaşmaya başladı .

Bir köşede durarak gözlerimle onu takip ediyordum.

“Seni hiç anlayamıyorum. Her zaman soğukkanlı, sakın olduğunu söyledin. (aslında bunu hiç söylememişti) Peki benimle niçin bu kadar tuhaf konuşuyorsun? Ben bu isteğimi senin için feda etmeye

hazırım. Oysa sen alaycı bir tavırla gitmemi istiyorsun. Şimdiye kadar benimle hiç böyle konuşmamıştın.”

“Ne olmuş yani? Sen fedakarlık yapıyorsun - fedakarlık kelimesini özellikle vurgulamıştı- ben de fedakarlık yapıyorum. Bundan daha iyi ne olabilir ki. Bir cömertlik yarışı! Başka aile saadetine gerek var mı?”

İlk kez böyle alaycı ve sert bir üslupla konuştuğunu işitiyordum. Bu alaycı tavır beni utandırmadı, tersine aşağıladı. Bu sertlik beni utandırmadı, bana da bulaştı. Tüm bunları söyleyen ilişkilerimizde yapmacık davranmaktan korkan, her zaman sade ve samimi olan aynı kocam mıydı acaba? Niçin söylüyordu bunları acaba? Kötü bir yönünü görmediğim zevklerimi ona feda etmek istediğim için mi? Yoksa bir dakika önce söylediklerini anlayışla karşılayıp, ona olan aşkımı göstermek istediğim için mi? Rollerimizi değiştirmiştik: o, öfkeden arınmış, sade sözlerden kaçınıyor, bense onları arıyordum.

İçimi çekerek:

“Sen çok değişmişsin” dedim. “Ne kabahatte bulunduğumu bilemiyorum. Bunun sebebi yalnız balo meselesi değil, kalbinde eskiden kalma başka bir şey var. Bu soğukluk niçin? Bu samimiyetin yok olmasından korkan sen değil miydin? Düşündüklerini bana söylemeyecek misin?”

Kibirlenerek beni hiçbir şeyde azarlayamayacağını düşündüm ve vereceği cevabı bekledim. Yanımdan geçmeye mecbur olsun diye

salonun ortasında durdum. Ona baktım. Kendi kendime: “Yanıma gelecek, beni kucaklayacak ve her şey istediğimiz gibi sona erecek.” diye düşünüyör, üstelik haklı olduğumu ispat etmem gerekmeyecek diye de üzülüyordum. Fakat o, odanın diğer köşesinde durdu ve bana baktı.

“Yine mi anlamadın?” diye sordu.

“Hayır” dedim.

“Öyleyse sana anlatayım. Benim hissettiğim, hissetmekten kendimi alamadığım şey benim için iğrençtir.” dedi ve sustu. Anlaşılan sesindeki sertlik kendisini ürkütüyordu.

Öfkeden gözlerim yaşarmıştı.

“Eee, ne olmuş?” diye sordum.

“Prens seni güzel buluyor ve sen de bu yüzden kocanı, kendini ve kadınlık şerefini unutarak ona koşuyorsun, bundan nefret ediyorum. Senin onurun yoksa, kocanın bu durumda nasıl davranması gerekir? Kocana fedakarlık yaptığını söylüyorsun. Yani demek istiyorsun ki, “Prens hazretlerine kendimi göstermek benim için büyük bir saadettir, ama ben bunu senin için feda ediyorum.”

Konuştukça heyecanı artıyor, ses tonu daha kaba, daha amansız bir biçim alıyordu. Şimdiye kadar onu hiç böyle görmemiş, buna hiç ihtimal de vermemiştim. Kan beynime çıkıyor, ama korkuyordum. Bununla beraber haksız yere aşağılanmış olmam beni heyecanlandırıyor, ondan intikam almak istiyordum.

“Epeydir bunu bekliyordum, konuş, konuş!” dedim.

“Senin ne beklediğini bilmiyorum,” dedi. “Ama seni her gün bu çamurun, bu avare, bu budala hayatın debdebesi içinde gördükçe bundan daha kötüsünü bekliyorum. Nihayet bu günleri de gördüm... Şimdi utanıyor, ıstırap çekiyorum. Yakınımız çirkin elleriyle kalbime sokuluyor ve kıskançlıktan bahsediyor, hem de kime karşı? Ne senin, ne benim tanımadığımız bir adamdan! Sen bilerekten beni anlamak istemiyorsun ve kendini feda etmek istiyorsun. Neyi feda ediyorsun? Senin adına utanıyorum, alçaldığın için utanıyorum! Fedakârlığa bak!”

Kendi kendime: “Demek erkeklerin hakimiyeti buymuş!” diye düşündüm. “Hiçbir günahı olmayan kadına hakaret etmek, onu alçaltmak. İşte kocalık hakları, ama ben bu hakları tanımıyorum.”

“Hayır,” dedim. “Senin için hiçbir fedakarlıkta bulunmayacağım. Cumartesi baloya gideceğim. Mutlaka gideceğim.”

Burun deliklerimin kabardığını ve rengimin attığını hissediyordum.

Kendisini tutamayıp öfkeyle:

“Git, Allah zevki sefanızı artırsın. Ama aramızdaki herşey bitti! Artık daha fazla acı vermeyeceksin bana. Ben aptalmışım meğer...” diye bağırdı.

Dudakları titriyordu, daha fazla devam etmemek için kendini toparlamaya çalışıyordu. O an

ondan korkuyor ve nefret ediyordum. Ona çok şey söylemek, hakaretlerinin intikamını almak istiyordum. Fakat ağzımı açsam ağlayıp kendimi küçük düşüreceğimi biliyordum. Bu yüzden hiçbir şey söylemeksizin odadan çıktım.

Onun ayak seslerini duymayınca dehşete kapıldım. “Biz ne yapıyoruz?” diye düşünmeye başladım. Bütün saadetimin olan bu ilişkimizin ebediyen yok olabileceğinden büyük bir korkuya kapıldım. Geri dönmek istedim. “Elimi uzatsam, gözlerine baksam beni anlar mı? Bunun için yeteri kadar sakinleşmiştir acaba?” diye düşündüm. Bu erdemimi takdir edecek mi? Ya üzüntümün riyakarlık olduğunu söylerse? Ya da haklı olduğumu kabul eder, gururlu bir sükûnetle nedametimi anlayarak beni bağışlarsa? Onu bu kadar sevdiğim halde, neden, neden beni bu kadar acımasızca aşağıladı?”

Onun yanında değil, kendi odama geçerek yalnız başıma ağlamaya başladım. Aramızda geçen konuşmaların her sözünü dehşetle hatırlayarak bu sözlerin yerine daha sevecen olanlarını koyuyor, tekrar aramızda geçen konuşmayı dehşet ve aşağılanmışlık hissiyle anımsıyordum.

Akşam üzeri çay içmek için diğer odaya geçtiğimde, kocamı bize gelen S.nin yanında gördüm. O anda aramızda açılmış olan büyük bir uçurumun farkına vardım. Misafir bana köye ne zaman döneceğimizi sordu. Cevap vereceğim sırada kocam:

“Salı günü. Daha kontes R.nin balosuna gideceğiz.” dedi. Bana dönerek: “Gideceksin değil mi?” diye sordu.

Bu sıradan ses beni korkutmuştu, ürkek ürkek ona baktım. Gözleri bana dikilmişti. Bakışlarında sert ve alaycı bir ifade vardı. Sesi pürüzsüz ve sakindi.

“Evet” diye cevap verdim.

Akşam üzeri yalnız kaldığımız vakit yanıma yaklaşarak elini bana uzattı.

“Rica ederim, söylediklerimi unut.” dedi.

Elini tuttum, yüzümde titrek bir tebessüm vardı. Ağlamaya hazırdım. Fakat o duygusal bir münakaşadan korkuyormuş gibi elini çekti ve benden epey uzak bir koltuğa oturdu. “Hâlâ kendisini haklı mı görüyor acaba?” diye kendi kendime düşündüm. Olanları açıklamak ve baloya gitmekten vazgeçtiğimi söylemek istiyordum.

O sırada Mihayloviç:

“Anneme yolculuğumuzu ertelediğimizi yazmalı” dedi. “Yoksa merak eder.”

“Ne zaman gitmeyi düşünüyorsun?” diye sordum.

“Salı günü. Balodan sonra.”

“Benim için kalmıyordur, umarım” dedim ve gözlerine baktım.

Gözleri bana bakıyordu ama orada bana ait hiçbir ifade yoktu. Sanki bir şeyle örtülmüşlerdi. Yüzü birdenbire bana yaşlı ve çirkin göründü.

Baloya gittik. İlişkilerimiz yine samimiydi, ama eskisi gibi değil, tamamen farklıydı.

Baloda hanımların arasında oturuyordum. Prens bana yaklaştığında ayağa kalkmalı ve onunla konuşmalıyım. Ayağa kalkarken gayrı ihtiyari gözlerimle kocamı aradım. Salonun diğer köşesinden bana baktı, sonra başını çevirdi. Öyle bir acı ve mahcubiyet duydum ki, Prensın bakışları karşısında şaşırđım, yüzümün ve boynumun kıpkırmızı kızardığını hissettim. Fakat Prensın söylediklerini ayakta dinlemek zorundaydım. Sohbetimiz uzun sürmedi, yanımda oturması için yer yoktu. Galiba o da sıkıldığını anlamıştı. Geçen balodan, yazı nerede geçireceğimizden bahsettik.

Prens yanımdan ayrılırken kocamla tanışmak istediğini söyledi, sonra onların salonun öbür ucunda konuştuklarını gördüm. Prens galiba benden söz ediyordu, çünkü konuşma sırasında gülümseyerek bana taraf bakmıştı. Kocam birdenbire kızardı ve eğilerek Prensten önce oradan uzaklaştı. Ben de kızardım. Prensın benim, özellikle de kocam hakkında edindiğı izlenimlerden dolayı utandım. Bana öyle geliyordu ki, Prens ile konuşurken sıkıldığını ve kocamın da bu tuhaf davranışını herkes görmüşü. Kim bilir bu durum onlar tarafından nasıl anlaşılacaktı? Yoksa kocamla aramızda geçen konuşmadan haberleri var mıydı?

Beni eve kocamın amcasının kızı getirdi, yolda kocamdan bahsettik. Kendimi tutamadı ve bu berbat balo yüzünden aramızda geçen konuşmanın hepsini

anlattım. Bunun sıradan bir tartışma olduğunu, kısa bir süre sonra unutulacağını söyleyerek beni rahatlattı. Bundan başka kocamın karakterini kendi görüşüne göre anlatarak onun son günlerde geçimsiz ve gururlu olduğunu söyledi. Düşüncelerine katılıyordum ama yine de sakin olduğum zamanlarda onu daha iyi anlayabileceğimi düşünüyordum.

Kocam hakkında vardığımız bu yargılar daha sonra bir suç işlemişim gibi vicdanımı rahatsız ediyordu ve onunla yalnız kaldığım zamanlar bizi birbirimizden ayıran uçurumun daha da derinleştiğini hissediyordum.

III

O günden itibaren hayatımız ve ilişkilerimiz tamamen değişti. Şimdi karşılıklı olarak kabullenemediğimiz bu yüzden geçiştirdiğimiz birçok şey vardı. Baş başa kalmaktan artık eskisi kadar zevk alamıyorduk. Üçüncü bir şahsın yanında konuşmak bizim için baş başa konuşmaktan daha kolaydı. Konu balodan ya da köy hayatından açılır açılmaz göz göze gelmekten çekiniyor, konuyu farklı yönlere çekmeye çalışıyorduk. Sanki ikimiz de bizi ayıran uçurumun nerede olduğunu hissediyor ve ona yaklaşımdan korkuyorduk.

Onun kibirli ve çabuk kızan biri olduğunu artık bildiğim için, zayıf noktalarına temas etmemek için çok dikkatli davranmam gerektiğini anlamıştım. O da benim sosyete hayatından uzak kalamayacağıma, köy hayatının da beni tatmin etmediğine ve bu talihsiz zevke boyun eğmek zorunda olduğuna kendini inandırmışı. İkimiz de bu konulara girmekten çekiniyor ve kabahati birbirimizde arıyorduk. Artık birbirimiz için dünyanın en mükemmel insanı değildik. Birbirimizi başkaları ile kıyaslamaktan ve -gizlin de olsa- eleştirmekten ekinmiyorduk.

Yola çıkmadan birkaç gün önce hastalandım. Bu yüzden köye gidecek yerde yazlığa taşındık. Kocam oradan annesini görmeye gitti. Köye gittiği gün ben yola çıkacak kadar iyileşmiştım, ancak sağlığımdan korktuğunu ileri sürerek kalmamı tavsiye etti. Onun sağlığımdan değil, köydeki günlerimizin hoş geçmeyeceğinden çekindiğini anlıyordum. Ben de ısrar etmedim ve kaldım.

Kısa bir süre sonra Mihayloviç döndü. Onun yokluğunda hayat bana çok boş görünüyordu, fakat dönüşünün de artık hayatıma hiçbir şey katmadığını hissediyordum. Ona anlatmadığım düşüncelerimin ve izlenimlerimin bir suç işlemişim gibi vicdanımı rahatsız ettiği günlerin, her hareketini, her sözünü mükemmellik rneği gibi algıladığım, birbirimize bakarak mutluluktan kanatlandığımız günlerin ilişkileri o kadar değişmişti ki, bunların farkına bile varmamıştık.

İlişkilerimizi onarmaya teşebbüs bile etmiyorduk. Hatta her birimizin kendimize özgü ve ötekine yabancı bir dünyamızın olması bile bizi rahatsız etmiyordu. Bu hayata iyice alışmıştık. Neşeli konuşmaları, çocukça davranışları, eskiden beni hiddetlendiren kayıtsızlığı ve bağışlayıcılığı kaybolmuştu. Bir zamanlar beni utandıran ve sevindiren o bakışı da yoktu artık. Beraber yaptığımız dualar da, birlikte duyduğumuz neşeler de yoktu. Birbirimizi çok az görüyorduk; sürekli seyahat ediyor ve beni yalnız bırakmaktan ne korkuyor ne de üzülüyordu. Ben de sosyete hayatının eğlencelerine dalmıştım, burada ona gereksinim bile duymuyordum.

Artık aramızda münakaşalar, rahatsız edici olaylar olmuyordu. Ben onu memnun etmeye çalışıyordum, o da benim bütün isteklerimi yerine getiriyordu. Birbirimizi seviyorduk.

Baş başa kaldığımız zamanlarda -ki bu çok nadir oluyordu- sanki yalnız kalmışım gibi ne sevinç, ne heyecan, ne de şaşkınlık duyuyordum.

Şunu iyi biliyordum ki, bu insan bir yabancı, tanımadığım biri değil, benim kocamdı, iyi bir insan, kendim kadar tanıdığım kocamdı. Her şeyi; ne yapacağını, ne söyleyeceğini, nasıl bakacağını bildiğimden emindim, eğer tahmin ettiğim gibi çıkmasaydı onun yanıldığını düşünürdüm. Ondan hiçbir şey beklemiyordum. Sadece bir kocaydı, benim kocamdı, başka bir şey değil. Bunun böyle olması gerektiğini düşünüyordum. İlişkilerimiz başka türlü

olamazdı ve sanki hiçbir zaman da başka türlü olmamıştı.

Onun yokluğunda yalnızlık bana korkunç görünüyor, varlığının önemini onsuz daha iyi hissediyordum. Eve gelince sevinçle boynuna sarılıyor, fakat iki saat sonra bu sevinci tamamen unutup ve onunla konuşacak bir çift söz bulamıyordum. Baş başa geçirdiğimiz sakin, sevecen ve neşeli anlarda bir şeylerin eksikliğini ve yüreğimdeki sızıyı hissediyordum. Aynı şeyleri onun da gözlerinden okuyor gibiydim.

Aramızdaki sevgi sınırının varlığını hissediyordum. O sanki bu sınırı aşmak istemiyordu, bense bunu aşmayı başaramıyordum. Bazen bu duruma çok üzülüyordum. Fakat böyle şeyleri düşünecek vakit bulamıyordum. Eğlence hayatına dalarak pek de hissedilmeyen bu değişimin sebep olduğu kederi unutmaya çalışıyordum. Önceleri çekiciliği ve izzetinefsi ile beni büyüleyen sosyete hayatı kısa bir süre sonra bütün irademe sahiplenerek benim için vazgeçilmez bir alışkanlık haline geldi ve zincirlerini boynuma geçirerek kalbimde duygular için ayrılan yeri büsbütün zaptetti.

Yalnız başıma kalamıyordum çünkü nefis muhasebesi yapmaktan korkuyordum. Hatta dışarı çıkmadığım zamanlarda bile -sabahtan ta gece geç saatlere kadar- ruhumla baş başa kalamıyordum. Bu hayat beni ne memnun ediyor, ne de usandırıyor. Herşeyin böyle devam edeceğini düşünüyordum.

Üç yıl böylece geçip gitti. Bu süre zarfında ilişkilerimiz sanki aynı noktada çakılı kalmıştı. Ne iyileşiyor, ne de kötüleşiyordu. Bu üç yıl içerisinde aile hayatımızda iki önemli olay oldu. Fakat hiçbirisi yaşam tarzımı değiştirememişti. Bunlar ilk çocuğumun doğması ve kayınvalidemin ölümüydü. Başlangıçta annelik duygusu beni öyle etkilemişti ki, benim için yeni bir hayatın başladığını sanıyordum. Fakat iki ay sonra eski eğlencelerimi sürdürmeye başlayınca bu his tedricen azalarak bir alışkanlık; soğuk bir tutumla ifa edilen bir vazife halini aldı.

Kocamsa, ilk oğlumuzun doğumundan sonra sevecen, sakin, evine bağlı bir adam oldu ve eski şefkatini ve neşesini çocuğumuza verdi. Oğlumuzun üzerine istavroz çevirmek için gece vakti balo elbisesiyle çocuk odasına girdiğimde kocamı orada bulurdum. Bana dikilmiş gözlerinin ciddi, azarlayan ifadelerini görünce utancımın ne yapacağımı bilemezdim. Çocuğuma gösterdiğim ilgisizlikten korkar kendi kendime: “Acaba diğer kadınlardan daha mı kötüyüm? Ne yapmalı? Oğlumı seviyorum ama sabahtan akşama kadar onun yanında oturamam ki. ‘Canım sıkılıyor, sahtekarlık yapmayı da başaramıyorum...’ diye düşünüyordum.

Annesinin ölümü kocam için büyük bir yıkım olmuştu. Bundan sonra Nikolskoye’de yaşamının kendisi için çok zor olacağını söylüyordu. Kayınvalidemin ölümüne üzülp kocamın acısına ortak olsam da şimdi köy bana daha hoş ve daha sevimli

gelmeye başlamıştı. Bu üç senenin büyük bir kısmını şehirde geçirmiştik. Köye de iki ayda bir gidiyorduk. Üçüncü senenin sonunda yurtdışına çıktık. Yazı tedavi amaçlı sulara geçirdik.

Ben o zaman yirmi bir yaşındaydım. Maddi durumumuz da bence çok iyiydi. Aile hayatımızdan da bana verdiğinden daha fazlasını beklemiyordum. Tanıdığım bütün insanların beni sevdiğini sanıyordum. Sağlığım çok iyiydi. Giysilerim herkesinkinden güzeldi. Güzel olduğumun da farkındaydım. Havalar çok güzeldi. Sanki çevremi bir güzellik ve zarafet havası kuşatmıştı. Günlerim neşeli geçiyordu. Ama buradaki neşeli günlerim Nikolskoye'deki gibi değildi.

O zaman saadeti kendimde hissediyordum. Mutluydum, çünkü buna layıktım. Mutluluğum büyüktü ama daha büyük, daha büyük olmasını istiyordum. O zamanki saadetim başkaydı. Buradaki günlerim ise iyi geçiyordu. Hiçbir şey istemiyor, fazla hiçbir şey ummuyor, hiçbir şeyden korkmuyordum. Vicdanım da rahattı.

Buradaki gençlerin arasında hiçbiri bana diğerlerinden, hatta bana kur yapan büyükelçimiz ihtiyar Prens K. den farklı gözüküyordu. Biri çok genç, öteki yaşlı, biri sarışın bir İngiliz, öteki sakallı bir Fransız, hepsi benim gözümde aynıydı, ama hepsi benim için gerekiyordu. Hepsi beni saran neşeli havanın birbirinden farkı olmayan itinasız birer parçalarıydı.

Aralarından yalnız İtalyan Markisi D., bana olan hayranlığımı ifadedeki cesaretine göre

diğerlerinden daha çok dikkatimi çekiyordu. Görüşmek, dans etmek, ata binmek, baloda yanımda bulunmak ve güzel olduğumu söylemek için en ufak bir fırsatı bile değerlendiriyordu. Pencereden bakarken onu birkaç kez evin yanında görmüştüm. Sık sık bana dikilen parlak gözlerinin iğrenç bakışları beni utandırmış, daha ihtiyatlı davranmaya mecbur etmişti.

Genç ve yakışıklıydı, özellikle tebessümü ve alnının ifadesi kocama benziyordu ama kocamınkinden çok daha güzeldi. Bu benzerlik beni şaşırtıyordu. Bununla birlikte dudaklarında, bakışında, uzun çenesinde kocamın iyiliksever ve ideal uysallık ifade eden yüz hatlarının yerine kaba ve hayvani bir şey vardı. Beni tutkulu bir aşkla sevdiğini sanıyordum, bu yüzden gururlanıyor ve ona acıyordum. Bazen onu sakinleştirmek, sevgisini dostluğa dönüştürmek istiyordumsa da bu teşebbüslerimi reddediyor ve henüz ifade etmediği, fakat her an ifade etmeye hazır olduğu tutkusuyla beni mahcup etmeye devam ediyordu. Henüz kendime itiraf etmiş olmasam da bu adamdan çekiniyor ve sık sık elimde olmadan onu düşünüyordum. Kocam onu tanıyordu ve ona diğer tanıdıklarımıza kıyasla daha soğuk ve gururlu davranıyordu. -Onlara göre Mihayloviç karısının kocasından başkası değildi-

Mevsimin sonlarına doğru hastalandım ve iki hafta evden dışarı çıkmadım. Hastalıktan sonra bir akşam konsere gittiğimde çoktandır beklediğimiz, güzelliğiyle meşhur Leydi S.nin geldiğini duydum.

Herkes beni sevinçle karşıladı. Daha seçkin bir grup ise Leydi S.nin etrafında toplanmıştı. Benim etrafımda toplananlar bile yalnız ondan ve onun güzelliğinden söz ediyorlardı. Onu bana gösterdiler. Gerçekten büyüleyici bir güzelliği vardı. Fakat yüzündeki kibri beğenmediğimi etrafımdakilere söyledim. Bugün eski neşeli günlerimin tersine bana çok tatsız ve sıkıcı görünüyordu.

Ertesi gün Leydi şatoya bir gezinti tertiplede. Davetini kabul etmedim. Benim yanımda kimse kalmadı. O andan itibaren gözümde herkes değişti. Her şeyi aptalca ve sıkıcı buluyor, ağlamak istiyordum. Tedavimi bir an önce bitirip Rusya'ya dönmek için büyük bir istek duyuyordum. Ruhumu tatsız bir duygunun sardığını hissediyordum, ama bunu henüz kendime karşı itiraf etmekten çekiniyordum. Durgunlaşmış, artık sosyete eğlencelerine katılmaz olmuştum. Ancak sabahları tek başıma ya da burada tanıştığım Rus bayan L.M. ile gezinmek ve memba suyu içmek için evden çıkardım. Kocam o sırada yanımda değildi. Birkaç gün için Heydelberg'e gitmişti. Rusya'ya dönmek için tedavimin bitmesini bekliyor, ara sıra beni görmek için yanıma geliyordu.

Bir gün Leydi S. herkesi ava davet etmişti. Bayan L.M. ile ben ise yemekten sonra şatoya gezmeye gittik. Arabamız, ağaçların arasından süzülen güneş ışınlarıyla aydınlanan dolambaçlı yolda, ihtiyar kestane ağaçlarının arasında ilerliyordu. Bayan L. M. ile ciddi bir sohbeta dalmıştık. Şimdiye kadar aramızda hiç

böyle bir konuşma geçmemişti. Uzun zamandır tanıdığım bayan L.M, ilk kez bana iyi, akıllı bir kadın olarak görüldü. Onunla herşeyden söz edebilirdik. Arkadaşlığı da çok iyiydi. Aile hayatından, çocuklardan, buradaki hayatın boşluğundan söz ettik. İkimiz de Rusya'ya, köye dönmek istiyorduk. Sanki ikimizin de ruhunu hüznü, ama hoş bir duygu sarmıştı.

Bu sohbetin ve duyguların etkisiyle şatoya girdik. Duvarlar gölgeli ve soğuktu, yukarıdaki yıkılmış, nemli duvarlarda ise hâlâ güneş ışınları parlıyordu. Uzaktan belirsiz ayak sesleri ve gürültüler geliyordu. Baden'in büyüğü, biz Ruslar için ise soğuk olan manzarası kapının arasından bir tablo gibi görünüyordu. Dinlenmek için oturduk. Susarak batan güneşin batışını seyretmeye başladık. Sesleri açık seçik işitebiliyordum.

Birden ismimin söylendiğini duyar gibi oldum. Dinlemeye başladım, gayri ihtiyari açık seçik her şeyi duyuyordum. Sesler tanıdıktı: Biri Markiz D. ye diğeri de onun yakın arkadaşı, benim de tanıdığım bir Fransız'a aitti. Benden ve Leydi S.den bahsediyorlardı. Fransız benimle Leydi'yi karşılaştırıyor, farklı güzel yanlarımızı sayıyordu. Fransız benimle ilgili hakaret içeren bir kelime sarf etmiyordu, ama onu dinledikçe kanım beynime çıkıyordu.

Fransız güzelliklerimiz arasındaki farkları ayrıntılarıyla açıklıyordu: Benim bir çocuğum vardı. Leydi S. ise henüz on dokuz yaşındaydı, benim

saçlarını daha güzeldi, Leydi'nin ise endamı. Leydi asıl bir hanım, 'seninki ise -aynen böyle söyledi- buralarda sık sık görülmeye başlayan sıradan bir Rus Prensesi" dedi. Fransız, Leydi S. ile mücadele etmemekle iyi ettiğimi, çünkü Leydi'nin gelişiyle Baden'de artık gömülmüş olduğumu da ekleyerek konuşmasını bitirdi.

İtalyan Markiz:

"Ona acıyorum" dedi.

Fransız neşeli ve umursamaz bir kahkaha atarak:

"Ya sizi avutmak istemezse?" diye sordu.

İtalyan kaba şivesiyle:

"Giderse, ben de onun peşinden giderim." diye cevap verdi.

Fransız gülerek:

"Mutlu insan! Hâlâ seviyor!" dedi.

İtalyan:

"Sevmek!" dedi ve bir an sustu. "Sevmeden edemem! Aşksız hayat bir hiçtir. Hayatı bir roman yapmaktan güzel bir şey var mıdır? Benim romanlarım hiç yarıda kalmamıştır. Bu romanımı da mutlaka sonuna kadar götüreceğim."

Fransız:

"Bonne chance mon ami"(*Sana bol şanslar diliyorum, dostum- Fransızca) dedi.

Duvarın köşesinden döndükleri için sohbetlerinin gerisini duyamadık. Sadece uzaklaşan ayak sesleri iştiliyordu. Merdivenleri indikten sonra yan kapıdan çıktılar ve bizi görünce şaşırdılar.

Markiz bana doğru ilerleyince kızardım. Şatodan çıkarken kolunu bana uzattığında ise korkmaya başladım. Ancak reddedemedim. Arkadaşına eşlik eden L.M.nin ardından arabaya doğru yürümeye başladık.

Fransız'ın benim için söylediği sözler gururumu incitmişti, ama bunların benim hissedip kendime karşı itiraf edemediğim şeyler olduğunu düşünüyordum. Markiz'in kaba sözleri ise beni şaşırtmış ve kızdırmıştı. Söylediği sözleri işittiğimi bildiği halde aldırma davranması bana acı veriyordu. Şimdi bana bu kadar yakın olması ise beni iğrendiriyordu. Ona bakmadan, sorularına cevap vermeden, söylediklerini duymayacak şekilde kolumu tutarak L.M. ile Fransız'ın peşinden hızlı hızlı yürüyordum.

Markiz bana doğanın güzelliğinden, umulmadık şekilde karşılaşmamızın verdiği mutluluktan ve daha birçok şeyden bahsediyor, fakat ben onu dinlemiyordum. O sırada kocamı, oğlum, Rusya'yı düşünüyordum. Utanç duyuyor, kendime acıyordum. Kalbimdeki duyguları irdeleyebilmek için bir an önce Hotel de Bade'deki odama dönmek için acele ediyordum.

L. M. ise pek yavaş yürüyordu ve araba daha uzaktaydı. Markiz ise beni daha fazla tutabilmek için adımlarını yavaşlatıyordu sanki. Kendi kendime "Hayır, olamaz!" dedim ve daha hızlı yürümeye başladım. Fakat o, beni bırakmamakta direniyor, hatta elimi bile sıkıyordu. O sırada L.M. köşeyi döndü ve biz yalnız kaldık. Beni bir korku aldı.

Soğuk bir sesle: “Affedersiniz” dedim ve elimi elinden çekmek istedim, ama kolumdaki dantel elbisesinin düğmesine takıldı. Göğsüyle üzerime doğru eğilerek düğmesini kurtarmak isterken eldivensiz parmakları elime dokundu. Benim için yeni olan bir duygu -korku mu, zevk mi anlayamadım- tüylerimi ürperti.

İçimdeki nefreti belli etmek için soğuk bir bakışla yüzüne baktım. Ama gözlerim korkumu, heyecanımı ifade etmişti. Ateşli gözleri tutkuyla yüzümde, boynumda, göğsümde geziniyordu. İki eliyle kolumu tutuyor, dudaklarıyla beni sevdiğini ve kendisine ait olduğumu mırıldanıyordu. Dudakları bana yaklaşıyor, elleri ellerimi sıkarken sıcaklığı beni yakıyordu. Bu ateş damarlarıma yayıldı, gözlerim karardı; vücudum titredi, onu engellemek için söylemek istediğim sözler boğazımda tıkanıp kaldı. Birden yanağımda bir öpücük hissettim, titreye titreye yüzüne baktım. Kendimde ne konuşmak için ne de kımıldamak için kuvvet bulabiliyordum. Korku içinde bekliyor, ne istediğimi bilmiyordum.

Bütün bunlar ancak bir an sürdü. Ama bu an dehşet vericiydi. Yüzünü en ince ayrıntısına kadar gördüm. Hasır şapkasının altından görünen eşimin alınına benzer kısa, dik alnı, ince uzun bıyıkları, seyrek sakallı yanakları, güneşten yanmış boynu tüm etkileyiciliğiyle karşımdaydı. Ondan nefret ediyor, korkuyordum, her şeyiyle bana yabancıydı. Fakat o anda içimde nefret ettiğim bu yabancı adamın heyecan

ve tutkusuna karşılık vermek ateşi alevleniyordu. Bu kaba ve güzel dudakların öpücüklerine, yüzüklü, ince damarlı bu beyaz ellerin avucuna kendimi bırakmak için dayanılmaz bir istek duydum. Yasak zevklerin birdenbire önümde açılan bu çekici dipsizliğine düşünmeden atılmak istedim...

Kendi kendime: “Ben zaten bedbahtım. Öyleyse bu bedbahtlığım daha artsın, daha da çoğalsın” diye düşündüm.

Markiz bir kolunu belime doladı, yüzüme doğru eğildi.

“Bırak günahım daha da artsın”

Kocamın sesine benzer bir sesle:

“Je vous aime”(* Seni seviyorum) diye mırıldandı.

O anda kocam ve çocuğum, çoktandır ilişki kestığım bu sevimli varlıklar geldi aklıma. Birden beni çağıran L.M.nin sesini duydum. Kendime geldim ve elimi çektim, ona bakmaksızın L.M.ye doğru koştum. Arabaya bindim ve ancak o zaman ona baktım. Şapkasını çıkardı, gülümseyerek bir şeyler sordu. O anda ona karşı hissettiğim tarif edilmez nefretin farkında değildi.

Hayatım bana o kadar sefil, geleceğim ümitsiz, geçmişim de o kadar karanlık görünüyordu ki. L.M bir şeyler söylüyordu, fakat ben ne dediğini anlamıyordum. Bana öyle geliyordu ki, o bana acıdığı için, hakkımda hissettiği nefreti saklamak için benimle konuşuyordu.

Her sözünde, her bakışında bu nefreti ve hakaret dolu merhameti seziyordum.

Öpücüğün utancı yanağımı yakıyordu. Kocam ve çocuğumla ilgili düşüncelere ise dayanamıyordum. Odamda yalnız kaldığım zaman her şeyi enine boyuna düşüneceğimi umuyordum ama yalnızlıktan korkuyordum. Getirilen çayı sonuna kadar içemedim. Nedenini bilmeden derhal akşam treniyle Heidelberg'e, kocamın yanına gitmek için hazırlanmaya başladım.

Hizmetçiyle kompartımana girince tren hareket etmeye başladı. Temiz bir hava pencereden girerek yüzüme çarptı. Kendime geldim, geçmişimi ve geleceğimi düşünmeye başladım. Petersburg'a taşındığımız günden sonraki evlilik hayatımız hayalimde canlandı ve ağır bir yük gibi kalbime çöktü.

İlk defa köydeki yaşantımızı, hayallerimizi anımsadım. Ve ilk defa kendime; "Kocamı mutlu eden şeyler nelerdi acaba?" diye sordum ve ona karşı kendimi suçlu hissettim. Kendi kendime: "Peki, niçin beni engellemedi? Niçin bunları bana açıklamaktan kaçınıyordu? Neden ikiyüzlülük etti, beni küçümsedi? Neden aşkının gücünü bana karşı kullanmadı? Yoksa beni sevmiyor muydu?" diye düşünüyordum. Fakat kocam ne kadar kabahatli olursa olsun, yabancı bir adamın öpücüğü yanağımında duruyordu ve ben onu hissediyordum.

Heydelberg'e yaklaştıkça kocamın hayali daha belirgin bir hale geliyor ve buluşma anımız gittikçe

daha korkunç geliyordu bana. “Her şeyi, her şeyi anlatacağım, günahlarımı göz yaşlarıyla affettireceğim. O beni affeder.” diye düşünüyordum. Onu görünce ne söyleyeceğimi ve onun beni affedip affetmeyeceğini ise bilmiyordum.

Fakat kocamın odasına girip onun sakin ve şaşkın yüzünü görünce olanları anlatmanın, af istemenin gereksiz olduğunu, söylenmemiş dertlerin ve pişmanlıkların kalbimin derinliklerine gömülmesinin daha iyi olacağını düşündüm.

“Buraya gelmeyi senin kafana kim soktu? Ben de yarın sana gelecektim.” dedi.

Yüzüme yakından bakınca korkarak:

“Neyin var? Ne oldu sana?” diye sordu.

Göz yaşlarımı tutarak:

“Hiçbir şey.” diye cevap verdim. “Bir daha dönmek üzere geldim. Yarın, yarın, Rusya’ya evimize gidelim.”

Bir hayli susarak beni süzdü:

“Söylers misin? Ne oldu sana?”

Gayriihtiyari kızardım, gözlerimi aşağıya indirdim. Gözlerinin öfkeyle parladığını gördüm. Aklına gelebilecek düşüncelerden korktun ve kendimi bile şaşırtan bir riyakarlık gücüyle:

“Hiçbir şey olmadı” dedim. “Yalnız başıma sıkıldım. Hayatımızı, seni çok düşündüm. Çoktandır sana karşı suçlu olduğumu hissediyordum. Neden benimle birlikte istemediğin yerlere geliyorsun? Çoktandır sana karşı suçluyum.” diye tekrarladım,

yeniden gözlerim sulandı. “Köyümüze gidelim ve sonsuza kadar orada yaşayalım.”

Kocam soğuk bir tavırla:

“Ah! Dostum, bırak bu duygusallığı.” dedi. “Köye dönmemize gelince bu çok iyi olurdu, çünkü paramız az. Fakat orada sürekli kalmak isteğın ise bir hayal...Köyde uzun süre kalamayacağını biliyorum. Şimdi... En iyisi bir fincan çay iç.” dedi ve hizmetçiyi çağırarak için ayağı kalktı.

Benimle ilgili düşünebileceğı her şeyi gözümün önüne getiriyor ve bana dikilmiş gözlerindeki yabancı ve çekingen ifadeyi görünce ona isnat ettiğim bütün fikirleri hatırlayarak kendimi alçalmış hissediyordum. “Hayır! Beni anlamak istemiyor, anlayamaz da.” diye düşündüm. Yalnız kalmak ağlamak istiyordum... Çocuğı görmek bahanesiyle odadan çıktım.

IV

Kayınvalidem artık yoktu, sadece ikimizdik. Şimdi yalnızlığa ihtiyacımız yoktu, doğrusu ondan

korkuyorduk. Nikolkoye'deki uzun zamandır ısıtılmayan ıssız evimiz yeniden canlandı. Fakat eski hayatımız maalesef canlanmadı. Hasta olduğum için kış benim için çok kötü geçti. Ancak ikinci oğlumun dünyaya gelmesinden sonra iyileşebildim. Kocamla ilişkilerimiz şehirdeki gibi soğuk ama samimi bir şekilde devam ediyordu. Köydeki her bir döşeme tahtası, her bir duvar, her bir kanepenin benim için ne olduğunu ve yitirdiklerimi anımsatıyordu bana.

Kendini eskisi gibi bütün varlığıyla, bütün ruhuyla bana vermeyerek cezalandırıyordu beni. Aramızda sanki bağışlanmaz bir kabahat vardı ve kocam da sanki beni cezalandırıyormuş, ama bunun ayırımında değilmiş gibi davranıyordu. Halbuki özür dilenecek ve affedilecek bir şey yoktu aramızda. Sadece bana değil, hiçbir kimseye, hiçbir şeye vermiyordu kendini, sanki eski sevgi artık yoktu.

Bazen “Eski duygular kalbinde yaşıyor, böyle davranarak bana ıstırap vermek istiyor” diye düşünüyorum ve bu duyguları canlandırmaya çalışıyordum. Ama o, kalbini açmaktan kaçınıyor, benim ikiyüzlülüğümden şüpheleniyor, duyguların etkisi altında kalmaktan çekiniyordu. Tavrı, sesi bana: “Her şeyi, her şeyi biliyorum, konuşmaya gerek yok, ne söyleyeceğini biliyorum, sözlerinle davranışlarının birbirine uymadığını da biliyorum.” diyordu. Başlangıçta açık konuşmaktan çekindiği için üzülüyordum, fakat sonraları bu açıklığın gereksiz olduğunu anlamaya başladım.

Artık ona kendisini sevdiğimi söylemek, benimle dua etmesini ya da nasıl piyano çaldığımı dinlemesini istemek benim için imkansız denecek kadar zordu. Aramızdaki ilişki geleneksel bir nezaketten ibaretti. İkimizin de bağımsız bir hayatı vardı. O kendi işleriyle -ben artık bu işlere katılmak istemiyordum-meşguldü. Ben de beyhude bir ömür sürüyordum. Bu onu eskisi gibi ne kızdırıyor, ne de üzüyordu. Çocuklar da bizi birbirimize bağlayabilecek kadar reşit değildiler.

İlkbahar geldi. Katya'yla Sonya yazı geçirmek üzere köye geldiler. Nikolskoye'deki evimizi tamir ediyorlardı, bu yüzden hep beraber Pokrovskoye'ye taşındık.

Pokrovskoye'deki evimiz o eski evdi, hiç değişmemişti: aynı teras, aydınlık salondaki aynı açılır kapanır masa, piyano, eski perdeli odam ve sanki orada unutulmuş kızlık hayallerim. Bu odada iki yatak vardı: şimdi birinde -benim eski yatağında- tumbul Kakoşa, diğerinde -daha küçük olanında- ise kundaktan yüzü güçlülükle fark edilen Vanya yatıyordu.

Akşamları çocuklar için dua ettikten sonra sık sık bu sessiz odanın ortasında duruyordum. Birden bütün duvarlarda, köşelerde ve perdelerde eski, unutulmuş ama hâlâ taptaze olan anılarım canlanır, kızlık şarkılarımın sesleri işitilirdi. Peki şimdi onlar neredeydi? Nerede o sevimli, tatlı şarkılar?

Gerçekleşeceğine ihtimal bile vermediğim dumanlı, karmaşık hayallerim birer gerçeğe

dönüşmüştü. Gerçek ise ağır, zor ve neşesiz bir hayat olmuştı. Her şey, geride kalan her şey, pencereden görünen aynı bahçe, aynı meydan, aynı keçi yolu, yarın üstündeki aynı iskemle, gölün kıyısından duyulan aynı bülbül şakımları, çiçek açmış aynı leylak ağaçları ve evin üzerinde parlayan aynı ay da çok, akıl almaz derecede değişmişti. Bana yakın ve sevimli görünmesi gereken her şey şimdi çok soğuktu.

Eskisi gibi Katya'yla salonda oturmuş Mihayloviç'ten bahsediyorduk. Ama şimdi Katya'nın yüzü buruşmuş, yanakları solmuştu, gözleri artık sevinçle, ümitle parlamıyordu, tersine üzüntü ve keder ifade ediyordu. Geçmişte olduğu gibi Mihayloviç'ten artık hayran hayran bahsetmiyor, aksine yeri geldiğinde onu tenkit ediyorduk. Niçin bu kadar mutlu olduğumuza şaşmıyorduk ve eskiden olduğu gibi düşündüklerimizi bütün dünyaya anlatmak ihtiyacı duymuyorduk. Suçlu insanlar gibi fısıldayarak konuşuyor ve belki de yüzüncü defa bu hüznü verici değişikliğin nedenlerini soruyorduk birbirimize.

Mihayloviç hiç değişmemişti, sadece kaşlarının arasındaki çizgi biraz derinleşmiş, şakaklarındaki beyaz saçlar çoğalmıştı. Derin, dikkatli bakışları ise dumanlı bir halde benden gizleniyordu. Bense hiç değişmemiş gibiydim. Fakat kalbimde ne aşk ne de sevda vardı. Ne çalışmak istiyor, ne de kendimden memnundum. Eski dini heyecanlarım, ona olan aşkım ve eski dolgun hayat şimdi bana uzak ve ulaşılmaz çok zor gözüküyordu. Eskiden bana gayet anlaşılır ve doğru görünen bir şeyi;

başkası için yaşamak saadetini, artık anlamıyordum. Kendim için yaşamak istemedikten sonra başkaları için yaşamaya ne gerek var?

Petersburg'a taşındıktan sonra müzikle uğraşmayı tamamen bırakmıştım. Şimdi ise esi piyanomla not defterlerim beni tekrar heveslendiriyordu.

Bir gün rahatsızlanmış ve evde yalnız kalmıştım. Katya'yla Sonya kocamla birlikte yeni inşaata bakmak için Nikolskoye'ye gitmişlerdi. Çay sofrası hazırды. Dönüşlerini beklemek için salona indim ve piyanonun başına oturdum. **Quasi una fantasia** sonatının açtım ve çalmaya başladım.

Evde hiç kimse yoktu. Bahçeye bakan pencereler açıldı. Eski tanıdık, hüznü, tantanalı sesler salonu dolduruyordu. Sonatın birinci bölümünü bitirince, eski bir alışkanlıkla gayrı ihtiyari, onun beni dinlerken oturduğu köşeye baktım. Fakat o yoktu, uzun zamandır dokunulmamış olan sandalye ise hâlâ eski yerinde, köşede duruyordu. Pencereden, batmak üzere olan güneşin ışıklarıyla renklenmiş bir leylak dalı görünüyor, akşamın taze havası içeri doluyordu.

Dirseğimi piyanoya dayadım, yüzümü ellerimle örterek düşüncelere daldım. Uzun süre bu şekilde oturarak geri dönmesi mümkün olmayan geçmişin acı ile anımsıyor ve korkarak geleceği düşünüyordum. Fakat gelecekte sanki hiçbir şey yoktu. Ne bir arzu ne bir ümit vardı içimde. “Yoksa kendi hayatımı yaşadım mı?” diye düşündüm ve heyecanla başımı kaldırdım,

bunu unutmak ve bir daha düşünmemek için **andante**'yi tekrar çalmaya başladım. “Allah’ım” diye dua etmeye başladım. “Suçluysam beni affet, vaktiyle ruhumu saran o güzellikleri bana iade et, ya da ne yapmam gerektiğini bana öğret!”

Önce otların üzerinde gıcırdayan arabanın teker sesleri, sonra da avludan tanıdığım ayak sesleri duyuldu. Ama bu adım sesleri beni eskisi gibi heyecanlandırmadı. Çaldığım parçayı bitirince adım sesleri arkamda duyuldu ve omzuma bir el dokundu.

“Bu sonatı çalmayı ne güzel akıl etmişsin!”

Ben hiçbir şey söylemedim.

“Çay içmedin mi hâlâ?”

İçmediğimi gösteren bir işaretle başımı salladım ve yüzümden henüz silinmeyen heyecan izlerini gizlemek için dönmedim.

“Katya’yla Sonya da şimdi gelecekler. At huysuzluk ettiği için ana yolda indiler, yaya geliyorlar.”

“Bekleyelim” dedim ve terasa çıktım.

Onun da arkamdan geleceğini sanıyordum, ama o çocukları sordu ve onların yanına gitti. Kocamın yeniden yanımda bulunması, sade, sevecen sesi, beni her şeyi yitirmiş olduğum düşüncesinden uzaklaştırdı. Daha ne arzu edebilirim? O şefkatli, dürüst, iyi bir koca, iyi bir babaydı. Neyin eksik olduğunu bilmiyordum.

Balkona çıktım, terasın tentesinin altında, aşkımızı itiraf ettiğimiz gün oturduğum aynı kanepeye oturdum. Güneş artık batmış, hava kararmaya

başlamıştı. Kara bir bahar bulutu evle bahçenin üzerinde asılı duruyordu. Sadece ağaçların arasından göğün yıldızları parlayan açık bir parçası görünüyordu. Hafif bir bulut gölgesi her tarafı kaplıyor, sakin bir bahar yağmurunun haberini veriyordu. Rüzgar dinmişti, ne bir yaprak ne de bir ot kımıldıyordu.

Leylakların ve yabani erik ağaçlarının kokusu, sanki her yerde çiçekler açmış gibi terası ve bahçeyi öyle doldurmuş, bir dalga şeklinde öyle yayılıyordu ki, insanın gözlerini kapayıp bu tatlı kokuyu içine çekmekten başka ne bir şeye bakası, ne de bir şeyi dinleyesi geliyordu. Henüz açmamış güller, beyaz direklere yaslanarak sanki ağır ağır boy atıyorlardı.

Yarın altındaki kurbağalar, onları suya kovacak olan yağmurdan önce sanki son kez bütün sesleriyle haykırıyorlardı. Bülbüller sırayla şakıyorlar, bir yerden diğer bir yere uçuyorlardı. Bu bahar bir bülbül gene pencerenin altındaki sık ağaçlıkta yuva yapmıştı, ben terasa çıktığımda onun ağaçlı yolun ötesine uçtuğunu gördüm, orada bir kere öttü ve sustu.

Kendimi boşuna avutuyordum. Bir şey bekliyor, bir şey istiyordum; neyi beklediğimi ve neyi istediğimi ise bilmiyordum. Kocam aşağı indi ve yanıma oturdu:

“Yağmur bizimkileri ıslatacak” dedi.

“Evet” dedim.

İkimiz de uzun süre sustuk. Hava rüzgarsız olduğu için bulutlar gittikçe daha aşağı iniyor, her tarafa derin bir sessizlik çöküyor, etrafa hoş bir koku yayılıyordu. Birden bir yağmur damlası terasın tentesi

üzerine düştü ve sıçradı, bir diğeri çakıl taşlarıyla örtülü patikanın çakıl taşlarına düştü ve parçalandı, bir başkası ise otların üzerine düştü ve iri damlalı bir yağmur gittikçe artarak yağmaya başladı. Bülbüller ve kurbağalar susmuştu. Yalnız yağmur gürültüsüyle uzaklaşan hafif su şakırtısı duyuluyordu. Terasın yanında kuru yaprakların arasına saklanmış bir kuş iki kez öttü, sonra sustu. Kocam kalkıp gitmek istedi. Onu durdurarak:

“Nereye?” diye sordum. “Burası o kadar iyi ki”

“Şemsiyeyle lastik göndermeli, ıslanacaklar” diye cevap verdi.

“Gerek yok, şimdi dinecek”

Bana hak verdi, terasın korkuluğunun yanında durduk. Elimi ıslak, kaygan parmaklığa dayadım, başımı bahçeye doğru uzattım. Yağmur saçımı ve boynumu ıslattı. Başımızın üstündeki bulut yavaş yavaş dağılıyordu. Yağmurun düzenli sesi yerini çatıdan ve yapraklardan düşen damla sesine bırakmıştı. Aşağıdan susan kurbağaların sesi yeniden duyuldu, bülbüller ıslak fundalıkların kâh o tarafında kâh da bu tarafında tekrar şakımaya başladılar. Önümüzde her şey aydınlanmıştı.

Kocam parmaklığa yaşlanarak:

“Ne kadar güzel, değil mi?” dedi ve eliyle ıslak saçlarımı okşadı.

Bu sade okşayış beni bir sitem gibi etkiledi, ağlamak istedim.

“İnsana bundan daha fazla ne lazımdır?” dedi. “Şu an o kadar memnunum ki, hiçbir şey istemiyorum, tamamen mutluyum.”

“Bir zamanlar kendi saadetinden bahsederken böyle demiyordun.” diye düşündüm. “Saadetin ne kadar büyük olursa olsun bir şeylerin eksik olduğunu söylüyordun. Ama şimdi kendinden emin ve memnunsun. Halbuki benim içimde itiraf edilmemiş bir pişmanlık ve akıtılmamış gözyaşları var.”

“Ben de memnunum,” dedim. “Ama hüzünlüyüm, etrafımdaki her şey bu kadar güzelken, duygularım hâlâ karmakarışık, içimde bazı şeyler eksik. Burada her şey sakin ve çok güzel, ama ben sürekli bir şeyler istiyorum. Yoksa sen doğayı seyrederken hüzünlenmiyor musun? İmkansız bir şeye istek duymuyor musun? Kaybettiklerine üzülüyor musun yoksa?”

Elini başımdan çekti, bir süre sustu. Bir şeyleri anımsadı sanki:

“Evet, önceleri özellikle de baharda böyle haller bende de olurdu.” dedi. “Ben de geceleri arzularla ümitlerle geçirirdim. Ne güzel gecelerdi!.. Fakat o zamanlar her şey ilerideydi, şimdi ise her şey geride kaldı. Yaşadığım o güzel günler benim için yeterli.”

Bu sözleri duymak benim için ağır olsa da, söylediklerinin doğru olduğunu kabul ediyordum.

“Artık hiçbir şey arzu etmiyor musun?” diye sordum.

Neyi kastettiğimi anlayarak:

“Mümkün olmayan hiçbir şey istemiyorum.” diye cevap verdi. Eliyle ıslak saçlarını yeniden okşayarak : “Bak sen başını ıslatıyorsun” dedi ve ekledi: “Sen yaprakları, otları kısıkanıyorsun, çünkü onları yağmur ıslatıyor. Sen yaprak, ot, yağmur olmak istiyorsun. Oysa bunlar, dünyadaki diğer güzel, genç ve mutlu olan şeyler gibi benim sadece mutlu olmama vesile oluyor.”

Yüreğimin gittikçe daha çok sızladığını hissederek ısrar ettim:

“Geçmişe ait hiçbir şeye pişmanlık duymuyor musun?”

Doğru bir cevap vermek için düşüncelere daldı. Birden kısaca:

“Hayır!” diye cevap verdi.

Ona doğru döndüm, gözlerinin içine bakarak:

“Doğru değil! Doğru değil!” diye bağırdım.

“Geçmiş günlerimize üzülüyor musun?”

“Hayır!” diye yineledi.” Mazimden memnunum, ama geçmiş günlerimize de üzülüyorum”

“O günlerin tekrar geri gelmesini istemez miydin?” diye sordum.

Yüzünü çevirdi, bahçeye doğru bakmaya başladı.

“İstemezdim, tıpkı kanatlarımın olmasını istemediğim gibi... Olamaz!”

“Mazideki yanlışları düzeltmek de mi istemiyorsun? Beni ya da kendini suçlamıyor musun?”

“Hayır, eğer bütün bunlar gerçekleşmişse bir sebebi vardır”

Bana bakması için koluna dokundum.

“Dinle” dedim. “Nasıl yaşamam gerektiğini bildiğin halde niçin benden bunu istemedin? Nasıl kullanacağımı bilmediğim bir özgürlüğü niçin verdin bana? Niçin öğretmedin bana bu hayatı? Bana rehberlik etmiş olsaydın bunların hiçbiri olmazdı.”

Bunları eski bir aşkı değil, pişmanlığı ve sitemi ifade eden soğuk bir sesle söylemiştim.

Bana taraf döndü, şaşırmış gibi:

“Ne olmazmış?” diye sordu ve gülümseyerek ekledi: “Böylesi de iyi...pek iyi”

“Gerçekten beni anlamıyor mu? Yoksa anlamak mı istemiyor?” diye düşündüm. Gözlerim yaşla doldu.

“Ne mi olmazmış?” dedim birden “Sana karşı hiçbir şekilde kabahatli olmadığım halde, kayıtsızlığınla, hatta nefretinle cezalandırmazdın beni. Benim için değerli olan hiçbir şeyi elimden almazdın.”

Ne dediğimi anlamıyormuş gibi:

“Neler söylüyorsun, dostum?”

“Hayır, bırak her şeyi söyleyeyim... Sen aşkımı, güvenimi, hatta saygımı aldın elimden. Artık bütün bu şeylerden sonra beni sevdiğine inanmıyorum.”

Sözümü kesmek istedi.

“Hayır” dedim. “Çoktandır bana ıstırap veren her şeyi şimdi anlatmalıyım. Hayatı bilmediğim halde, beni yalnız başına bırakman benim hatam mıdır? Bana neyin gerekli olduğunu artık kendim anladıktan sonra

neredeysen bir yıldır sana dönmeye can atıyorum, ama sen, benim ne istediğimi anlamıyormuş gibi beni kendinden uzaklaştırmaya çalışıyorsan kabahat benim midir? Öyle anlaşılıyor ki, ben hem suçlu, hem de bedbahtım, senin ise hiçbir sorumluluğun yok. Evet, sen beni yeniden ikimizin de felaketine sebep olabilecek o hayata atmak istiyorsun.”

Gerçekçi bir korku ve hayretle:

“Bunu da nereden çıkarıyorsun?” diye sordu.

“Benim köyde yaşayamayacağımı, kışı Petersburg’da geçirmemiz gerektiğini daha dün söyleyen sen değil misin? Beni özendireceğin yerde, samimiyetten, açık sözlülüğünden kaçınıyor, beni karamsarlığa itiyorsun. Bir gün düşecek olursam beni azarlayacak ve düşmeme sevineceksin.”

Ciddi ve soğuk bir sesle:

“Dur bakalım! Şimdi söylediklerin hiç hoş sözler değil. Anlaşılan beni...”

“Seni sevmediğimi söyleyeceksin... değil mi? Söyle! Söyle! “ dedim ve ağlamaya başladım.

Kanepeye oturarak yüzümü mendille kapadım. Hıçkırıklarımı zaptetmeye çalışarak: “Beni böyle anlıyor işte!” diye düşündüm. Kalbimde bir ses: “Eski aşkımız bitti, bitti” diyordu. Yanıma yaklaşmadı, beni avutmadı. Söylediğim sözler onu yaralamıştı. Temkinli, kuru bir sesle:

“Beni niçin eleştirdiğini bilmiyorum.” dedi.
“Eğer seni eskisi kadar sevmediğimi düşünüyorsan...”

“Seviyor muydun ?!” diye sözünü kestim. Göz yaşlarım mendilimi ıslatıyordu.

“Bunda hem zaman hem de bizler suçluyuz. Aşk da zamana göre değişir...”

Biran sustu, sonra:

“Mademki açık konuşmamı itiyorsun, sana bütün hakikati söyleyeyim mi? Seni tanıdığım yıl geceleri uykusuz geçirerek, seni düşünerek, kendi aşkıma yaşattığım ve bu aşk gittikçe şiddetlendiği gibi, Petersburg ve yurt dışındaki o dehşetli gecelerde ise yine uyumayarak bana ıstırap veren o aşkı parçalıyordum. Ben aşkı değil, bana acı veren şeyi parçalıyordum. Sonunda sakinleştim. Seni yine seviyorum, ama başka bir aşkla.”

“Sen buna aşk mı diyorsun? Bu ıstıraptan başka bir şey değil. Sosyete hayatını bu kadar zararlı bulduğun halde niçin bu hayatı yaşamama izin verdin? Ve bu yüzden bana olan aşkı kaybettin?”

“Sorun sadece bu değil, dostum”

“Niçin kendi gücünü, kocalık erkini kullanmadın? Beni niçin bağlamadın? Niçin öldürmedin? Saadetimden yoksun kalmaktansa bu daha iyiydi. Pişman da olmazdım.”

Yeniden yüzümü kapayarak hüngür hüngür ağlamaya başladım.

Bu esnada Katya ve Sonya yağmurdan ıslanmış bir halde, konuşa konuşa, güle güle terasa geldiler, fakat bizi görünce sustular ve derhal çekildiler.

Onlar gittikten sonra aramızda uzun bir sessizlik oldu. Akıttığım göz yaşlarım beni rahatlatmıştı. Ona baktım. Başını ellerine dayamış oturuyordu. Bakışıma cevap olarak bir şeyler söylemek istedi. Derinden bir ah çekti, fakat hiçbir şey söylemedi. Yanına yaklaştım, elini çektim. Dalgın bir halde bana baktı.

“Evet,” dedi düşüncelerini tamamlamak istermişçesine: “Hepimizin, özellikle de siz kadınların gerçek hayata dönmek için hayatın bütün anlamsızlığını yaşaması gerekiyor. Başkasının söyledikleri ise insanı tatmin etmez. Sana zevk veren o büyülü, tatlı anlamsızlığı ise o zaman henüz büsbütün yaşamamıştın. Seni bütün bu anlamsızlıkları yaşaman için serbest bıraktım. O zamanlar senin elini kolunu bağlamak hakkımın olmadığına inanıyordum. Zaten işi ten geçmişti.”

“Mademki benimle yaşıyor, beni seviyordun, neden bu anlamsız hayatı yaşamama müsaade ettin?”

“Çünkü istesen bile bana inanmayacaktın. Bütün bunları bizzat yaşayıp öğrenmen gerekiyordu ve sen de öğrendin.”

“Beni ne kadar düşündüğün belli...Beni az seviyordun...”

İkimiz de sustuk.

Birden ayağa kalkarak terasta dolaşmaya başladı:

“Söylediklerin çok acı, ama bir hakikattir.” dedi ve karşımda durarak ekledi: “Evet, hakikat. Ya seni

sevmek iznini kendime vermeyecektim, ya da sadece sevecektim... Evet.”

Çekinerek:

“Hepsini unutam” dedim.

“Hayır, geçip giden şeyleri geri getirmek imkansız”

Bunu söylerken sesi yumuşamıştı.

Elimi omzuna koyarak:

“İşte yine her şey geri döndü” dedim.

Elimi aldı, sıktı.

“Hayır, geçmiş için üzülmediğimi söylerken sana doğruyu söylemiyordum. Ben kaybettiğimiz ve bir daha bulamayacağımız o eski aşkı için üzülüyorum, ona ağlıyorum. Kim suçlu bilmiyorum. Aşk hâlâ mevcut, fakat bu eski aşk değil, yalnızca onun izleri. Fakat bu aşk hasta, onun ne gücü ne de özü var. Ondan yalnızca hatıralar ve minnettarlık duygusu kaldı, fakat...”

Sözünü keserek:

“Böyle söyleme... Her şey yine eskisi gibi olsun. Olamaz mı?” diye sordum gözlerine bakarak. Bakışları sakın ve huzurluydu, ama gözlerime nüfuz etmiyordu artık.

Konuştuğça arzuladığım ve ondan istediğim şeyin olmayacağını, bir daha canlanmayacağını hissediyordum. Sakin ve tatlı, bana görüldüğü gibi, ihtiyarlara özgü bir tebessümle:

“Sen hâlâ gençsin, bense yaşlı. Senin aradığın artık bende yok. Kendimi niçin aldatayım?” dedi.

Gülümsemeye devam ediyordu. Sessizce yanında duruyordum, gittikçe sakinleşiyordum.

“Hayatı tekrar etmeye, kendimizi aldatmaya çalışmayalım” diye devam etti. “Allah’a şükür, eski heyecan ve teşvişlerimiz yok artık. Artık arayacak, kaygılanacak hiçbir şeyimiz yok. Aradığımızı bulmuş sayılırız ve bizim payımıza da yeteri kadar bir saadet düştü. Artık meydandan çekilmeli ve yolu bak bunlara vermeliyiz. Bak!”

Terasın girişinde duran sütmenin kucağındaki Vanya’yı gösteriyordu.

“İşte böyle, sevgili dostum” diyerek bitirdi sözünü.

Beni eğilerek sevgilim değil eski bir dostum gibi öptü. Bahçede gecenin kokulu tazeliği yayılıyor, sesler ve sükût birleşerek görkemli bir şölene dönüşüyor, gökte yıldızlar daha fazla parlıyordu. Ona baktım ve birdenbire kalbim rahatladı; sanki beni acı çekmeye mecbur eden hasta siniri bedenimden çekip aldılar. Anladım ki, geçmiş yılların duyguları o yıllarla birlikte bir daha geri dönmek üzere geçip gitmişti ve onları geri getirmek bir daha mümkün değildi. Bu belki de ağır ve sıkıntılı olacaktı. Bana sonsuz derecede mutlu görünen o yıllar gerçekten o kadar güzel miydi? Hem bunlar, çok, çok eskiden olmuştu...

Mihayloviç:

“Evet, çay içme zamanı geldi” dedi ve birlikte salona indik. Kapıda sütinesiyle kucağındaki Vanya’ya rastladım. Çocuğu aldım ve onun kırmızı,

çıplak ayaklarını örtüp bağıma bastım. Bir şey arıyormuş, bir şey hatırlamaya çalışıyormuş gibi minik gözlerini bana dikti. Tombul dudakları aralandı ve yüzünde masum bir tebessüm belirdi. Vücudumu saran mutlu bir gerginlikle:

“Benimsin!” diye sıktım.

Bir yerini acıtmamak için kendimi zor tutuyordum. Soğuk ayaklarını, karnını, ellerini, tek tük saçları bulunan başını, öpmeye başladım. Kocamın yanımıza yaklaştığını görünce bebeğimin yüzünü önce örttüm ama sonra açtım.

Parmağıyla çenesine dokunarak:

“İvan Sergeyeviç!” dedi.

Kocama baktım ve yüzünü tekrar kapattım. Ona benden başkası uzun süre bakmamalıydı. Onun da gözleri bana dikilmişti, gülümsüyordu. O günden sonra kocamla benim aşk romanım sona erdi. Geçmişteki duygularım benim için tatlı bir anı olarak kaldı.

SON